DR. ING. MARCEL ŞAPIRA

EMISIUNILE DE OCUPAŢIE DIN NORD-VESTUL ROMÂNIEI

5 MAI 1919 – 28 MARTIE 1920

OCUPAŢIA FRANCEZĂ ÎN ARAD

C. M. T.

DEBREŢIN I

DEBREŢIN II

București – 1999

De acelaşi autor:

- Catalogul mărcilor poştale româneşti atipice. C.M.P.R. - Vol. I - "Erori" Bucureşti 1992.
- C.M.P.R. - Atipice vol. II - "Varietăţi de dantelură". Bucureşti 1992.
- C.M.P.R. - Atipice vol. III - "Varietăţi de culoare, imagine şi poziţionare. Varietăţi percepute pe verso mărcilor". Bucureşti 1993.
- C.M.P.R. - Atipice vol. IV - "Varietăţi percepute prin transparenţă, varietăţi de material, varietăţi ale supratiparelor". Bucureşti 1993.
- C.M.P.R. - Atipice vol. V - "Curiozităţi".

VOLUM ÎN CURS DE APARIŢIE

- "Emisiunile de mărci poştale din Transilvania de Nord " 20 noiembrie 1944-26 martie 1945. Bucureşti 1993.
- "Emisiunile provizorii de mărci poştale Cluj şi Oradea" 27 iunie 1919 - 31 decembrie 1921. Bucureşti 1994.
- "Primele mărci poştale postclasice româneşti".
- Emisiunea "PARIS" 1872-1885. Bucureşti 1996.
- "Primele mărci postclasice româneşti tipărite în ţară. Emisiunile "BUCUREŞTI" 1876-1885. Bucureşti 1997.

ROG PE DISTINŞII MEI CITITORI SĂ AIBĂ ÎN VEDERE CĂ ACEASTĂ LUCRARE PREZINTĂ DOAR OPINIILE PERSONALE ALE AUTORULUI CARE NU POT FI ADEVĂRURI ABSOLUTE.

INTRODUCERE

MOTO
À LA GUERRE COMME À LA GUERRE
(... ne place sau nu ne place acestea sunt circumstanţele în care au fiinţat ...)

La 27 octombrie 1918, la Cernăuţi, este proclamată "Unirea Bucovinei integrale cu celelalte ţări româneşti într-un stat naţional independent".

La 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, este proclamată "Unirea Transilvaniei şi Banatului cu România ...".

Aceste evenimente se petreceau în plină desfăşurare a Primului Război Mondial, în condiţiile izbucnirii revoluţiei bolşevice şi a dezlipirii Ungariei de Austria, la 16 noiembrie 1918.

Apoi, la 21 martie 1919 este declarată Republica Sovietică Ungară, bolşevică.

Se năştea ROMÂNIA MARE care trebuia apărată şi în nord-vestul ţării.

Urmare, în mare măsură, a evenimentelor istorice descrise mai sus, pe teritoriul României şi în imediata proximitate a graniţelor sale, în anul 1919 apar emisiuni filatelice, descrise în această lucrare sub denumirile "Ocupaţia franceză în Arad", "C.M.T.", "Debreţin I" şi "Debreţin II", în ordinea apariţiei lor.

Dacă aceste emisiuni pot imagina o oarecare unitate din punct de vedere teritorial şi a perioadei în care au apărut, ele diferă mult din punct de vedere a genezei cât şi a amplasării lor în capitolele tradiţionale ale filateliei române.

Emisiunea "Ocupaţia franceză în Arad" a fost iniţiată de autorităţile civile din Arad în perioada ocupaţiei oraşului de către trupele franceze din Comandamentul Militar Aliat. Emisiunea se încadrează în capitolul filatelic "Poştele străine pe teritoriul românesc".

Emisiunea "C.M.T (Comandamentul Militar Teritorial) a fost emisă de Serviciul Comunicaţiilor din Div. 8-a, atunci când trupele române au ocupat teritoriul Pocuţiei.

Conform monogramei "P.T.T-F.F.", din supratiparul folosit, emisiunile "Debreţin", destinate teritoriilor situate între graniţa de vest a României şi râul Tisa, implică şi Poşta Română.

Emisiunile "C.M.T" şi "Debreţin" se încadrează în capitolul filatelic "Poşta română peste hotare".

O sinteză generală, cronologică a evenimentelor istorice care au precedat, determinat şi succedat apariţia "Emisiunilor de ocupaţie din nord-vestul României" este prezentată în anexa nr. 1.

În anexa nr. 2 sunt prezentate evenimentele filatelice legate de aceste emisiuni.

Întregul material este realizat pe baza informaţiilor adunate de autor pe parcursul a peste 40 de ani, în condiţia acumulării unui bogat material filatelic, procurat în exclusivitate de pe piaţa filatelică bucureşteană.

Numeroase informaţii au fost obţinute de la cunoscuţi colecţionari şi "negustori de timbre" din perioada interbelică pe care autorul i-a întâlnit, de regulă, în perioada 1964-1970.

Emisiunile prezentate în această lucrare sunt apreciate în mod deosebit de unii filatelişti, alteori controversate, şi nu de puţine ori vehement contestate, deşi sunt incluse în toate marile cataloage cu circulaţie internaţională.

Aceste aprecieri, atât de deosebite, sunt o urmare a numărului mic de documente din surse primare sau provenite de la persoane neimplicate în efemera lor existenţă.

Emisiunile analizate în prezenta lucrare nu au fost incluse ("C.M.T", "Debreţin") sau au apărut numai în unele cataloage ale mărcilor poştale româneşti ("Arad - 1919), apărute după anul 1948.

În perioada 1948-1989 Revista Filatelia nu a publicat articole dedicate acestor emisiuni.

Descrierea fiecărei emisiuni este însoţită de o serie de figuri, reproduceri, ale unor piese existente în colecţia autorului.

Lucrarea se încheie cu un "Catalog specializat", premieră în acest domeniu, de tip "obiectiv". "Catalogul" prezintă toate mărcile tipice şi principalele mărci atipice aferente emisiunilor analizate în prezenta lucrare. "Catalogul" este precedat de explicaţiile necesare unei corecte utilizări.

Pentru o apreciere corectă, la zi, a valorilor, preţurile au fost exprimate în dolari S.U.A care urmează a fi convertiţi în lei, la cursul de schimb curent.

EMISIUNEA "OCUPAŢIA FRANCEZĂ ÎN ARAD" – 1919.

1. LOCALITATEA ARAD.

Aradul (Aradium, Neo-Arad, Vetus Aradinum) este unul din marile oraşe din vestul României, probabil cel mai vechi atestat documentar din această zonă.

Pe calea ferată oraşul se află la 599 km de Bucureşti, la 17 km de Curtici, la graniţa cu Ungaria, la 21 km de Oradea şi 53 km de Timişoara.

"Guide de la Roumanie" - 1940 (1) menţionează că, încă în anul 1137, a avut loc la Arad "un memorabil conclav".

Oraşul a fost ars de tătari în anul 1241. Reconstituit, a căzut sub dominaţia turcilor care a durat până în anul 1699.

În anul 1822, la Arad, a fost întemeiată Academia de Teologie şi Şcoala Normală, apreciate ca fiind printre cele mai importante şcoli fondate în secolul XIX de către românii din Transilvania.

În anul 1918 s-a întrunit la Arad "Consiliul Naţional" sub preşedinţia lui Ştefan Cicio Pop.

În epoca interbelică Aradul a fost apreciat atât ca un mare centru industrial cât şi ca un important centru cultural cu numeroase edificii impunătoare, în stiluri diferite. În perioada respectivă oraşul avea în jur de 75.000 de locuitori.

Primele însemne ale Poştei Arad datează din anul 1753 iar prima ştampilă cu inscripţia "ARAD", în chenar, din anul 1786 (2).

În perioada 1850-1871 locuitorii oraşului au folosit timbre austriece iar după această dată, până în luna iulie 1919, timbre maghiare. Menţionăm că toate obliterările din respectiva perioadă poartă inscripţia "ARAD".

Poşta Română a fost instalată la Arad pe data de 10 iunie 1919, după unele date, după altele, peste două zile, la 12 iulie 1919, atunci când întregul oraş a fost eliberat de către Armatele Române.

2. ASPECTE DIN PERIOADA STAŢIONĂRII TRUPELOR ÎN ARAD ŞI NU NUMAI.

2.1. Aspecte militare.

În lupta pentru eliberarea Transilvaniei Armata Română trebuie să urmeze strategia Consiliului Militar Aliat.

În multe cazuri strategia acestui "Consiliu" nu a corespuns cu aspiraţiile naţionale române sau chiar au încălcat unele înţelegeri iniţiale.

Urmând strategia sa Consiliul Militar Aliat opreşte, la 28 februarie 1919, Armata Română pe linia Satu-Mare-Oradea-Arad cu interdicţia de a pătrunde în aceste oraşe. (Linia Vyx).

În sud "Consiliul" ia o decizie ciudată stabilind staţionarea unor trupe franceze în Banat şi în Arad.

Intrarea unor trupe franceze în Arad a avut loc în jurul datei de 1 ianuarie 1919 şi a durat până la 12 iulie 1919 când oraşul a fost atribuit, în întregime, Armatei Române.

În această perioadă, între 16 şi 18 aprilie 1919, a avut loc o mare ofensivă a Armatei Române care a dus la eliberarea oraşului Oradea la 20 aprilie 1919.

După această dată este continuată ofensiva spre vest astfel încât, la 29 aprilie 1919, Armata Română ocupă în întregime malul estic al râului Tisa (3).

2.2. Aspecte politice şi sociale.

Înaintea primului Război Mondial Aradul a aparţinut Imperiului Austro-Ungar.

În urma înfrângerilor suferite de Puterile Centrale, la 16 noiembrie 1918, Ungaria se dezlipeşte de Austria şi se proclamă Republică Ungară Independentă.

Apoi, la 21 martie 1919 noul guvern maghiar declară Ungaria Republică Sovietică Ungară, cu un nou guvern comunist (bolşevic).

În toată această perioadă, de după separarea de Austria, în Transilvania a avut loc o adevărată răscoală, cu un dublu caracter:

- social din partea maghiarilor;
- precumpănitor naţional din partea românilor.

Urmare a acestei situaţii se formează "consilii naţionale" a românilor, maghiarilor, saşilor etc. fiecare cu "gărzile sale naţionale" şi "sfaturi muncitoreşti" mai mult sau mai puţin bolşevice (3).

2.3. Administraţia oraşului Arad în perioada "Ocupaţiei franceze".

Există numeroase relatări care atestă că în respectiva perioadă comandantul trupelor franceze a acordat administraţiei maghiare, practic, toate atribuţiile civile.

Iată cum caracterizează situaţia un contemporan al evenimentelor, lector în anul 1928 la "Şcoala de Cavalerie din Sibiu".

"Se naşte astfel un lucru curios. Câte un comandant francez la Lugoş, Timişoara şi Arad cari, sub influenţa populaţiei băştinaşe, ajung la convingeri deosebite. Cel din Lugoş favorabil nouă, celelalte favorabile Ungurilor".

Şi apoi "Abia ... la 2 Iulie 1919 (se ia hotărârea) ... ca de la 12 iulie (1919) să ni se dea întreg oraşul Arad ..." (4).

Aceste informaţii ne permit să apreciem că în respectiva perioadă serviciul poştal din Arad era sub o administraţie maghiară care îşi putea permite să emită o serie de mărci poştale, locale.

Informaţii suplimentare asupra acestei perioade pot fi găsite într-un recent articol al cunoscutului cercetător filatelic Dr. Valeriu S. Neaga (5).

3. CATALOAGELE FILATELICE DESPRE EMISIUNEA "ARAD - 1919".

3.1. Cataloagele româneşti.

Primul catalog românesc care a inserat emisiunea este "Konrád" - 1948 (6).

Emisiunea apare într-o "anexă" a catalogului intitulată "Mărci străine care privesc şi România" sub denumire "Ungaria-Arad sub ocupaţie franceză".

După peste 25 de ani, catalogul C.M.P.R. - 1974 (7) inserează emisiunea în "Capitolul V" - "Poşte străine în România", sub denumirea "1919 - Ocupaţia franceză în Arad".

Ambele cataloage indică, fără explicaţii (anul) "1919".

3.2. Cataloagele străine.

În catalogul Yvert (8) emisiunea este inserată în volumul "PAYS D'EXPRESSION FRANÇAISE" sub titlul "Hongrie – 1919 - Occupation française".

În catalogul Michel emisiunea este inserată sub titlul "Ausgaben in den von der Entante Besetzten Gebite Ungarns" şi "Arad Frantzösiches Besetzungs gebite" 1919 - 5 mai".

În nici unul din aceste cataloage nu se menţionează că Aradul se află în România.

În catalogul M.B.K. - 1986 (10) emisiunea este menţionată sub denumirea "ARAD (Frania megszállás)", deci "Arad-Ocupaţia franceză" şi data de 5 mai 1919. O menţiune similară în M.B.K - 1997 (11).

4. MĂRCILE TIPICE ALE EMISIUNII "ARAD - 1919".

Emisiunea a fost realizată folosind ca "suport" mărci maghiare uzuale-curente pe care a fost aplicat supratiparul "Occupation française" şi în unele cazuri o nouă valoare facială.

După caz, supratiparul a fost aplicat în albastru (A) sau roşu (R).

Mărcile sunt prezentate în Tabelul nr. 1 în care ordinea de prezentare şi tirajul nu diferă de prezentarea propusă de catalogul M.B.K (10).

Tabelul nr.1

Nr. crt.	Tipul mărcii maghiare	Valoare facială	Culoare supratip.	Tiraj
0	1	2	3	4
1	Ziare	2 f.	A	34.000
2	Urgente	2 f.	R	67.000
3	Secerători cifre albe	15 f.	R	?
4	Binefaceri-1916	10 f.	A	300
5	Binefaceri-1916	10 f.	R	?
6	Binefaceri-1916	15 f.	R	4.200
7	Binefaceri-1916	15 f.	A	?
8	Binefaceri-1916	40 f.	A	3.200
9	Secerători	2 f.	R	24.000
10	Secerători	3 f.	R	53.900
11	Secerători	5 f.	R	2.000
12	Secerători	6 f.	R	21.000
13	Secerători	10 f.	A	9.900
14	Secerători	15 f.	R	22.300
15	Secerători	20 f.	R	500
16	Secerători	35 f.	R	300
17	Secerători	35 f.	A	?
18	Secerători	40 f.	R	800

0	1	2	3	4
19/I	Secerători	45/2 f.	R	10.000
19/II	Secerători	45/2 f.	R	10.000
20/I	Secerători	50/3 f.	R	10.000
20/II	Secerători	50/3 f.	R	10.000
21	Parlament	50 f.	A	6.800
22	Parlament	75 f.	A	20.700
23	Parlament	80 f.	A	14.700
24	Parlament	1 K.	A	2.000
25	Parlament	2 K.	A	13.000
26	Parlament	3 K.	A	2.300
27	Parlament	5 K.	A	2.940
28	Parlament	10 K.	A	260
29	Karol	10 f.	A	400
30	Karol	20 f.	R	46.000
31	Karol	25 f.	R	12.000
32	Zita	40 f.	R	12.000
33	Secerători-Köstársaság	2 f.	R	21.300
34	Secerători-Köstársaság	3 f.	R	3.700
35	Secerători-Köstársaság	4 f.	R	22.000
36	Secerători-Köstársaság	5 f.	R	65.300
37	Secerători-Köstársaság	6 f.	R	3.300
38	Secerători-Köstársaság	10 f.	A	300
39	Secerători-Köstársaság	20 f.	R	2.700
40	Secerători-Köstársaság	40 f.	R	21.700
41	Parlament- Köstársaság	1 K.	A	12.500
42	Parlament- Köstársaság	3 K.	A	2.600
43/I	Parlament-Köstársaság	10 K/1K.	A	3.000
43/II	Parlament-Köstársaság	10 K/1K.	A	3.000
44	Karl- Köstársaság	25 f.	R	14.500
45	Zita- Köstársaság	40 f.	R	400
46	Zita- Köstársaság	50 f.	R	5.000
47	Secerători-Magyar Posta	5 f.	R	?
48	Secerători-Magyar Posta	10 f.	A	6.000
49	Porto	2 f.	A	5.300
50	Porto	10 f.	A	10.200
51	Porto	12 f.	A	900
52	Porto	15 f.	A	700
53	Porto	20 f.	A	3.100
54	Ziare	10 / 2 f.	A	5.000
55	Ziare	15 / 2 f	A	5.000

0	1	2	3	4
56	Ziare	30 / 2 f.	A	5.000
57	Ziare	50 / 2 f.	A	5.000
58	Ziare	100 / 2 f.	A	5.000

Toate mărcile maghiare utilizate au apărut în coli de 100 bucăţi.

Cel puţin în cazul poziţiilor 27 şi 28 s-a supratipărit şi mai puţin ca o coală.

Mărcile din poziţiile 19 şi 20 s-au supratipărit în rânduri succesive notate cu "Tip I" şi "Tip II". Mărcile de "Tip I" au înălţimea cifrelor de 5 mm şi sunt ceva mai groase decât cele de "Tip II", cu înălţimea cifrelor de 4 mm.

Fig. nr. 1 şi 2.

Fig. nr. 1

Fig. nr. 2.

Dimensional, inscripţia "Occupation" are o lăţime de 15 mm, iar inscripţia "française", 12 mm, ambele cu literele mici înalte de 1,5 mm.

În lipsa literii "ç" s-a folosit cifra "5" întoarsă la 180 grade. Atât litera "O" cât şi cifra "5" au înălţimea de 2 mm. Supratiparul e unic pentru mărcile de format mic (format "Secerători") cât şi pentru mărcile de format mare (format "Parlament").

În ceea ce priveşte concepţia emisiunii, se poate aprecia că iniţiatorii ei au avut o serioasă cultură filatelică şi nu în ultimul rând cunoştinţe apreciabile asupra burselor filatelice.

5. MĂRCILE ATIPICE ALE EMISIUNII "ARAD - 1919".

În cele ce urmează ne-am propus să prezentăm mărcile atipice menţionate în unele cataloage de largă circulaţie şi câteva piese existente în colecţia autorului.

De-a lungul anilor am putut cerceta şi alte varietăţi ale emisiunii, de regulă supratipare deplasate şi duble impresiuni ale supratiparului.

5.1. Eroarea "O" spart în "Occupation".

Eroarea se caracterizează printr-o spărtură în partea de sus a literii "O" din "Occupation".

Am întâlnit-o pe mai multe valori faciale ale mărcilor de tip "Secerători", cu sau fără "KÖSTÁRSASÁG", fără a putea determina poziţia din coală.

Eroarea este prezentată în fig. nr. 3, pe o marcă de 3 fillér tip "Secerători" şi în fig.nr.4, pe o marcă de 5 fillér tip "Secerători-KÖSTÁRSASÁG nr.10 respectiv nr.36 în Tabelul nr.1.

Fig. nr. 3.

Fig. nr. 4

5.2. "française" fără "ç".

Această eroare (sau varietate) este menţionată în catalogul Konrad-1948 (6) şi în catalogul Yvert (8).

În catalogul Yvert se menţionează că "Se întâlnesc mărci din emisiune cu "française" fără "f", dar nu se specifică pe ce tipuri de mărci şi valori faciale.

În catalogul Konrad se menţionează că eroarea (varietatea) poate fi întâlnită pe următoarele mărci:

- "Urgente" - 2 fillér - nr. 2 în Tabelul nr.1;
- "Ziare" - 30 fillér/2 fillér - nr. 56 în Tabelul nr.1;
- "Ziare" - 50 fillér/2 fillér - nr. 57 în Tabelul nr.1.

5.1. "française" cu "ç" apărând ca un "5".

Această eroare (varietate) este menţionată numai în catalogul Yvert. Nu sunt precizate mărcile pe care apare.

Autorul nu a avut şansa să întâlnească erorile (varietăţile) menţionate la punctele nr. 5-2 şi 5-3.

5.2. Alte erori (varietăţi)

În catalogul Yvert sunt menţionate ca "erreur":

- 45 fillér/3 fillér (în loc de 45 fillér/2 fillér), nr.19 din Tabelul nr.1;
- "Parlament KÖSTÁRSASÁG" - 10 K/1 K, nr. 43 din Tabelul nr.1, fără "KÖSTÁRSASÁG".

5.3. Varietăţi cu supratiparul întors la 180 grade (inversat).

- În catalogul Konrad-1948 sunt menţionate ca existând cu supratiparul inversat mărcile:
- nr.31, "Karl" - 25 fillér;
- nr.44, "Karl - KÖSTÁRSASÁG" - 25 fillér;
- Catalogul M.B.K. 86 (10) menţionează existenţa câtorva valori cu supratiparul inversat, dar este nominalizată numai valoarea de 25 fillér "Karl - KÖSTÁRSASÁG";
- Catalogul Michel inserează următoarele varietăţi cu supratiparul inversat:
- nr.12, "Secerători" - 6 fillér (1/0,5);
- nr.25 "Parlament" - 2 K. (1,5/1,25);
- nr.31 "Karl" - 25 fillér (1/0,5);
- nr.33 "Secerători - KÖSTÁRSASÁG" 2 fillér (1/0,5);
- nr.37 "Secerători - KÖSTÁRSASÁG" 6 fillér (50/1);
- nr.40 "Secerători - KÖSTÁRSASÁG" 40 fillér (10/0,75);
- nr.44 "Karl - KÖSTÁRSASÁG" 25 fillér (1/0,5);
- nr.45 "Zita - KÖSTÁRSASÁG" 40 fillér (P.A./24).

În paranteză sunt menţionate cotele Michel pentru mărcile cu supratipar inversat/cota respectivă a mărcii normale.

Acest raport poate fi interpretat şi ca un coeficient de raritate a respectivului supratipar inversat.

Catalogul Yvert menţionează existenţa următoarelor mărci cu supratiparul inversat:

- Nr.37 "Secerători - KÖSTÁRSASÁG" 6 fillér; (90/7);
- Nr.44 "Karl - KÖSTÁRSASÁG" 25 fillér; (90/8).

În figurile nr.5 şi nr.6 sunt prezentate mărci cu supratiparul inversat, "Secerători" 6 fillér respectiv "Karl - KÖSTÁRSASÁG" 25 fillér.

Fig. nr. 5

Fig. nr. 6

5.6. Supratipare duble.

În catalogul Konrad-1948 este menţionat un supratipar dublu pe marca nr.20/I "Secerători" 50 fillér/3 fillér. Idem în catalogul Michel.

În colecţia personală a existat un supratipar dublu pe marca nr. 55 "Ziare", 15 fillér/2 fillér.

În figura nr. 7 este prezentat un supratipar dublu pe marca nr. 20/I "Secerători" 50 fillér/3 fillér.

Fig. nr. 7

5.7. Supratipare deplasate.

În cele de mai jos sunt prezentate:

- Fig.nr.8, marca nr.10 - "Secerători" 3 fillér, supratipar deplasat pe orizontală, inclusiv pe marginea de coală din dreapta;

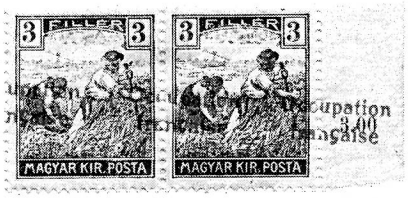

Fig. nr. 8

- Fig.nr.9, marca nr.31 - "Karl" 25 fillér, supratipar deplasat pe orizontală;
- Fig.nr.10, marca nr.35 - "Secerători - KÖSTÁRSASÁG" 4 fillér, supratipar deplasat pe verticală.

Fig. nr. 9.

Fig. nr. 10.

5.8. Abklatsch.

În figura nr.11 este prezentat abklatschul supratiparului mărcii nr.19/I "Secerători" 45 fillér/2 fillér.

Fig. nr. 11

În fig.nr.12 este prezentat abklatschul mărcii nr.21 "Parlament" 50 fillér.

Pe verso mărcii apar şi fragmente, abklatsch, ale unor supratipare suplimentare.

Fig. nr. 12

5.9. Curiozităţi.

În figura nr.13 este prezentată marca nr.21, "Parlament" 50 fillér cu un supratipar normal şi fragmente din alte două supratipare aplicate oblic.

Am întâlnit şi alte curiozităţi, greu de definit, litere ciuntite, pete în culoarea supratiparului etc.

Fig. nr. 13

6. DE CE NU AU CIRCULAT MĂRCILE EMISIUNII "ARAD – 1919"?

Există practic un consens legat de faptul că mărcile acestei emisiuni nu au ajuns în circuitul poştal.

Catalogul M.B.K. (10) (11) menţionează acest fapt, explicit.

Catalogul Michel precizează că toate obliterările sunt de complezenţă (9).

La noi în ţară d-nul Dr.Valeriu Neaga afirmă (5) că "Mărcile emise nu au fost folosite în circuitul poştal".

Şi opinia noastră este că mărcile nu au circulat efectiv. În aceste condiţii problema principală a emisiunii este legată de evenimentele care au determinat ca emisiunea să nu ajungă în circulaţie.

Aşa cum am mai arătat, în perioada "Ocupaţiei franceze" a oraşului, serviciul poştal din Arad era sub o administraţie maghiară care putea avea prerogativa de a emite o serie de mărci poştale, locale.

Emisiunea "a apărut" la 5 mai 1919. Armata Română a eliberat oraşul în perioada 10-12 iulie 1919, când a înlocuit administraţia locală, maghiară.

A existat deci posibilitatea ca respectivele mărci să fi circulat cel puţin două luni de zile.

Şi totuşi acest lucru nu s-a întâmplat!

Nu ştim unde şi de ce au fost stocate mărcile!

După opinia noastră problema ar putea fi, cel puţin parţial, explicată prin evenimentele care au avut loc între data iniţierii emisiunii, care trebuie plasată undeva la sfârşitul lunii martie, începutul lunii aprilie 1919 şi data la care ea a fost finisată, 5 mai 1919.

Cititorul care a parcurs capitolul nr.2 al prezentului articol, poate remarca uşor că în această perioadă situaţia militară a oraşului Arad s-a modificat esenţial, de la o localitate care putea avea legătură directă cu teritoriul maghiar (sau cel ocupat de trupele maghiare), la o localitate practic înconjurată de Armata Română.

Nu avem cunoştinţe asupra abordării, în literatura filatelică, a acestei probleme astfel încât, cel puţin pentru autor, problema inserată în titlul acestui articol rămâne, în continuare, deschisă.

7. ASPECTE CONTROVERSATE.

7.6. Logica inscripţiei "Occupation française".

Astăzi, la 80 de ani de la apariţia emisiunii "Arad-1919", în accepţia modernă a canoanelor filateliei, inscripţia aleasă pentru supratipar apare cel puţin discutabilă.

Trupele de ocupaţie franceze, staţionate în Arad, au aparţinut unei alianţe militare condusă de Consiliul Militar Aliat.

În aceste condiţii ar fi fost logic ca supratiparul să includă o inscripţie de genul "Arad-Zona de ocupaţie franceză".

Între altele, o asemenea inscripţie ar fi ţinut seama de situaţia existentă pe teren, cu trupele franceze de ocupaţie cantonate şi în anumite zone limitrofe localităţii Arad.

Este greu de apreciat motivul pentru care, iniţiatorii emisiunii, categoric oameni cu serioase cunoştinţe filatelice, nu au ales un asemenea conţinut al supratiparului şi mai ales de ce au agreat o inscripţie care nu permite o identificare uşoară a mărcilor.

Aprecierile de mai sus au fost influenţate de exemplul emisiunilor "Debreţin", situaţie în care, pe teritoriul din estul Tisei, ocupat de Armata Română, supratiparul mărcilor poartă inscripţia "Zona de ocupaţie română-P.T.T.- F.F.".

După opinia noastră condiţiile tehnologice, din tipografia care a realizat supratiparul, permiteau extinderea supratiparului. O dovadă concludentă a acestei afirmaţii o reprezintă complexitatea supratiparelor de pe mărcile care au suferit o modificare a valorii faciale iniţiale.

7.2. Apartenenţa emisiunii.

De regulă orice discuţie legată de emisiunea "Arad-1919" ajunge, mai devreme sau mai târziu, la problema filateliei naţionale de care aparţine.

- Emisiunea aparţine filateliei române ţinând seama că oraşul Arad este pe teritoriul României.

Emisiunea se încadrează în capitolul filatelic "Poştele străine pe teritoriul românesc".

- Apartenenţa la filatelia franceză este, după opinia noastră, mai mult simbolică. Autorităţile poştale franceze au negat întotdeauna, cu obstinaţie, că ar fi fost implicate în apariţia emisiunii "Arad-1919".

Astfel inscripţia supratiparului "Occupation française", implică mai curând aspecte legate de filatelia tematică.

- Emisiunea a fost realizată de o administraţie poştală maghiară, agreată de trupele de ocupaţie ale Consiliului Militar Aliat, din Arad, prin supratipărirea unor mărci maghiare. În acest sens emisiunea aparţine filateliei maghiare.

De regulă, mărcile "de ocupaţie" sunt realizate din dispoziţia organelor administrative ale trupelor de ocupaţie, fie prin supratipărirea mărcilor locale fie prin extinderea teritoriului de circulaţie a mărcilor proprii (Vezi "Ocupaţia germană în România").

În cazul emisiunii "Arad-1919" administraţia poştală maghiară şi-a supratipărit propriile mărci, transformându-se în "mărci de ocupaţie", ceea ce, să recunoaştem, apare cel puţin ciudat.

7.7. "Arad - 1919", o emisiune "speculativă"?

Nu sunt puţine cazurile în care emisiunea "Arad-1919" este caracterizată ca "o emisiuine speculativă".

Realitatea este că în condiţiile unor conflicte/conflagraţii mondiale, zonale sau chiar locale, apar situaţii greu de definit, instabile, ideale pentru unii "întreprinzători". Printre domeniile de activitate relativ uşor de abordat se înscriu şi "pieţele filatelice".

De cele mai multe ori, în asemenea activităţi, sunt atraşi funcţionari ai unor servicii poştale, care vor putea da girul unei autenticităţi ale "produselor" lansate pe piaţa filatelică.

Astăzi, după 80 de ani, este greu de apreciat în ce măsură iniţiativa apariţiei emisiuinii "Arad-1919" răspundea unor necesităţi obiective sau era, urmarea unei abile imposturi.

7.4. Labirintul informaţional.

Ca şi numeroase alte emisiuni apărute în perioada primei conflagraţii mondiale, sau ca urmare a acesteia, şi emisiunea "Arad-1919" a fost învăluită într-un adevărat păienjeniş informaţional, scris sau oral ("folcloric").

Emisiunea a avut susţinători şi detractori, care şi-au etalat, partizan, punctele de vedere.

Urmare, chiar puţinele documente care se referă la emisiunea "Arad-1919", au fost prezentate fie ca documente incontestabil originale fie ca falsuri evidente, mai mult sau mai puţin grosolane.

7.5. Arealul emisiunii.

Admiţând buna credinţă a iniţiatorilor, este greu de precizat dacă în intenţia lor mărcile emisiunii erau destinate strict oraşului Arad sau şi unei zone limitrofe, ocupate de trupele franceze.

Ţinând seama că mărcile nu au ajuns în circuitul poştal, problema rămâne la un stadiu teoretic, fără a putea influenţa modul curent de interpretare al emisiunii.

8. FALSURI, VARIETĂŢI CONTROVERSATE, OBLITERĂRI DE COMPLEZENŢĂ.

8.1. Falsificarea supratiparului.

În anul 1935 a apărut la Berlin lucrarea, devenită clasică, a doctorului A. Schroeder, (12) "Schach den fälschungen". (Un fel de "demascare a falsurilor").

În capitolul dedicat Ungariei în capitolul "Arad", sunt prezentate, mărite de circa patru ori, amprente originale (echt) şi false ale supratiparului "Occupation française".

Aceste amprente sunt prezentate în figura nr.14.

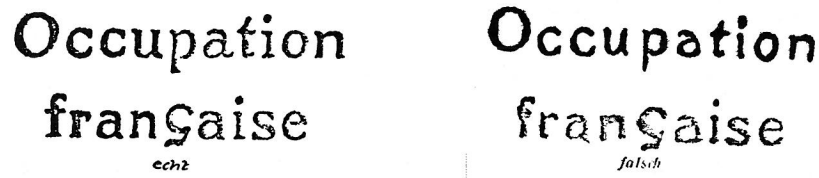

Fig. nr. 14

Iată cum descrie A. Schroeder falsul pe care-l prezintă: "Culoarea şi mărimea literelor supratiparului original sunt bine imitate la falsuri. În schimb literele sunt reproduse mizerabil.

Şi asamblarea literelor este defectuoasă deoarece acestea nu sunt plasate pe o linie. Literele sunt amplasate când mai jos, când mai sus.

Terminaţiile orizontale ale literelor "u", "p", "i", "n", "f" şi "r" practic lipsesc.

Liniile transversale ale literelor "t" şi "f" sunt slab pronunţate.

De-a lungul anilor am întâlnit cel puţin două tipuri de falsuri. Unul din aceste falsuri corespunde, în mare măsură, celui descris de A. Schroeder.

Al doilea fals poate fi considerat mai grosolan.

De cele mai multe ori, pentru a împiedica depistarea supratiparului fals, pe mărci au fost aplicate obliterări mai mult sau mai puţin ancrasate. Această procedură a fost folosită în special în cazul unor mărci cu tiraje reduse.

8.2. Varietăţi controversate.

În catalogul Konrad-1948 (6) este inserată următoarea menţiune:

- ... alte valori decât cele enumerate, surşarje răsturnate cu excepţia mărcilor tip "Karl" de 25 fillér-albastru, fără şi cu KÖSTÁRSASÁG, mărcile tip "Parlament"-10 K. cu surşarjul bine centrat, 15 bani "Secerători" cu cifre albe etc. sunt categoric false".

Recitind capitolele anterioare, este uşor de constatat, că unele dintre afirmaţiile din catalogul Konrad, menţionate mai sus, sunt infirmate de relatările unor cataloage de largă circulaţie.

Autorul a avut posibilitatea să cerceteze supratiparele inversate considerate de catalogul Konrad ca fiind categoric false. Ele erau, indubitabil, supratipare originale.

În legătură cu numeroasele varietăţi semnalate în cadrul emisiunii "Arad-1919" părerile sunt împărţite. În timp ce unii consideră că este o consecinţă firească a condiţiilor în care s-a realizat emisiunea alţii apreciază că, mai curând, este vorba de imixtiunea unor filateliști interesaţi.

Menţionăm că existenţa unui mare număr de varietăţi este, practic, caracteristică tuturor emisiunilor apărute în timpul unor conflagraţii/conflicte cu precădere în cazurile în care se adoptă metoda supratipăririi unor mărci poştale curente.

8.3. Obliterări de complezenţă.

De-a lungul anilor, pe piaţa filatelică au apărut numeroase plicuri şi benzi de ziare, francate cu mărci din emisiunea "Arad-1919" obliterate de complezenţă.

Unele din aceste plicuri/benzi sunt realizate rudimentar.

Există însă şi plicuri/benzi realizate de adevăraţi profesionişti, cu bune cunoştinţe istorice, care au obliterat mărcile cu ştampile originale!!.

Ştampilele false, aplicate atât pe mărci individuale cât şi pe plicuri/benzi de ziare, sunt uneori destul de greu de identificat.

În figura nr. 15 este prezentată amprenta unei ştampile originale (12).

Fig. nr. 15

9. CONCLUZII.

9.1. La sfârşitul anului 1918, pe frontul românesc din sud-vestul ţării, luptau trupe române, franceze, sârbe etc.

Printr-o hotărâre apreciată, la vremea respectivă, cel puţin curioasă, Consiliul Militar Aliat a decis ca oraşul Arad să fie ocupat de trupe franceze.

9.2. Sursele istorice confirmă faptul că, pe întreaga perioadă a staţionării trupelor franceze în Arad, comandantul acestora a agreat vechea administraţie maghiară, care şi-a exercitat prerogativele până la eliberarea oraşului de către Armata Română, la 12 iulie 1919.

9.3. În condiţiile de mai sus, administraţia maghiară a oraşului Arad a putut dispune, oficial, realizarea unei emisiuni de mărci poştale, locale.

9.4. Emisiunea "Arad-1919" "a apărut" la data de 5 mai 1919 fiind realizată prin supratipărirea unor mărci maghiare, uzuale, curente. Supratiparul aplicat a fost "Occupation française".

9.5. Deşi teoretic aceste mărci ar fi putut circula efectiv circa două luni de zile, ele nu au ajuns în circuitul poştal, din motive pe care autorul nu le-a putut elucida.

9.6. Numeroase aspecte legate de emisiunea "Arad-1919" au fost prezentate partizan de susţinătorii respectiv detractorii emisiunii.

9.7. "Arad-1919" poate fi considerată ca o "emisiune poştală locală (de ocupaţie) - NEEMISA".

9.8. În filatelia română emisiunea se încadrează în capitolul "POŞTELE STRĂINE PE TERITORIUL ROMÂNESC".

BIBLIOGRAFIE:

1. **Al.Cicio Pop**
   Guide de la Roumanie.
   Editura Ghidului României, Bucureşti iunie 1940.

2. **Térfi Bela**
   Bélyegelötti levelek és azok lebetüzések.
   Budapesta 1943.

3. **Constantin Kiriţescu**
   Istoria Războiului pentru Întregirea României.
   Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică - Bucureşti 1989.

4. **Maior Bâldescu Radu**
   Operaţiunile Armatei Române în Ardeal şi Ungaria
   1 noiembrie 1918-15 august 1919.
   Sibiu-1928 (Curs la şcoala de ofiţeri de cavalerie)

5. **Dr.Valeriu S.Neaga**
   ... Supratiparul "Occupation française" pe mărcile maghiare.
   Rev.Curierul Filatelic nr.95, martie-aprilie 1998.

6. **Catalogul filatelic Konrad - 1948**

7. **Catalogul filatelic C.M.P.R. - 74**

8. **Catalogul filatelic Yvert - 1994**

9. **Catalogul filatelic Michel 1997/98**

10. **Catalogul filatelic "A Magyar beyegek kezikonve" (M.B.K.)**
    Budapesta 1986

11. **M.B.K. 1997/98**

12. **Dr.A.Schroeder**
    Schach den Fälschungen
    Vol.2-pag.166
    Berlin, ediţia II-a, aprilie 1937 (ediţia I-a - februarie 1935).

13. **Dr. Ing. Marcel Şapira**
    Emisiunea "Ocupaţia franceză în Arad" – 1919.
    Revista Filatelică Nr. 9 şi 11 (1998 şi 1/1999).

2. "EMISIUNEA CMT".

Am ales titlul "Emisiunea C.M.T." după denumirea care circulă curent la noi. De-a lungul anilor emisiunea a fost prezentată sub diferite denumiri, ca: "Ocupaţia română în Ucraina-Pocuţia, Galiţia Orientală şi Bucovina" (catalogul C.Nămoloiu şi G.Nosca - 1938). "Ocupaţia română în Austria - Emisiunea din Colomea-Galiţia" (catalogul F.Konrad - 1946), "Emisiunea Ucraina-Kolomea" (catalogul "Michel") etc.

2.1. Anul 1919.

La unele periferii ale fostului Imperiu Habsburgic se mai dau lupte între diferite forţe pentru ocuparea unor teritorii. Lupte se dau şi în Pocuţia, teritoriu situat în nordul Bucovinei, între Prut şi Nistru. Luptele se dau în special între polonezi şi ucraineni.

Pocuţia a fost atribuită Austriei după cea de-a II-a împărţire a Poloniei (1795) şi acum forţele poloneze încercau să recupereze teritoriul.

Pocuţia este legată de istoria noastră, deoarece în secolul XIV fusese dată zălog Domnilor Moldovei pentru sume importante împrumutate. Apoi, pe vremea lui Petru Rareş, a fost dată zestre domnitorului la căsătoria acestuia cu o domniţă de origine polonă, în prezent Pocuţia este integrată în Ucraina.

Să revenim însă la anul 1919. Nereuşind să respingă forţele ucrainene, Marele Stat Major Polon a solicitat ajutorul armatei române, cu rugămintea de a înainta în Pocuţia. Acest lucru folosea şi armatei române, interesată să stabilească o legătură directă între trupele sale din Bucovina şi cele din Maramureş.

Cu acordul guvernului român, Divizia a VIII-a română, întărită cu o serie de mici unităţi, trece, la 22 mai 1919, frontiera Bucovinei şi, întâmpinând doar o uşoară rezistenţă, ocupă în 48 ore întreaga Pocuţie. Ostilităţile dintre trupele polone şi cele ucrainiene se încheie prin victoria primelor, astfel încât prezenţa armatei române nu mai este necesară. Retragerea începe la 17 august şi se termină la 25 august 1919, rezultând o ocupaţie de circa 3 luni.

Menţionăm că principalele localităţi din zona ocupată au fost Kolomyja (Colomea), Delatyn, Lanczyn, Sniatyn, Horodenka, Pecznizyn, Zablotov, Obertyn etc. (toate menţionate cu ortografia poloneză).

2.2. Deschiderea serviciului poştal după ocuparea Pocuţiei.

Deschiderea serviciului poştal după ocuparea Pocuţiei s-a făcut printr-o ordonanţă redactată în limba germană. Această ordonanţă este reprodusă în articolul "Ocupaţiunea Română în Pocuţia", de Av.I. Bogdan (5). Articolul este reprodus după versiunea originală, adică în limba germană, iar traducerea liberă, care urmează ne aparţine.

No. 3

Comandamentul armatei de ocupaţie
din Pocuţia
Instrucţiuni
privind reluarea legăturilor poştale şi telegrafice
oficiale şi particulare în teritoriile ocupate.

Art.1. Corespondenţa oficială a autorităţilor conducerii provinciei, a spitalelor şi altor instituţii de această categorie va fi reluată conform regulamentelor şi normelor impuse de statul austriac. În acest scop este obligatoriu ca telegramele şi plicurile să poarte sigiliul oficial.

Art.2. Orice corespondenţă conţinând valori este interzisă.

Art.3. Următoarele corespondenţe particulare sunt admise:

a) Telegrame simple
b) Telegrame cu confirmare prin telegraf sau poştă
c) Telegrame colaţionate
d) Telegrame telefonate
e) Telegrame prin curier
f) Scrisori simple
g) Cărţi poştale
h) Scrisori recomandate
i) Ziare
j) Mostre (eşantioane)
k) Imprimante
l) Ordonanţe
m) Cărţi de vizită

Art.4. Corespondenţa care nu se încadrează în articolul de mai sus nu va fi transmisă şi va fi distrusă.

Art.5. Fiecare scrisoare, carte poştală sau telegramă trebuie să conţină numele expeditorului. În caz contrar corespondenţa, fără aceste informaţii, va fi distrusă.

Art.6. Corespondenţa poate fi redactată în oricare din limbile vorbite în regiune.

Corespondenţele cifrate, sau într-un limbaj "convenit anterior", precum şi cele redactate simbolic vor fi sechestrate.

Art.7. Pentru francare vor fi folosite mărcile austriece supratipărite cu C.M.T. în valorile respective, sau mărcile româneşti. Orice alt mod de francare a corespondenţei va duce la considerarea acesteia ca nefrancată şi taxată apoi la locul de destinaţie.

Art.8. În mod obişnuit se vor folosi (pentru achitarea mărcilor poştale) coroane austriece şi lei româneşti, stabilindu-se, pentru moment, cursul de două coroane pentru un leu.

Art.9. Taxele pentru telegrame şi scrisori sunt:

a) Telegrame simple - un cuvânt cu până la 15 litere, 40 H, cu o taxă minimă de 4 K, chiar dacă sunt mai puţin de 10 cuvinte (H = heleri, K = coroane, 1 K = 100 H). În plus vor fi achitate obligatoriu:

- o taxă de predare de 40 H;
- un timbru de ajutor de 40 H.

b) Telegramele cu confirmare de primire telegrafică se vor taxa în plus cu 4 K, iar confirmarea de primire poştală cu un plus de 1 K, 80 H.

c) Telegramele colaţionate vor fi taxate cu jumătate din taxa cuvenită (Nu am putut determina ce se înţelegea prin "telegrame colaţionate", dar presupun că este vorba de telegrame cu un conţinut fix).

d) Taxa de multiplicare pentru telegrame este de 4 K pentru suta de cuvinte sau pentru o fracţiune de sută în cazul aceluiaşi loc de destinaţie.

e) Când telegrama este destinată unor adrese diferite, ea va fi taxată pentru fiecare adresă, ca telegramă simplă.

f) Pentru telegrama care este transmisă într-o comună, unde este necesar serviciul poştei după telegraf, expeditorul este obligat ca, în afara taxelor de telefon şi telegramă, să depună la prezentare o sumă corespunzătoare pentru plata curierului. Suma de bani care va rămâne (din diferenţa pentru plata curierului) se va înapoia expeditorului.

g) Scrisorile simple şi cărţile poştale închise care sunt adresate loco sau în întreaga Românie vor fi taxate cu 60 H, pentru fiecare 20 g. De asemeni, se vor taxa cu încă 20 H, timbru de ajutor.

h) Scrisorile recomandate vor fi taxate, în afara celor 60 H, pentru 20 g şi 20 H, timbru de ajutor, cu încă 1 K, taxă de recomandare, care va fi achitată la predare, după dorinţă, în lei sau în mărci poştale.

i) Acest punct lipseşte din textul publicat de Av.I. Bogdan, dar, din context, conţinutul său ar putea fi: "Cărţile poştale deschise vor fi taxate cu 40 H şi 20 H timbru de ajutor".

j) Cărţile poştale deschise, recomandate vor fi taxate cu 1 K în afară de taxele de 40 H şi 20 H timbru de ajutor.

k) Ziarele vor fi taxate cu 4 H pentru fiecare 50 g. Ele sunt scutite de timbru de ajutor.

l) Mostrele (eşantioanele) vor fi taxate cu 40 H, pentru fiecare 100 g sau fracţiune până la greutatea maximă de 350 g. Mostrele de cereale vor fi admise până la 550 g şi taxele pentru 350 g. Mostrele sunt scutite de timbrul de ajutor.

m) Imprimatele sunt admise până la greutatea maximă de 2 kg şi vor fi francate cu 20 H, pentru fiecare 100 g. Imprimatele sunt admise sub formă de pachete cu dimensiunea maximă de 30 x 20 x 10 cm, sau rulate cu dimensiunea maximă de 75 cm x Ø 10 cm.

n) Scrisorile comerciale sunt admise până la o greutate de 2 kg, cu aceleaşi dimensiuni ca în cazul mostrelor şi vor fi taxate cu 60 H pentru fiecare 100 g.

o) Cărţile de vizită şi alte corespondenţe asemănătoare, precum felicitările, vor fi scutite de timbrul de ajutor.

p) Cărţile de vizită telegrafice vor fi taxate cu 2 K şi vor conţine numai adresa şi semnătura.

Art.10. Ordine de plată, colete, cecuri, hârtii de valoare, depozite de economii nu sunt admise prin poştă sau post-restant.

Art.11. Corespondenţa nefrancată sau insuficient francată va fi taxată, la locul de destinaţie, cu dublul taxei cuvenite. În Pocuţia se utilizează numai taxarea franco. Corespondenţa nefrancată sau insuficient francată nu va fi expediată în Pocuţia.

Art.12. Corespondenţa poştală şi telegrafică este admisă în întreg teritoriul ocupat din Galiţia, precum şi în întreaga Românie - Bucovina, Moldova, Basarabia, Muntenia, Dobrogea şi Transilvania.

Art.13. Pentru străinătate taxele simple se majorează astfel:

a) Scrisorile închise, cu 1 K pentru fiecare 20 g, sau fracţiune de 20 g, fără timbru de ajutor;
b) Cărţile poştale, cu 80 H, fără timbru de ajutor;
c) Se admit trimiteri în următoarele ţări: Franţa, Italia, Anglia, America, Belgia, Elveţia, Spania şi Portugalia.

Art.14. Sumele rezultate din vânzarea timbrelor de ajutor vor fi folosite pentru spitalele din Pocuţia.

COMANDAMENTUL MILITAR TERITORIAL DIN POCUŢIA

Colonel G. Liciu

Parcurgând "Instrucţiunile" de mai sus, se impun a se remarca cel puţin două lucruri:

- deosebita lor profesionalitate;
- faptul că în repetate rânduri se fac referiri la un "Timbru de ajutor", a cărui valoare nominală ar fi trebuit să fie de 20 H.

După Jan Czerniawski (2) ordonanţa (instrucţiunile) a fost dată la 14 iunie 1919, deci la circa 20 zile de la ocuparea Pocuţiei. Până la această dată, în teritoriul Pocuţiei nu a funcţionat nici o autoritate poştală civilă.

2.3. Geneza emisiunii C.M.T.

Maiorul C. Turbatu, şeful Serviciilor comunicaţiilor din Div. 8, a fost însărcinat cu organizarea serviciului poştal în Pocuţia.

Av. I. Bogdan (5) susţine că maiorul Turbatu ar fi declarat, a doua zi după ocuparea Pocuţiei, că a procedat la organizarea serviciului poştal, dispunând ca timbrele austriece aflate la birourile poştale din localităţile unde intraseră trupele română să fie trimise la Comandament, şi că a dispus suşarjarea lor cu noile valori.

J. Czerniawski (2), locuitor din Colomea, susţine că maiorul Turbatu af fi sosit în această localitate abia la 12 iunie 1919, că ar fi auzit despre el că este un vechi filatelist şi că i-a cerut părerea asupra organizării serviciului poştal civil. J. Czerniawski iar fi propus maiorului Turbatu să introducă în circulaţie mărci româneşti, dar acesta a refuzat, spunând că Pocuţia este ocupată doar temporar, că un număr important de mărci austriece au fost strânse la Cernăuţi şi că vor fi supratipărite, astfel încât să nu se vadă deschis suveranitatea României asupra teritoriilor ocupate.

Până la urmă s-a decis ca mărcile austriece să fie supratipărite cu iniţialele C.M.T. – Comandamentul Militar Teritorial.

Pe data de 14 iunie 1919 maiorul Turbatu s-a întors la Colomea, a adus de la Cernăuţi timbrele supratipărite, dând, la aceeaşi dată, şi ordonanţa (instrucţiunile) semnată de col.G.Liciu.

După Odo Gh. Boehm (3), supratipărirea s-a făcut la Oficiul poştal central din Cernăuţi de funcţionari poştali supravegheaţi de personal militar. Când un funcţionar obosea, altul îi lua locul. Se remarcă faptul că fiecare funcţionar avea modul său propriu de aplicare a supratiparului, poziţional şi în intensitate.

St. Kronenberg (8) îşi însuşeşte datele propuse de J. Czerniawski (2).

Dr. A. Schroeder (4) consideră că prima zi de utilizare a mărcilor C.M.T. a fost 12 iunie 1919.

După cum se vede, datele sunt contradictorii şi mai ales este greu de crezut că în intervalul 12-14 iunie 1919 maiorul Turbatu a fost la Colomea, a discutat cu J. Czerniawski, s-a dus la Cernăuţi, a desenat ştampilele, acestea au fost executate, s-au supratipărit mărcile austriece, s-a întocmit ordonanţa (instrucţiunile), maiorul s-a întors la Colomea şi încă pe lumină s-au publicat instrucţiunile, ca să nu mai vorbim şi de primele corespondenţe din ziua de 14 iunie. Este ciudat că St. Kronenberg (8), care şi-a publicat articolul în anul 1983, nu a sesizat neconcordanţa subliniată mai sus.

2.4. Ştampilele originale, culoarea tuşului.

Supratipărirea mărcilor s-a făcut cu 3 ştampile originale cu inscripţia C.M.T. şi valorile de 40 H., 60 H. şi 1 K. 20 H.

Dacă valoarea de 40 H. corespundea, conform instrucţiunilor cu taxa pentru o carte poştală simplă, iar valoarea de 60 H. pentru o scrisoare simplă, valoarea de 1 K. 20 H. nu corespunde cu nici o taxă menţionată în "Instrucţiuni", taxa de recomandare fiind doar de 1 K.

Cunoscutul cercetător ing. Barbu Popescu presupune că valoarea de 1 K 20 indică faptul că timbrul de ajutor este inclus în valoarea francaturii. Astfel, o carte poştală ar fi trebuit francată cu 40 H.+20., în total o marcă de 60 H.; aceeaşi carte poştală, recomandată, cu 40 H.+1 K.+20 H. în total e o marcă de 60 H. şi una de 1 K. 20 H. etc.,etc.

Acest mod de apreciere a utilităţii valorilor supratipărite ar putea fi confirmat de o scrisoare recomandată francată cu o marcă de 60 H. plus una de 1 K. 20 H., scrisoare care este reprodusă în Nr. 1/1985 al revistei "Romanian Philatelic Studies" din New-York.

Ştampilele au fost executate din bronz, iar dimensiunile, cadrul şi inscripţiile - statistic – măsurate de noi, sunt următoarele:

Tabel nr. 1
- mm-

	40 H.	60 H.	1 K. 20 H.
1. Lăţimea cadrului	14,5	14,5	14,5
2. Înălţimea cadrului	16,5	16,5	18,5
3. Lăţimea inscripţiei C.M.T.	10,5	10	10
4. Înălţimea inscripţiei C.M.T.	6,5	6,5	1
5. Lăţimea valorii 7,75	7,75	10	
6. Înălţimea valorii	3,5	3,5	4
7. Distanţă dintre C.M.T. şi cadrul superior	2	2	2

Comparând datele din tabelul nr.1 cu cele prezentate de diferiţi autori, se remarcă doar două mici neconcordanţe la pct. nr. 4, unde înălţimea inscripţiei C.M.T. este indicată ca fiind de 6 mm, pentru valorile de 40 H. şi 60 H., faţă de 6,5 mm.

Dacă asupra caracteristicilor dimensionale ale ştampilelor aprecierile concordă, practic, cu totul alta este situaţia în cazul culorilor tuşului utilizat pentru supratipărirea mărcilor austriece.

După Av. I.Bogdan (5), maiorul Turbatu ar fi precizat că"cerneala (? !) întrebuinţată a fost de culoarea negru-violet pe o compoziţie grasă,

deoarece albastrul sau roşul erau nepractice şi dificil de manipulat". Rezultă că obliterările în roşu şi albastru nu sunt eseuri ci obliterări normale, care au fost părăsite din cauză că nu erau practice, în sensul că, neavând o compoziţie grasă, precum cea negru-violet, necesitau câte o aplicare pe tuşieră la fiecare supratipărire, în timp ce cu o substanţă grasă se puteau imprima chiar 5 supratiparuri la o singură aplicare pe tuşieră.

J. Czerniawski (2) susţine că supratiparurile au fost realizate în culoarea albastru-închis, iar supratiparurile în roşu sau negru sunt speculative.

Odo Gh. Boehm (3) notează că la început unele mărci au fost supratipărite de probă în roşu şi albastru, dar, deoarece aceste culori nu au dat satisfacţie au fost schimbate în negru. Mai târziu, în tuşieră s-a turnat tuş violet, astfel încât culoarea s-a schimbat în negru-violet şi în final în violet.

St. Kronenberg (8) consideră că tuşul original a fost violet-închis-albastru care întotdeauna pătrundea hârtia.

2.5. Soarta celor 3 ştampile de bronz cu inscripţia C.M.T.

Din declaraţiile maiorului Turbatu, consemnate de Av. I.Bogdan (5), rezultă că "după terminarea surşarjării a dispus distrugerea ştampilelor pentru a împiedica abuzurile".

Dr. A. Schroedern (4) menţionează că, după ocupaţie, compania Rudolf Friedel din Viena (str. Wallzeile nr. 8) Austria, a adus în capitala austriacă o parte din mărcile C.M.T. nevândute, precum şi ştampilele.

Distrugerea ştampilelor originale a avut loc la Viena la 12 septembrie 1919 în prezenţa notarului public, dr. Iulius Ullman, şi a fost consemnată oficial într-un document purtând numărul 7216/19.

Din cele de mai sus rezultă că, cel puţin între 25 august şi 12 septembrie 1919, ştampilele originale au fost "disponibile".

J. Czerniawski (2) afirmă că la începutul lunii septembrie 1919 a fost formată la Cernăuţi o corporaţie speculativă. Această corporaţie a adus un număr de mărci austriece pe care a aplicat ştampilele originale C.M.T. Ulterior a dus aceste mărci la Viena, împreună cu ştampilele originale. Aceste ştampile originale au fost distruse la Viena, acţiunea fiind consemnată într-un act oficial.

Av. I. Bogdan (5) consemnează, de asemenea, o declaraţie a ing. Urziceanu, din Administraţia Căilor Ferate, membru al Societăţii Filatelice Române, care arată că, la cererea sa, fratele său a fost la Poşta Centrală Cernăuţi de unde a cumpărat, prin ghişeul poştal al Diviziei 8 (care era instalat în acel punct), mai multe timbre cu supratiparul C.M.T. Din păcate, lipsa datei la care au fost cumpărate mărcile nu permite aprecieri obiective.

2.6. Mărcile tipice ale emisiunii C.M.T.
(Cu supratipar violet care pătrunde hârtia)

Cu cele trei ştampile utilizate pentru realizarea emisiunii "C.M.T." urmau să fie supratipărite toate mărcile austriece, colectate, astfel:

- cu supratiparul tip "40 H" valorile faciale 3...12 H;
- cu supratiparul tip "60 H" valorile faciale 15...40 H.;
- cu supratiparul tip "1 K 20 H" valorile faciale peste 40 H.

Numai că... ştampilele au trecut prin mai multe mâini pentru ca această regulă să fie respectată.

Dealungul anilor, diverşi autori (2), (3) sau cataloage (9), (10) au susţinut că numai unele sau altele au fost mărcile austriece supratipărite, respectiv noile valori faciale.

În Tabelul nr.2 au fost incluse, în total, 48 poziţii, care ar putea constitui o variantă de evaluare a mărcilor tipice cu "supratipar în violet care pătrunde hârtia".

Numărul respectiv de poziţii, mărcile austriece şi noile valori faciale corespund cu cele propuse de catalogul "Michel –1996 – 1997".

Tot în Tabelul nr.2 sunt menţionate poziţiile agreate de alte trei surse, provenite din perioada interbelică, J. Czerniawski (1934), Odo Gh. Boehm (1935) şi catalogul Năməloiu – Nosca (1938).

Catalogul "Konrad 1948" menţionează, în plus faţă de cele 48 poziţii înscrise în Tabelul nr. 2, supratiparele 40 H/60 H (albastru) şi 1K 20 H/30 H (violet), pentru mărcile poştale şi 60 H/15 H (roşu) şi 60 H/30 H (roşu), taxe de plată.

O. Gh. Boehm apreciază că au existat două timbre taxe de plată cu supratiparul 60 H/30 H (roşu).

În figura nr. 1 sunt prezentate mărcile şi taxele de plată tipice (supratipar pătruns în violet) ale emisiunii C.M.T.

Fig. nr. 1.

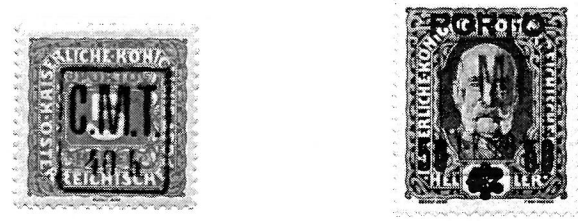

Fig. nr. 1

Tabelul nr. 2

C.M.T. – mărci poştale tipice
(Cu supratipar violet care pătrunde hârtia)
Supratipar pe mărci curente austriece din perioada 1908 – 1917

Nr. crt.	Valoarea facială	Valoarea iniţială	Culoarea mărcii	J.K.	O.B.	N.N.	Tiraj
1	2	3	4	5	6	7	8
1	40 H. (1908)	3 H	roşu-violet	-	x	x	?
2	40 H. (1916)	3 H.	violet	-	x	x	20.272
3	40 H.	5 H.	verde	x	x	x	16.044
4	40 H.	6 H.	portocaliu	-	x	x	780
5	40 H.	10 H.	roşu-violet	-	x	x	9.063
6	40 H.	12 H.	albastru-verzui	-	x	x	722
7	40 H. (Karl)	15 H.	roşu-brun	-	-	x	?
8	40 H. (Karl)	20 H.	verde	-	x	x	?
9	40 H. (Karl)	25 H.	albastru	-	x	x	4.000
10	40 H. (Stemă)	40 H.	oliv	-	x	x	?
11	60 H. (1916)	3 H.	violet	-	-	-	?
12	60 H.	5 H.	verde	-	x	x	?
13	60 H.	6 H.	portocaliu	-	x	x	?

2.6. Mărcile tipice ale emisiunii C.M.T.
(Cu supratipar violet care pătrunde hârtia)

Cu cele trei ştampile utilizate pentru realizarea emisiunii "C.M.T." urmau să fie supratipărite toate mărcile austriece, colectate, astfel:

- cu supratiparul tip "40 H" valorile faciale 3...12 H;
- cu supratiparul tip "60 H" valorile faciale 15...40 H.;
- cu supratiparul tip "1 K 20 H" valorile faciale peste 40 H.

Numai că... ştampilele au trecut prin mai multe mâini pentru ca această regulă să fie respectată.

Dealungul anilor, diverşi autori (2), (3) sau cataloage (9), (10) au susţinut că numai unele sau altele au fost mărcile austriece supratipărite, respectiv noile valori faciale.

În Tabelul nr.2 au fost incluse, în total, 48 poziţii, care ar putea constitui o variantă de evaluare a mărcilor tipice cu "supratipar în violet care pătrunde hârtia".

Numărul respectiv de poziţii, mărcile austriece şi noile valori faciale corespund cu cele propuse de catalogul "Michel –1996 – 1997".

Tot în Tabelul nr.2 sunt menţionate poziţiile agreate de alte trei surse, provenite din perioada interbelică, J. Czerniawski (1934), Odo Gh. Boehm (1935) şi catalogul Năməloiu – Nosca (1938).

Catalogul "Konrad 1948" menţionează, în plus faţă de cele 48 poziţii înscrise în Tabelul nr. 2, supratiparele 40 H/60 H (albastru) şi 1K 20 H/30 H (violet), pentru mărcile poştale şi 60 H/15 H (roşu) şi 60 H/30 H (roşu), taxe de plată.

O. Gh. Boehm apreciază că au existat două timbre taxe de plată cu supratiparul 60 H/30 H (roşu).

În figura nr. 1 sunt prezentate mărcile şi taxele de plată tipice (supratipar pătruns în violet) ale emisiunii C.M.T.

Fig. nr. 1.

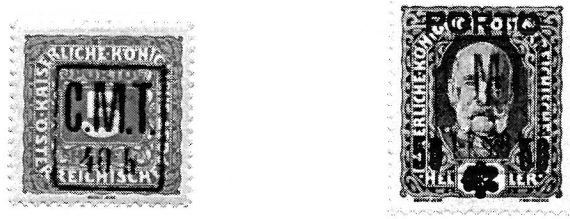

Fig. nr. 1

Tabelul nr. 2

C.M.T. – mărci poştale tipice
(Cu supratipar violet care pătrunde hârtia)
Supratipar pe mărci curente austriece din perioada 1908 – 1917

Nr. crt.	Valoarea facială	Valoarea iniţială	Culoarea mărcii	J.K.	O.B.	N.N.	Tiraj
1	2	3	4	5	6	7	8
1	40 H. (1908)	3 H	roşu-violet	-	x	x	?
2	40 H. (1916)	3 H.	violet	-	x	x	20.272
3	40 H.	5 H.	verde	x	x	x	16.044
4	40 H.	6 H.	portocaliu	-	x	x	780
5	40 H.	10 H.	roşu-violet	-	x	x	9.063
6	40 H.	12 H.	albastru-verzui	-	x	x	722
7	40 H. (Karl)	15 H.	roşu-brun	-	-	x	?
8	40 H. (Karl)	20 H.	verde	-	x	x	?
9	40 H. (Karl)	25 H.	albastru	-	x	x	4.000
10	40 H. (Stemă)	40 H.	oliv	-	x	x	?
11	60 H. (1916)	3 H.	violet	-	-	-	?
12	60 H.	5 H.	verde	-	x	x	?
13	60 H.	6 H.	portocaliu	-	x	x	?

1	2	3	4	5	6	7	8
14	60 H.	10 H.	roşu-violet	-	-	-	?
15	60 H.	12 H.	albastru-verzui	-	x	x	?
16	60 H.	15 H.	roşu-bun	x	x	x	14.589
17	60 H.	20 H.	verde	x	x	x	68.307
18	60 H. (Karl)	25 H.	albastru	x	x	x	6.313
19	60H.	30 H.	violet	x	x	x	5.237
20	60 H. (Stemă)	40 H.	oliv	-	x	x	3.564
21	60 H.	50 H.	verde	-	x	x	3.200
22	60 H.	60 H.	albastru	-	x	x	10.256
23	1 K. 20 H. (1916)	3 H.	violet	-	x	x	?
24	1 K. 20 H.	5 H.	verde	-	x	-	?
25	1 K. 20 H. (Karl)	15 H.	roşu-brun	-	x	x	?
26	1 K. 20 H. (Karl)	25 H.	albastru	-	x	x	?
27	1 K. 20 H.	50 H.	verde	x	x	x	15.094
28	1 K. 20 H.	60 H.	albastru	x	x	x	7.650
29	1 K. 20 H.	80 H.	brun-roşu	-	x	x	6.750
30	1 K. 20 H.	90 H.	violet	-	x	x	184
31	1 K. 20 H.	1 K.	roşu-gălbui	x	x	x	2.262

Tabelul nr. 2

C.M.T. – taxe de plată
(Cu supratipar violet care pătrunde hârtia)
Supratipar pe taxe de plată austriece din perioada 1908-1917

Nr. crt.	Valoarea facială	Valoarea inițială	Culoarea	J.K.	O.B.	N.N.	Tiraj
1	2	3	4	5	6	7	8
32	40 H.	5 H.	roşu	x	x	x	9.565
33	40 H.	10 H.	roşu	-	x	x	1.725
34	60 H.	15 H.	roşu	-	-	-	?
35	60 H.	20 H.	roşu	-	x	x	737
36	60 H.	1 K.	albastru	-	x	-	?
37	1 K. 20 H. (1910)	25 H.	carmin	x	x	-	85
38	1 K. 20 H. (1916)	25 H.	roşu	x	x	x	300
39	1 K. 20 H.	30 H.	roşu	x	x	x	872
40	1 K. 20 H.	40 H.	roşu	-	x	x	498
41	1 K. 20 H.	50 H.	roşu	-	x	x	?
42	1 K. 20 H.	1 K.	albastru	-	x	x	3.325
43	40 H.	15/36 H.	violet	-	x	x	?
44	40 H.	20/54 H.	portocaliu	-	x	-	?
45	60 H.	15/36 H.	violet	-	x	x	1.334
46	60 H.	20/54 H.	portocaliu	-	-	x	?
47	1 K. 20 H.	20/54 H.	portocaliu	-	x	x	900
48	1 K. 20 H.	50/42 H.	brun	x	x	x	1.504

Abreviații: "J.K." = Jan Czerniawski (2); "O.B." = Odo Gh. Boehm (3);
"N.N." = Catalogul Nămoloiu – Nosca (11).
"?" = tirajul nu este cunoscut.

2.7. Supratiparele în roşu şi albastru.

Există o unanimitate a cercetătorilor emisiunii C.M.T. în sensul că primele supratipare au fost realizate cu tuşuri roşii şi albastre.

Nu avem nici o mărturie credibilă că mărcile C.M.T. cu supratiparul roşu sau albastru au ajuns în circuitul poştal.

În aceste condiţii cea mai comodă apreciere a acestor mărci este prezentarea lor ca "Probe de culoare", deşi mult mai corectă ar fi aprecierea "Probe de tuş".

Nu pot fi excluse nici alte aprecieri de genul "C.M.T. – tirajul în roşu", "C.M.T. – tirajul în albastru" etc.

La apariţia prezentei lucrări, la peste 80 de ani de la desfăşurarea evenimentelor, este greu de crezut că mai pot apare documente care să poată duce la o apreciere unică a mărcilor cu supratipar în roşu şi albastru.

În "Catalogul specializat", din prezentul volum, mărcile acestea au fost, pentru simplificare, prezentate ca "Probe de culoare".

Din literatura de specialitate consultată şi din experienţa proprie, rezultă că ar fi fost realizate cel puţin următoarele mărci cu supratiparul în culoarea roşie:

Nr. 2, 3, 10, 12, 18, 19, 20, 22 şi 1 K. 20 H./30 H.;

Iar în culoarea albastră:

Nr. 2, 12, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 31, 38, 41, 48 şi 1 K. 20 H./30 H.

În zilele noastre este greu de înţeles de ce proba de consistenţă a tuşului, dacă despre aşa ceva a fost vorba, s-a făcut pe numeroase tipuri de mărci şi nu pe una sau două din mărcile austriece care s-au adunat în cantităţi apreciabile.

Nu se cunosc cantităţile de mărci care au fost supratipărite cu tuşuri de culoare roşu şi albastru.

Catalogul "Michel" (10) propune un preţ unic pentru exemplarele supratipărite cu tuş roşu sau tuş albastru.

O apreciere asemănătoare a putut fi remarcată, dealungul anilor, şi pe piaţa filatelică bucureşteană.

2.8. Circulaţia mărcilor.

După Jan Czerniawski (2) mărcile C.M.T. au fost distribuite numai oficiilor poştale din Kolomya, Delatyn, Lanczyn, Sniatyn şi Horodenka, în total 30.000 mărci poştale şi ceva peste 1.000 taxe de plată.

Totul pentru o circulaţie poştală efectivă de circa 50 zile.

Nu ştim dacă într-adevăr mărcile au ajuns la toate oficiile, câte mărci s-au vândut, câte au fost utilizate efectiv şi ce s-a întâmplat cu mărcile nevândute.

Ca simplă speculaţie statistică se poate aprecia că ar fi putut circula ceva peste 1.000 plicuri/C.P., din care după anumite declaraţii, pe care noi nu le-am putut verifica, s-ar păstra până în prezent 15 – 20 plicuri/C.P. Alte surse contestă multe din aceste piese.

Autorul nu a avut şansa să poată cerceta piese pe care să le considere, fără reţinere, ca efectiv circulate.

2.9. Mărcile atipice ale emisiunii C.M.T.

Până în prezent au fost sesizate numeroase varietăţi ale supratiparului.

2.9.1. Supratipare inversate la 180°.

Se cunosc numeroase supratipare inversate la 180°. Asemenea varietăţi sunt departe de a putea fi considerate raritäţi.

În catalogul Konrad – 1948 (11) se menţionează că "la numerele 6 şi 43 (conform numerotaţiei noastre), surşarjul normal este mai rar decât cel inversat".

Se cunosc cu supratiparul inversat la 180° mărcile

Nr. 2, 3, 4, 5, 6, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 27, 28 şi 31

şi taxele de plată

nr. 33, 37, 38, 41, 42, 43 şi 48.

Din supratiparele în albastru se cunosc taxele de plată nr. 42 şi 48 cu supratiparul inversat la 180°.

În figura nr. 2 sunt prezentate câteva supratipare inversate la 180°.

Fig. nr. 2.

2.9.2. Mărci cu supratiparul întors la 90° (culcat).

Sunt cunoscute mărcile poştale nr. 2, 3, 4, 5, 6, 15,şi 17.
În figura nr. 3 sunt prezentate asemenea varietăţi.

Fig. nr. 3

2.9.3. Supratipare duble.

Sunt cunoscute nr. 2, 4 şi 31 cu al doilea supratipar normal sau inversat.

2.9.4. Supratipar şi pe verso mărcilor (recto-verso).

Este cunoscută marca nr. 16, 60 H/15 H. cu supratipar atât pe recto cât şi pe verso. Fig. nr. 4.

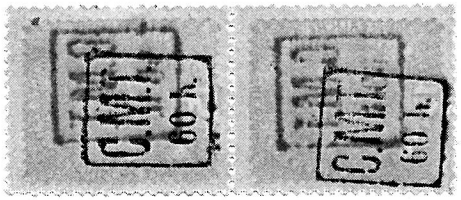

Fig. nr. 4.

2.9.5. Perechi de mărci cu supratipare diferite.

Supratiparul a fost aplicat manual şi astfel a fost posibilă apariţia unor perechi de mărci cu supratipare diferite.

Sunt cunoscute cel puţin următoarele perechi de acest gen:

- perechi de mărci austriece de 5 H. – verde cu supratipare alăturate de 40 şi 60 H. Altfel spus mărcile C.M.T. nr. 3 şi nr. 12 alăturate;
- idem mărci de 60 H. albastru cu supratiparele alăturate de 60 H şi 1 K. 20 H., nr. 22 + nr. 28;
- idem mărci taxa de plată de 1 K. albastru cu supratipare alăturate de 60 H. şi 1 K. 20 H., nr. 36 + nr. 42.

Nu sunt cunoscute până în prezent supratipare deplasate care să afecteze (să încalece) două mărci.

Autorul nu a întâlnit nici curiozităţi spectaculoase precum supratipare aplicate parţial, pete de culoare de mari dimensiuni etc.

2.10. Falsuri, expertize, experţi.

Odată distruse materialele originale cu care s-au realizat supratiparele tip "C.M.T.", falsificatorilor nu le-a rămas decât să confecţioneze noi ştampile, lucru relativ uşor de realizat datorită simplităţii desenului.

Dr. A. Schroeder, în lucrarea sa "Schach den Fälschungen" (4) face o prezentare detaliată a caracteristicilor falsurilor, (pag. 170…174).

Sunt detaliate nu mai puţin decât 6 tipuri diferite de falsuri realizate după autor în Polonia, la Cernăuţi şi la Bucureşti.

2.10.1. Obliterări de complezenţă.

J Czerniawski (2) relatează despre nişte "întreprinzători" care au obliterat 100 serii de mărci austriece cu ştampile poştale de zi, originale ale oficiului poştal din Colomea, pentru ca apoi, la Viena, să le supratipărească cu ştampilele originale tip "C.M.T.".

La noi în ţară, în perioada interbelică, negustori mai mult sau mai puţin oneşti, au realizat şi vândut, aşa numite de ei "plicuri omagiale", francate cu mărci ale emisiunii "C.M.T." şi obliterate cu ştampile, probabil originale, ale unor oficii poştale din Pocuţia.

Piesele au fost astfel realizate încât să poată fi transformate, relativ uşor, în "plicuri efectiv circulate".

S-au realizat şi numeroase "fragmente" cu mărci originale obliterate cu ştampile, în special ale oficiului poştal din Colomea, ştampile care s-ar putea să fi fost originale.

2.10.2. Expertizarea mărcilor "C.M.T.".

Mult mai greu, dacă nu imposibil, a fost pentru falsificatori să imite tuşul cu care s-au realizat supratiparurile originale.

Tuşul a devenit astfel, elementul principal în expertiza mărcilor "C.M.T.".

De regulă mărcile "C.M.T." sunt considerate originale atunci când tuşul a pătruns hârtia şi se vede clar pe verso (în oglindă), în culoarea violet iar dimensiunile supratiparului corespund cu cele menţionate în capitolul 2-4.

În perioada interbelică unul din cei mai cunoscuţi experţi ai emisiunii a fost G. Turliuc.

Expertiza lui a fost marcată printr-o mică pecete compusă din litera "G" având în interior litera "T". Înălţimea literii "G" este exact de 2 mm. Pe mărcile întâlnite pecetea a fost aplicată în tuş violet, în colţul din stânga, jos.

Un alt expert, R. Karbas, a folosit o pecete cu numele său, pecete a cărei lăţime este de 12 mm. Ea a fost marcată cu tuş violet în partea de jos a mărcii, fără o poziţie preferenţială, pe orizontală.

Se întâlnesc exemplare care sunt marcate concomitent cu peceţile celor doi experţi.

Se întâlnesc şi încercări grosolane de a imita peceţile celor doi experţi.

În România sunt câţiva filatelişti buni cunoscători ai emisiunii "C.M.T." care însă nu s-au manifestat nici prin exponate nici prin publicarea cercetărilor.

2.11. Concluzii.

a) Apărută în condiţiile specifice anilor imediaţi de după primul război mondial, emisiunea "C.M.T.", deşi nu a fost emisă de Poşta Română, ci de Comandamentul Militar Teritorial Român de Ocupaţie, este o emisiune filatelică reală care a circulat în Pocuţia pe durata intervenţiei Armatei Române. Toate marile cataloage filatelice menţionează această emisiune.

b) Faptul, greu de contrazis, că ştampilele originale au fost o perioadă de timp în mâinile unor particulari face să se nască problema modului în care ar putea fi distinse mărcile destinate într-adevăr circulaţiei poştale în Pocuţia de cele realizate ulterior.

Această distincţie este practic imposibilă, deoarece:

- toate supratiparurile au fost făcute cu aceleaşi ştampile, acelaşi tuş şi aceeaşi tuşieră. Supratipărirea a fost realizată de mai multe persoane, astfel încât nu poate fi vorba de o caracteristică oarecare dintr-o anumită perioadă;
- nu există nici o evidenţă oficială a mărcilor care au fost supratipărite;
- admiţând că numai unele valori au fost supratipărite iniţial, nu există nici o dovadă că aceleaşi valori nu au fost supratipărite şi ulterior;
- autorii cercetaţi se contrazic între ei, deşi fiecare susţine că are informaţii din cele mai sigure surse;
- numărul scrisorilor efectiv circulate este infim şi chiar unele din cele existente în prezent sunt contestate.

În această situaţie este inutil să apreciem o marcă din emisiunea C.M.T. ca fiind (după diferiţi autori) emisiunea I-a, emisiunea a II-a, reimpresiune sau emisiune speculativă.

Capitolele anterioare prezintă istoria emisiunii C.M.T. Practic, nu există şanse să obţinem noi informaţii, credibile, după ce au trecut peste 80 de ani, astfel încât nu avem nimic mai bun de făcut decât să considerăm întreaga emisiune ca un tot pe care să-l apreciem prin aspectele sale caracteristice. De altfel, dacă urmărim marile cataloage filatelice, înţelegem că exact acest punct de vedere a şi fost însuşit.

c) Emisiunea C.M.T. este mult căutată, ea fiind inclusă în colecţiile specializate din România, Polonia, Ucraina şi Austria. În ultimul timp aceste mărci au fost incluse şi în multe colecţii tematice de genul "Urmările primului război mondial", "Mărci interesând mai multe ţări europene", "Mărcile trupelor de ocupaţie" etc.

d) Din păcate, în ultimii peste 50 ani nici unul din cataloagele româneşti, revistele sau almanahurile din ţară nu le-au pomenit.

În aceste condiţii, doar foarte puţini filatelişti români s-au ocupat de această emisiune, iar cele mai multe mărci au luat drumul străinătăţii. Nu mai puţin a contribuit la aceasta marele număr de falsuri oferite drept originale, poate din necunoaştere, dar mai sigur din rea-credinţă.

Apreciem că emisiunea C.M.T. este o realitate a filateliei româneşti, realitate ce trebuie consfinţită prin deschiderea publicaţiilor spre acest capitol şi, mai ales, prin includerea acestei emisiuni în cataloagele româneşti ce vor apare în viitor.

e) Emisiunea C.M.T. se înscrie în capitolul filatelic, "Poşta română peste hotare".

BIBLIOGRAFIE:

1. **Dr. W. Pohl**, Der Postferzeischenhandler (Berlin) nr. 10, din 15 ianuarie 1925.

2. **Jan Czerniawski**, Emisiunea C.M.T., în "Ilustrowany Kurjer Filatelistyczny", Polonia 1934. Reluat în "Filatelia pentru toţi" nr. 1, 2 şi 3 din 1935, precum şi în "Romanian Philatelic Studies" nr. 1 din 1979.

3. **Odo Gh. BOEHM**, "Postmarke", februarie 1934, reluat în "Filatelia pentru toţi", martie-aprilie 1935.

4. **Dr. A. Schroeder**, Schach den Fälschungen, Editura Kurt Kayssner-Buckow, 1937, capitolul – Die Marken der Rumänischer Besetzung der West-Ukraine (Kolomea Ausgabe) und ihre Fälschungen.

5. **Av. I. Bogdan**, Ocupaţiunea Română în Pocuţia, în Revista Societăţii Filatelice Române" nr. 10, 11-12/1940, 1, 2 şi 3/1941.

6. **Ing. Barbu Popescu**, More on the C.M.T. overprints, în "Romanian Philatelic Studies" nr. 3/1979.

7. **Dr. ing. M. Şapira**, The originals and the conterfeit of the C.M.T. overprints, în "Romanian Philatelic Studies" nr. 4/1979.

8. **Stanley Kronenberg**, Stamps for the Romanian ocupation of Pokuţia, în "Romanian Philatelic Studies" nr. 1/1984.

9. **Catalogul "N. NOSCA" – 1938.**

10. **Catalogul "MICHEL" – 1996/1997.**

11. **Catalogul "KONRAD – 1948".**

12. **Dr. Ing. Marcel Şapira**
    Emisiunea C.M.T.
    Revista Filatelică Nr. 6 şI 7 /1990

3. EMISIUNILE "DEBREŢIN " – 1919 – (1) (2).

3.a. Generalităţi.

În perioada 29 aprilie 1919 – 23 martie 1920, deci aproape 11 luni, Armata Română a ocupat porţiunea din teritoriul Ungariei cuprinsă între actuala graniţă româno-maghiară şi râul Tisa.

Această zonă, greu de delimitat, exact în nord, dar mai ales în sud, este cunoscută în lumea filatelică, sub denumirea de "ZONA DE OCUPAŢIE P.T.T. – F.F. – DEBREŢIN"

Denumirea este conformă cu inscripţia (parţială) de pe supratiparul aplicat pe mărcile maghiare la care s-a adăugat "Debreţin", numele principalului oraş din "Zonă".

Sub acest nume sunt cunoscute două serii de mărci apărute în perioada ocupaţiei române.

Distincţia între cele două serii este uşor de făcut.

În ordinea cronologică a apariţiei lor, cele două serii au următoarele principale caracteristici:

- "Debreţin I" a fost realizată prin supratipărirea unor mărci maghiare curente iar inscripţia supratiparului este înconjurată de un oval (elipsă);
- "Debreţin II" a fost realizată prin supratipărirea unor mărci maghiare cu desene originale, neemisă, iar inscripţia supratiparului este înconjurată de un cerc.

3.b. Istoricul "Zonei de ocupaţie".

Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din ziua de 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918 a fost doar un început.

În lupte pentru eliberarea Transilvaniei Armata Română a trebuit să urmeze strategia Consiliului Militar Aliat.

În multe cazuri strategia acestui Consiliu nu a corespuns cu aspiraţiile naţionale române iar în unele cazuri operaţiunile au încălcat înţelegerile iniţiale.

Urmând strategia sa Consiliul Militar Aliat a oprit, la 28 februarie 1919, Armata Română, pe linia Satu-Mare-Oradea-Arad (Linia Vyx) cu interdicţia de a pătrunde în aceste oraşe.

La insatisfacţiile Armatei Române se adaugă un eveniment important.

La 21 martie 1919 noul guvern maghiar proclamă Republica Sovietică Maghiară, situând astfel România între două ţări bolşevizate.

În aceste condiţii conducerea Armatei Române iniţiază o mare ofensivă care duce la eliberarea oraşului Oradea la 20 aprilie 1919.

Ofensiva continuă pe teritoriul Ungariei. Oraşul Debreţin este cucerit la 23 aprilie 1919 iar la 29 aprilie este atins întreg malul răsăriten al râului Tisa.

După o scurtă contraofensivă a trupelor maghiare, care între 20 şi 26 iulie 1919 au reuşit să stabilească câteva capete de pod în estul Tisei, fără însă să poată atinge oraşul Debreţin, Armata Română continuă înaintarea sa şi se atinge Budapesta la 4 august 1919.

După circa 100 de zile, la 16 noiembrie autorităţile române au predat Budapesta Comisiei Interaliate iar la 22 noiembrie 1919 s-au retras pe malul răsăritean al Tisei.

Retragerea Armatei Române de pe teritoriul Ungariei a avut loc în perioada 14 februarie – 28 martie 1920.

După unele date oraşul Debreţin a fost părăsit la data de 23 martie 1920.

"Zona de ocupaţie" a măsurat circa 100 km de la est la vest şi circa 250 km da la nord la sud. Rezultă o suprafaţă de circa 25.000 km², respectiv în jur de ¼ din suprafaţa actuală a Ungariei.

Principalul oraş din "Zonă", Debreţin este amplasat la circa 25 km de actuala graniţă româno-maghiară.

3.c. Emisiunile "Debreţin" în literatura filatelică.

3.c.a. În cataloagele filatelice româneşti:

- Catalogul C. Nămoloiu şi G. Nosca – 1938 (3) include emisiunile sub titlul "Ocupaţia Română în Debreczen";
- Catalogul Dr. George P. de Macarovici (4) include emisiunile sub denumirea "Ocupaţia română în Ungaria. Emisiunea Debreţin";
- Catalogul F. Konrad 1946 (5) nu aminteşte emisiunile.

În următoarea ediţie din 1948, emisiunile au fost incluse în catalog sub denumirea "Ocupaţia Militară română în străinătate. Ocupaţia română în Ungaria. Emisiunea din Debreţin".

Cataloagele filatelice din anii 1959, 1964, 1974 şi 1978 (6, 7 şi 8) nu au inclus emisiunile.

Ca o posibilă explicaţie a neincluderii emisiunilor după anul 1948, în cataloagele filatelice româneşti, citez din lucrarea istoricului Florin Constantiniu (2).

"Până în ajunul căderii sale, Béla Kun (conducătorul Republicii Sovietice Maghiare) nu a abandonat speranţa că România poate fi eliminată din luptă prin atacul conjugat sovieto-ungar şi a păstrat un neîntrerupt contact

telegrafic cu Lenin în acest scop. Ameninţarea unui război pe două fronturi exista atâta timp cât Budapesta şi Moscova formau o alianţă roşie. Era, aşadar, imperativ necesar ca guvernul controlat de comunişti – în speţă de Béla Kun – să fie înlăturat".

Cu alte cuvinte, emisiunile "Debreţin" sunt o consecinţă a evitării bolşevizării României încă din anul 1919. Sau cam aşa ceva!

O asemenea interpretare ar putea fi acceptată pentru anul 1959, eventual 1964 dar în nici un caz pentru anii următori, cu precădere după anul 1968, odată cu afirmarea în România a aşa numitului "comunism naţional".

Este greu de înţeles de ce C.M.P.R. 1974 (7), care a repus în drepturi fireşti emisiunile "Cluj şi Oradea – 1919", nu menţionează emisiunile, "Debreţin".

Şi mai greu este de înţeles atitudinea din catalogul C.M.P.R. 1984.

Autorul, C. Spineanu, a avut curajul să includă în paginile catalogului "emisiunile legionare" refăcând continuitatea, obligatorie, a istoriei filateliei române, dar nu a inclus emisiunile "Debreţin".

3.c.b. În revistele filatelice româneşti.

În Revista Societăţii Filatelice Române nr. 10/1940 sub semnătura lui G. Nosca a apărut un articol care se referă la falsurile "Seriei surchargeată zisă de Debreţin" (9).

Tot în Revista Societăţii Filatelice Române, în nr. 9–10 din septembrie-octombrie 1943, a apărut un articol care se referă la unele eseuri ale emisiunilor (10), autor Avocat Dem. N. Ionescu.

După o întrerupere de peste 50 de ani în Revista Filatelia, d-nul Dr. Ing. Marcel Şapira a prezentat sub titlul "Introducere în studiul eseurilor emisiunii "Debreţin II", în premieră, o serie de coli complexe cu eseuri din această emisiune.

Acelaşi autor a publicat în Revista Colecţionarul, începutul unei lucrări dedicate emisiunii "Debreţin II. Au fost publicate primele trei capitole după care Revista Colecţionarul...şi-a încetat apariţia.

Aspecte ale emisiunilor "Debreţin" au fost abordate de d-nul Dr. Ing. M. Şapira şi într-un articol referitor la :"mărcile atipice de adopţiune" (13).

În cadrul sesiunii ştiinţifice care a avut loc cu ocazia expoziţiei "EFIRO – 1998" autorul a prezentat comunicarea "La 50 de ani de la ultima apariţie, într-un catalog românesc, a mărcilor emisiunilor Debreţin".

3.c.c. În cataloagele străine.

Catalogul maghiar "Magyar bélyegek árjegyzéke" – 1970 (14) nu include emisiunile "Debreţin".

Emisiunile sunt incluse în cataloagele maghiare:

- A magyar bolyegek kézikönve" ediţiile din anii 1986 şi 1997. (15, 16) – M.B.K. Catalogul mărcilor poştale maghiare);
- În Statele Unite a apărut, în anul 1993 (17) un catalog, cunoscut sub numele de "Brainard". Catalogul este dedicat emisiunilor din Ungaria din perioada 1918 – 1921. Catalogul include emisiunile "Debreţin" şi are numeroase referiri la mărcile atipice ale acestor emisiuni;
- Catalogul "Scott", la capitolul Ungaria (Hungary) include emisiunile sub denumirea "Issued under Romanian Ocupation" (18);
- Catalogul "Michel" include emisiunile în capitolul "Ungarn" (19);
- Catalogul "Yvert" include emisiunile în capitolul "Hongrie" sub titlul "Debreczen – Occupation roumaine"

Dar să revenim puţin la catalogul "Michel".

Pe ultima pagină dedicată României sunt inserate "Emisiunile româneşti pentru teritoriile ocupate în anul 1919". Materialul prezentat are două subcapitole, "Ucraina (Kolomea)" şi "Ungaria".

În capitolul referitor la Ucraina este prezentată emisiunea "C.M.T.".

În capitolul rezervat Ungariei se menţionează că "Emisiunile pentru Zona de Ocupaţie în Ungaria, aşa-numitele emisiuni Debreţin – căutaţi la Ungaria".

De regulă, într-un asemenea capitol, criteriul catalogării se face fie în funcţie de "administraţia emitentă" fie în funcţie de "ţara (teritoriul) ocupat".

Este greu de înţeles de ce catalogul "Michel" a preferat să includă emisiunea "C.M.T." în capitolul "România" (după criteriul "administraţiei emitente" şi emisiunile "Debreţin" în capitolul "Ungaria" (după criteriul "teritoriului ocupat").

3.c.d. În literatura filatelică de peste hotare.

În anul 1920, în limba maghiară a apărut o monografie a emisiunilor "Debreţin", autor Biró Marcel. (21).

În perioada interbelică, în literatura filatelică maghiară au apărut o serie de articole ale cercetătorului Örvös Janos.

În ultimii ani d-nul Flasch Dezsö a publicat în revistele maghiare, rezulatele cercetărilor d-sale în legătură cu aceste emisiuni.

Referiri asupra emisiunilor "Debreţin" se întâlnesc şi în lucrarea lui R. A. Schroeder apărută în Germania în cel puţin două ediţii, 1935 şi 1937. (22).

3.1. EMISIUNEA "DEBREŢIN I".

Atunci când indică ziua apariţiei, cataloagele filatelice se opresc la data de 20 noiembrie 1919, cu excepţia catalogului M.B.K. – 1986 (15) care indică, o zi mai târziu, 21 noiembrie 1919.

3.1.1. Probele neacceptate.

Într-un articol publicat în anul 1989, d-nul Flasch Dezsö, prezintă o foaie cu 6 probe neacceptate. (23).

Probele constau din mărci curente maghiare având supratipare diferite, cu următoarele inscripţii şi caracteristici:

- "Ocupaţiunea Română - 1919", pe două rânduri, imprimat oblic, la 45 grade, înălţimea literelor 2 ½ mm;
- Aceeaşi inscripţie, în aceeaşi poziţie, înălţimea literelor 1 ½ mm;
- Aceeaşi inscripţie amplasată orizontal, pe trei linii;
- "Zona de ocupaţie Română 1919" pe patru rânduri cu o inscripţie suplimentară "F.F" înaltă de 4 mm;
- Inscripţie asemănătoare dar cu "F.F." înalt de 8 mm.

Foaia conţine şi un text manuscript, în limba germană, a cărui conţinut, în traducerea liberă a autorului, este redat mai jos.

"Probe (proiect)
Imprimate în tipografia "HAJDUFÖLD"

... susmenţionatele 6 probe, atestate original, au apărut într-un exemplar, au fost realizate de Direcţia poştală a ocupaţiei române din Debreţin, pentru a alege dintre ele.

Se remarcă că din aceste probe nici una nu a fost aleasă pentru varianta finală.

Debreţin la 30 noiembrie 1919.

Ştampilat şi semnat de Sipos Gyula, inspector principal al poştelor şi telegrafului.

Cu reţinerea autorului, care nu a putut analiza documentul, autorul, care în cariera sa s-a întâlnit cu numeroase documente apocrife, nu se poate pronunţa asupra originalităţii sale.

Este posibil ca reţinerea autorului să fie influenţată şi de o celebră butadă a celebrului istoric Nicolae Iorga (24).

"În domeniul documentelor chiar ce reprezintă un document ?. Actele publice nu sunt făcute pentru a-ţi spune adevărul ci pentru a susţine un

interes...Documentul îl ici cum este, iar în fundul lui stă vicleanul care a fabricat piesa şi face haz pe socoteala dumitale".

Aşa, că de ce data de 30 noiembrie 1919, la 10 zile după apariţia emisiunii "Debreţin" ?.

3.1.2. Probele acceptate.

Tot cercetătorul maghiar Flasch Dezsö a publicat, de curând, un articol în care se ocupă în exclusivitate de probele acceptate ale emisiunii "Debreţin I". (25).

Cercetătorul menţionează existenţa a 7 probe pentru "prima emisie". Tirajul probelor variază între o bucată şi trei bucăţi.

Cum noi nu avem, în literatura română, nici o menţiune despre existenţa acestor probe şi nu am putut cerceta direct sau prin documente din surse neutre respectivele piese, ne menţinem respectiva rezervă.

3.1.3. "Debreţin I – seria NEEMISĂ".

("Prima emisie"), ("Planşa I-a"), ("Plate I"), ("I Platte") (26)

În catalogul "Konrad 1948" (5), la pagina 79, coloana din dreapta, este inserată următoarea emisiune:

"Mărci cu surşarj similar, însă cu oval dublu, monograma cu linii duble, 19 19 în loc de 1919, catalogate în catalogul Michel sub nr. 1-18 ca "prima emisie" sunt probe".

De menţionat că în privinţa mărcilor din emisiunile "Debreţin", F. Konrad a avut un consultant serios (cel puţin după informaţiile care au ajuns la noi) pe Ing. F. F. Magyeri din Oradea str. Pasteur nr. 16.

În cataloagele "Michel", "M.B.K. – 1986", "M.B.K. – 1997 şi "Brainard" sunt menţionate 18 mărci diferite, realizate prin supratipărirea unor mărci maghiare curente.

În figura nr. 1 este prezentat supratiparul "ZONA DE OCUPAŢIE ROMÂNĂ - P.T.T. - F.F." aplicat, pe mărcile maghiare curente, pentru piesele provenind din "Prima emisie".

Figura este o reproducere după imaginea propusă de d-nul Flasch Dezsö (26).

Dimensiunea originală a ovalului (elipsei) este de 15 x 9 mm. De fapt sunt două elipse concentrice, amplasate la mică distanţă una de alta. "Tradiţia orală" susţine că s-a renunţat la acest tip de ponson deoarece interspaţiul dintre elipse se ancrasa în procesul de tipărire.

Simbolul "F.F." este realizat şi el din două linii.

Anul este prezentat sub forma a nouă grupe cu cifrele "19" amplasate de o parte şi de alta a vârfului triunghiului format din simbolul "F.F.".

Cele două "Cruci de Malta" au centrele puţin sub partea inferioară a buclelor cifrelor "9".

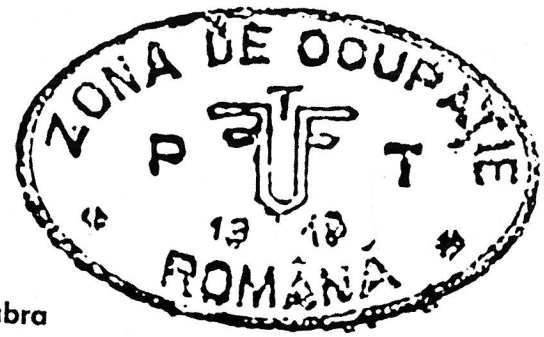

1. ábra

Fig. nr. 1

În catalogul "M.B.K. – 1986", conform simbolurilor, preţurile se referă la mărci neştampilate, fără şarnieră sau la mărci obliterate de complezenţă.

Catalogul "Michel" inserează preţurile pe două coloane, cu valori identice. Prima coloană se referă la mărci neobliterate (fără nici o altă menţiune) iar coloana a doua la mărci obliterate de complezenţă. Pentru mărcile din "Prima emisie" preţurile sunt date pe o singură coloană pentru mărci neobliterate fără şarnieră sau mărci obliterate de complezenţă.

Catalogul "Brainard" inserează preţuri egale pentru mărcile obliterate şi neobliterate.

Catalogul "Yvert" nu menţionează existenţa mărcilor din "Prima emisie". Nici catalogul "Scott" nu menţionează aceste mărci.

Opinia generală, confirmată de unele cataloage citate mai sus, este că aceste mărci din "Prima emisie" nu au ajuns în circuitul poştal. Autorul împărtăşeşte această opinie.

În condiţiile de mai sus se consideră că denumirea "Planşa I-a" este cel puţin discutabilă.

După aprecierea noastră denumirea cea mai aproape de realitate ar putea fi "Emisiunea Debreţin I – seria NEEMISĂ"

Începând cu anul 1964, ani de zile, am căutat, fără succes, în cercurile filatelice bucureştene, aceste mărci.

Nici solicitările insistente făcute unor cunoscuţi comercianţi de timbre, care au activat în perioada interbelică, nu au avut succes.

Toţi cei solicitaţi mi-au spus că nu au văzut niciodată asemenea mărci.

În tabelul nr. 1 sunt prezentate cele 18 mărci care compun seria "Debreţin I-neemise".

În ceea ce priveşte preţurile unor asemenea mărci, o soluţie simplă ar fi ca ele să fie aproximativ egale cu cele ale mărcilor din emisunea "Debreţin I", care au acelaşi tiraj. Tabelul 2.

Tabelul nr. 1

Mărcile emisiunii "Debreţin I-NEEMISE"

Nr. crt.	Tipul	Valoarea facială fillér	Culoarea supratip.	Tirajul bucăţi
1	Ziare	2	A	200
2	Binefaceri 1919	10 + 2	A	100
3	Secerători	2	A	100
4	Secerători	2	R	100
5	Secerători	5	A	100
6	Secerători	40	A	100
7	Secerători	40	R	100
8	Karol	10	A	100
9	Zita	40	A	100
10	Zita	40	R	100
11	Secerători köst.	2	A	200
12	Secerători köst.	2	R	100
13	Secerători köst.	5	A	100
14	Secerători köst.	5	R	100
15	Secerători köst.	10	A	100
16	Secerători köst.	40	A	100
17	Magyar - posta	5	R	100
18	Magyar - posta	10	A	100

Culoarea supratiparului "A" = albastru, "R" = roşu

3.1.4. Mărcile curente ale emisiunii "Debreţin I".

Emisiunea "Debreţin I" a fost realizată prin supratipărirea unor mărci maghiare, curente, apărute în perioada 1913 – 1919.

Colile de 100 mărci, cu margini laterale, au fost supratipărite cu o matriţă conţinând 100 ponsoane. Ponsoanele au fost realizate bucată cu bucată, diferind deci prin microsemne.

Ponsonul individual are inscripţia "ZONA DE OCUPAŢIE" şi "ROMANA", jos. În mijloc simbolul respectivei perioade, a Poştei Române – "P.T.T. – F.F.". Deasupra inscripţiei "ROMANA" este anul "1919". Aproximativ pe linia de jos a buclei cifrelor 9 sunt amplasate, de o parte şi de alta două mici "cruci de Malta".

În literatura noastră filatelică există un articol, semnat G. Nosca, apărut în "Revista Societăţii Filatelice Române" nr. 10/1940, intitulat "Falsificarea timbrelor poştale româneşti – Seria surcharjată, zisă de Debreţin". (9).

Articolul se referă numai la supratiparele ovale, caracteristice emisiunii "Debreţin I".

În ciuda faptului că G. Nosca nu ţine seama de unele caracteristici specifice ponsoanelor originale, a uzurii acestora în procesul de supratipărire şi a numeroaselor tipuri de supratipare false, articolul, cu respectivele rezerve poate fi citit cu interes şi astăzi, după jumătate de veac.

Chiar imaginea propusă pentru supratiparul original (fig. nr. 2) poate fi utilă dacă o considerăm drept "portretul robot al imaginii supratiparului original".

Din numeroasele detalii oferite de G. Nosca spicuim:

- elipsa are axele de 16 respectiv 9 ½ mm;
- toate literele au unghiurile bine vizibile;
- "O" din "ZONA" este mai umflat în partea de sus;
- "P" din "OCUPAŢIE" are bucla aproape colţuroasă;
- "E" din "OCUPAŢIE" este ceva mai mare decît restul, literelor, cu bare lungi ca cele ale literii "E" din "DE";
- căciula lui "A" este bine dezvoltată;
- căciula lui "A" este bine dezvoltată şi seamănă cu o semilună care poate fi sau nu unită cu "A";
- primul "19" din "1919" este aplecat spre dreapta iar al doilea spre stânga;
- linia oblică a primului "1" este mai groasă decât restul cifrei;
- al doilea "9" este mai gros şi mai mare decât primul;
- barele orizontale ale monogramei sunt terminate prin triunghiuri;
- "P" din faţa monogramei are bucla prelungită spre dreapta;
- "T" –ul dintre capetele "F"-urilor, are bucla orizontală ceva mai lungă spre stânga;
- "T"-ul , din dreapta, are bara orizontală puţin oblică spre stânga, iar piciorul puţin aplecat spre dreapta, etc.

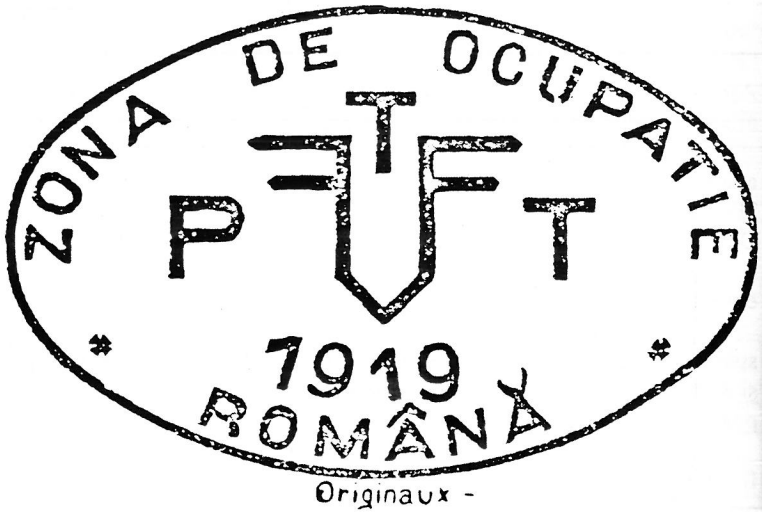

Fig. nr. 2.

În figura nr. 3 sunt prezentate câteva din mărcile tipice ale emisiunii "Debreţin I".

Fig. nr. 3.

În tabelul nr. 2 sunt prezentate cele 108 mărci care după o serie de cataloage, "M.B.K. – 1986 şi 1997", "Breainard", etc., formează seria "Debreţin I".

Aceasta este o apreciere de ultimă oră. Dealungul anilor sau în funcţie de informaţiile deţinute s-a prezentat emisiunea cu un număr mai mic de valori.

Astfel în cadrul catalogului "Năməloiu-Nosca", apărut în anul 1938, se apreciază că seria conţine 92 valori din care 15 "Taxe de plată".

Tabelul Nr. 2.

Nr. crt.	Tip	Nr. cat. MBK	Valoare facială	Culoare	Tiraj	Michel D.M.	Brainard 1993 $	MBK 1997 forinţi	Cotele din catalogul specializat $
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Turul	140	2 f	A	170	25	90	5.000	40
2	Turul	141	3 f	A	100	50	125	5.000	50
3	Turul	143	6 f	R	600	10	50	1.200	12
4	Ziare	159	2 f	A	73.200	0,35	0,55	10	0,10
5	Turul cu sursaj roşu "HADY-SEGELY"	195	2+2 f	A	100	50	125	8.000	50
6	Turul cu sursaj roşu "HADY-SEGELY"	196	3+2 f	A	100	50	125	8.000	50
7	Casa de economii	1P	10 f	R	500	12	50	1.200	15

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Casa de economii	1P	10 f	A	200	25	75	5.000	35
9	Imprimate urgente	213	2 f	A	12.900	0,80	3	60	0,70
10	Secerători cifre albe	211	10 f	A	200	25	75	6.000	35
11	Secerători cifre albe	212	15 f	A	300	15	65	3.000	30
12	Binefaceri (III)	233	10+2 f	A	10.100	0,50	4	70	0,70
13	Binefaceri (III)	234	15+2 f	N	2.500	1,30	17	500	3
14	Binefaceri (III)	235	40+2 f	A	4.000	1	11	200	2,50
15	Secerători	214	2 f	A	28.430	0,30	1,5	35	0,40
16	Secerători	215	3 f	A	57.600	0,30	0,7	10	0,10
17	Secerători	217	5 f	A	8.700	1	4,65	75	0,90
18	Secerători	218	6 f	R	24.400	0,30	1,65	35	0,40
19	Secerători	219	10 f	A	100	-	125	6.000	50
20	Secerători	220	15 f	N	92.600	18	0,45	10	0,10
21	Secerători	220	15 f	R	200	P.A.	75	5.000	35
22	Secerători	231	20 f	A	100	20	100	5.000	50
23	Secerători	222	25 f	N	8.800	1,80	4,5	75	0,90
24	Secerători	223	35 f	A	500	12	60	1.200	1,5
25	Secerători	215	35/3 f	A	20.000	0,50	2	100	0,50
26	Secerători	224	40 f	A	10.500	1,50	3,75	70	0,70
27	Secerători	214	45/2 f	A	20.000	0,60	2	40	0,50
28	Parlament	222	50 f	A	5.200	1,80	8,25	100	2
29	Parlament	226	75 f	N	23.500	0,70	2	40	0,40
30	Parlament	227	80 f	R	12.300	1,20	3,5	60	0,70
31	Parlament	228	1K	A	8.700	1,50	4,65	75	0,90
32	Parlament	229	2K	N	23.276	1	1,75	40	0,70
33	Parlament	230	3K	R	950	8	30	1.000	6
34	Parlament	230	3K	A	300	25	65	3.000	30
35	Parlament	230	3K	N	150	260	250	6.000	40
36	Parlament	226	3K/75 f	N	10.000	5	4	200	0,90
37	Parlament	231	5K	N	1.162	6	28	1.000	5
38	Parlament	226	5K/75 f	N	15.000	1,80	3,75	100	0,70
39	Parlament	232	10K	A	80	40	165	8.000	P.A.
40	Parlament	227	10K/80 f	R	13.000	3,50	3,4	150	0,70
41	Karol	242	10 f	A	500	10	60	1.200	15
42	Karol	243	15 f	R	200	30	75	5.000	35
43	Karol	243	15 f	N	100	18	125	5.000	50
44	Karol	244	20 f	R	6.800	1,80	6,15	80	2
45	Karol	244	20 f	N	1.000	2,75	30	1.000	6
46	Karol	244	20 f	A	200	20	75	5.000	35
47	Karol	245	25 f	R	5.800	1,20	7	500	2
48	Karol	245	25 f	N	300	8	75	3.000	30
49	Zita	246	40 f	A	13.800	0,80	3	100	0,70

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
50	Zita	247	50 f	A	600	7,50	50	1.100	12
51	Binefaceri/ Köztársaság	261	10+2 f	A	700	3,50	42,5	1.100	11
52	Binefaceri/ Köztársaság	262	15+2 f	N	200	35	75	5.000	35
53	Binefaceri/ Köztársaság	263	40+2 f	A	900	3,50	33	1.000	7
54	Secerători/ Köztársaság	248	2 f	A	13.950	0,70	3	100	0,70
55	Secerători/ Köztársaság	249	3 f	A	300	1	65	3.000	30
56	Secerători/ Köztársaság	250	4 f	R	23.700	0,35	1,75	40	0,40
57	Secerători/ Köztársaság	251	5 f	A	63.000	0,35	0,65	10	0,10
58	Secerători/ Köztársaság	252	6 f	R	1.100	4,50	30	1.000	5,50
59	Secerători/ Köztársaság	253	10 f	A	800	4,75	37,5	1.200	9
60	Secerători/ Köztársaság	254	20 f	A	12.900	1	3,15	60	0,70
61	Secerători/ Köztársaság	255	40 f	A	23.100	0,70	1,75	40	0,40
62	Parlament/ Köztársaság	256	1K	A	14.311	0,70	2,75	50	0,70
63	Parlament/ Köztársaság	257	2K	N	500	14	60	1.400	15
64	Parlament/ Köztársaság	257	2K	A	100	16	125	5.000	50
65	Parlament/ Köztársaság	258	3K	R	4.217	3,50	9,75	150	2,5
66	Parlament/ Köztársaság	258	3K	A	400	14	60	1.600	17
67	Parlament/ Köztársaság	258	3K	N	200	140	200	8.000	35
68	Parlament/ Köztársaság	259	5K	N	54	150	225	10.000	P.A.
69	Parlament/ Köztársaság	260	10K	A	25	200	500	15.000	P.A.
70	Karol/ Köstársaság	264	10 f	A	1.300	2,75	25	900	5
71	Karol/ Köstársaság	265	15 f	N	650	7	45	1.250	12
72	Karol/ Köstársaság	265	15 f	R	100	28	125	5.000	50
73	Karol/ Köstársaság	266	20 f	N	800	6	37,5	1.200	9
74	Karol/ Köstársaság	266	20 f	R	600	6	50	1.200	12
75	Karol/ Köstársaság	266	20 f	A	200	28	75	5.000	35

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
76	Karol/ Köstársaság	267	25 f	R	12.100	1	3,25	60	0,70
77	Karol/ Köstársaság	267	25 f	N	1.200	3,50	25	900	5
78	Zita/ Köstársaság	268	40 f	A	100	50	125	8.000	50
79	Zita/ Köstársaság	269	50 f	A	17.600	0,60	2,25	100	0,50
80	Magyar Posta	274	5 f	A	85.900	0,20	0,5	5	0,10
81	Magyar Posta	275	6 f	N	1.600	2	22,5	600	4
82	Magyar Posta	276	10 f	A	271.000	0,20	0,15	5	0,06
83	Magyar Posta	279	20 f	A	235.900	0,20	0,15	5	0,06
84	Magyar Posta	280	25 f	N	33.100	0,20	1,25	30	0,20
85	Magyar Posta	281	40 f	A	100	50	125	5.000	50
86	Magyar Posta	283	45 f	A	2.700	3,50	15	600	3
87	Magyar Posta (Parlament)	286	95 f	A	100	50	125	5.000	50
88	Magyar Posta (Parlament)	289	1,20K	A	100	50	125	5.000	50
89	Magyar Posta (Parlament)	290	1,40K	A	100	50	125	5.000	50
90	Magyar Posta (Parlament)	293	5K	A	15	P.A.	1.000	50.000	P.A.
91	Mărci cu surşaj– magyar T.K	306	10 f	A	200	12	75	5.000	35
92	Porto Fil. Coroană	P. 31	50 f	N	100	120	125	5.000	50
93	Porto Fil. Cruce orientală	P. 39 A.	50 f	N	15	-	500	20.000	P.A.
94	Porto verde cu roşu	P.42	1 f	N	460	12	62,50	1.200	15
95	Porto verde cu roşu	P.43	2 f	N	21.000	0,50	2	40	0,40
96	Porto verde cu roşu	P.44	5 f	N	55	150	225	10.000	P.A.
97	Porto verde cu roşu	P.45	6 f	N	140	15	125	5.000	42
98	Porto verde cu roşu	P.46	10 f	N	40.400	0,50	0,80	10.000	0,20
99	Porto verde cu roşu	P.47	12 f	N	110	60	125	5.000	42
100	Porto verde cu roşu	P.48	15 f	N	2.200	3	20	600	3
101	Porto verde cu roşu	P.49	20 f	N	9.400	3	4,5	75	0,90
102	Porto verde cu roşu	P.50	30 f	N	3.300	3	13,5	500	2,5
103	Porto Köstársaság	P.59	2 f	N	1.300	2,75	25	750	10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
104	Porto Köstársaság	P.60	3 f	N	1.000	2,75	30	1.000	6
105	Porto Köstársaság	P.61	10 f	N	1.000	2,75	30	1.000	6
106	Porto Köstársaság	P.62	20 f	N	1.000	2,75	30	1.000	6
107	Porto Köstársaság	P.63	40 f	N	1.000	2,75	30	1.000	6
108	Porto Köstársaság	P.64	50 f	N	1.000	2,75	30	1.000	6

După catalogul "Konrad-1948" (5) seria conţine 97 mărci din care 16 "Taxe de plată".

În "Tabelul nr. 2" – coloana nr. 3 sunt prezentate numerele de catalog a mărcilor maghiare care au fost supratipărite, după cataloagele "M.B.K.".

În coloana nr. 5 sunt prezentate culorile supratiparelor. "A" = albastru, "R" = roşu, "N" = negru.

În coloana nr. 6 sunt prezentate cele mai probabile tiraje. De remarcat imensul raport între marca cu cel mai mare tiraj, 271.000 bucăţi, şi marca cu cel mai mic tiraj, 15 bucăţi pentru mărcile de la poziţiile 90 şi 93.

În total 8 mărci au tiraje sub 100 bucăţi fiecare iar 28 mărci au tiraje cuprinse între 100 şi 200 exemplare.

Bineînţeles că o asemenea serie este, cel puţin în zilele noastre, practic imposibil de a fi procurată în totalitatea ei. Dealungul anilor nu am avut ocazia să văd nici o colecţie care să înglobeze mai mult ca 70-80 piese diferite.

Dacă informaţiile noastre sunt corecte atunci pe piaţa filatelică bucureşteană nu s-au oferit niciodată, concomitent, mai mult de circa 50 piese diferite.

După alte informaţii cea mai mare parte a mărcilor cu tiraje mai mici de circa 1000 exemplare se află momentan, în afara ţării, cu precădere în Ungaria dar şi în unele colecţii specializate din S.U.A.

În condiţiile de mai sus, în afara unor cazuri fericite, colecţionarea mărcilor emisiunii "Debreţin I" se începe prin achiziţionarea unor "serii scurte" şi apoi printr-o activitate susţinută, se încearcă colecţionarea pieselor lipsă.

În coloana nr. 7 sunt prezentate preţurile propuse de catalogul "Michel" (19). Catalogul inserează două coloane cu preţuri identice pentru mărcile neobliterate şi cele obliterate de complezenţă. Preţurile sunt exprimate în mărci germane (DM).

În coloana nr. 8 sunt prezentate cotele propuse de catalogul "Brainard" (17). Preţurile sunt exprimate în dolari S.U.A. Există două coloane, cu preţuri egale, pentru mărcile obliterate şi neobliterate.

În coloana nr. 9 sunt incluse preţurile propuse de catalogul "M.B.K. – 1997" (16). Există o singură coloană cu preţuri care se referă la mărci

neobliterate cu şarnieră şi obliterate de complezenţă. La data respectivă transformarea monedei maghiare, forintul, în mărci germane se făcea după formula 100 forinţi = o marcă germană (DM).

În coloana nr. 10 sunt prezentate preţurile în dolari S.U.A. propuse de autor în "catalogul specializat".

Neexistând alt criteriu preţurile au fost apreciate numai după tirajul mărcii respective.

Preţurile înscrise în rubrica nr. 10 se referă la mărci neobliterate fără şarnieră.

Mărcile cu şarnieră sunt apreciate la circa 80% din preţul de bază, cele obliterate de complezenţă la circa 75% iar cele fără gumă neobliterate , în jur de 60%.

3.1.5. Mărcile atipice ale emisiunii "Debreţin I".

Ca numeroase alte emisiuni din respectiva perioadă, caracterizate ca "emisiuni de ocupaţie", şi realizate prin supratipărirea unor mărci curente şi emisiunea "Debreţin I" prezintă numeroase "erori", "varietăţi" şi "curiozităţi".

3.1.5.1. "Erori clasice".

Emisiunea "Debreţin I" are o singură "Eroare clasică".

La poziţia nr. 40, din Tabelul nr. 2, este prezentată marca tip "Parlament" de 80 fillér, verde cu supratiparul "10 korona" şi "Zona de ocupaţie în oval".

La marca cu "eroare clasică" în locul inscripţiei "korona" apare inscripţia "kornna".

Pe coala de 100 mărci există două asemenea "erori" ceea ce face ca tirajul să fie de 260 bucăţi, cifră acceptată de catalogul "Konrad". În catalogul "Brainard" tirajul erorii este apreciat la 240 bucăţi.

Ţinând seama că înălţimea literei "n" este de circa 2 mm, "eroarea" este clară şi spectaculoasă.

În figura nr. 3 bis este prezentată o asemenea "eroare".

Fig. nr. 3 bis.

3.1.5.2. "Erori ca urmare a uzurii planşelor".

Ca urmare a fiabilităţii, relativ reduse, a ponsoanelor cu care s-a făcut supratipărirea (mărcilor maghiare) , unele s-au deformat sau s-au fisurat, ceea ce a dus la apariţia a numeroase "erori ca urmare a uzurii planşelor".

Multe din aceste fisuri sau deformări au evoluat în timp. Nu cunoaştem nici totalitatea mărcilor (tipurilor) pe care acestea au apărut şi, cu atât mai puţin, tirajul colilor.

Doar cu totul întâmplător s-au putut determina poziţiile, în coală, a acestor "erori".

Dealungul anilor, în colecţia proprie, s-au acumulat numeroase mărci caracterizate prin atipii legate de uzura planşelor.

Atunci când s-au identificat mai multe atipii identice, pe aceeaşi marcă, sau pe mărci diferite, s-a considerat că acestea por fi caracterizate ca "erori ca urmare a uzurii planşelor".

În figura nr. 4 am ales, şi prezentăm, câteva asemenea "erori":

a) "ZJNA" – cu "O' spart în "ZONA", în stânga pe mărcile tip "Parlament" de 80 fillér şi 2 korona;
b) "RUMANA" – cu "O" spart sus, pe mărcile tip "Secerători" 40 fillér şi "Secerători köztársaság" 4 fillér, "eroarea" se află în poziţia r 10 – c 6;
c) "CCUPATIE" – co "O" spart în dreapta, în "OCUPATIE" pe mărci de tip "Secerători" valorile faciale de 3 şi 6 fillér, în poziţia r 1 – c 10;
d) "F" – tăiat, eroare caracterizată printr-o spărtură a simbolului "F" din dreapta, aproximativ în mijlocul literii, afectând şi bara orizontală, pe mărci tip "Porto" cu valorile faciale de 10 şi 20 fillér.

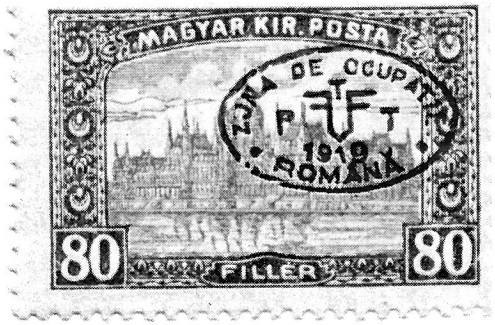

Fig. nr. 4 a.

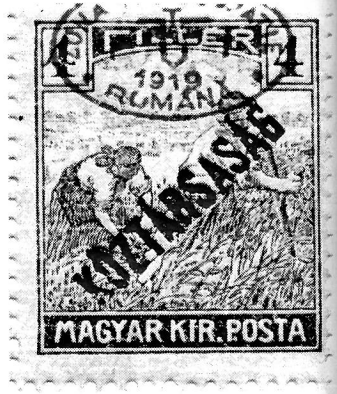

Fig. nr. 4 b.

Fig. nr. 4 c

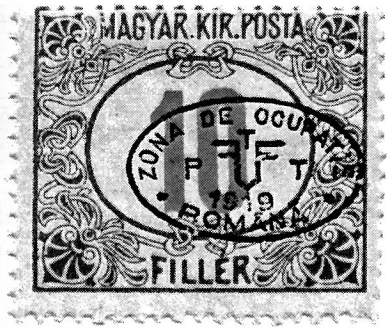

Fig.nr. 4 d.

3.1.5.3. Varietăţi. Supratipare inversate (răsturnate la 180 grade).

Pentru a prezenta mărcile emisiunii "Debreţin I" cu supratiparul răsturnat la 180 de grade s-au folosit trei principale surse:

- catalogul "Konrad-1948" care menţionează tiraje de "100 – 400" bucăţi cu excepţia varietăţii tip "Parlament" cu valoare facială de 75 fillér pentru care se indică un tiraj de 1400 bucăţi şi varietatea "Karl – köstársaság" cu valoarea facială de 25 fillér pentru care se indică un tiraj de 30 bucăţi;

- catalogul "M.B.K. – 1946" (catalogul M.B.K. – 1997 nu menţionează existenţa acestor varietăţi);
- catalogul "Brainard – 1993".

Pe baza datelor culese s-au întocmit două tabele:
- "Tabelul nr. 3" prezintă "Supratiparele inversate (la 180°), varietăţile menţionate în cataloagele "Konrad", "M.B.K. – 1986" şi "Brainard";
- "Tabelul nr. 4" prezintă "Varietăţi cu supratiparul inversat (la 180°) menţionate numai într-unul sau două din cataloagele cercetate".

Emisiunea "Debreţin I".
Supratipare inversate la 180°
Varietăţi menţionate în cataloagele "Konrad", "M.B.K. – 1986" şI "Brainard"

Tabelul nr. 3

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoare facială	Tiraj	Observaţii
1	2	3	4	5
4	Ziare	2 fillér	600	Fig. nr. 5.
15	Secerători	2 fillér	300	Fig. nr. 5.
16	Secerători	3 fillér	300	
20	Secerători	15 fillér	100	Supr. negru
24	Secerători	35 fillér	100	
27	Secerători	45/2 fillér	?	Nota nr. 1
28	Parlament	50 fillér	100	
29	Parlament	75 fillér	1.400	
31	Parlament	1 koronna	100	
32	Parlament	2 koronna	100	Fig. nr. 5.
36	Parlament	3 K/75 fillér	100	
41	Karl	10 fillér	100	
44	Karl	20 fillér	?	Nota nr. 2
54	Secerători köstar.	2 fillér	?	Nota nr. 3
57	Secerători köstar.	5 fillér	300	
60	Secerători köstar.	20 fillér	200	
70	Karol köstasaság	10 fillér	100	
76	Karol köstasaság	25 fillér	30	Supr. roşu
79	Zita köstarsaság	50 fillér	100	
82	Secerători Magyar -posta	10 fillér	200	

1	2	3	4	5
83	Secerători Magyar –posta	20 fillér	200	
84	Secerători Magyar –posta	25 fillér	100	
89	Porto	10 fillér	300	
100	Porto	15 fillér	100	
101	Porto	20 fillér	100	
102	Porto	30 fillér	200	

NOTA 1. *Catalogul "M.B.K. – 1986" indică tirajul de 100 exemplare iar catalogul "Brainard" de 300 exemplare.*
NOTA 2. *Catalogul "M.B.K. – 1986" indică tirajul de 100 exemplare iar catalogul "Brainard" 200 exemplare. Supr. roşu.*
NOTA 3. *Catalogul "M.B.K. – 1986" indică tirajul de 400 exemplare iar catalogul "Brainard" 100 exemplare. Fig. nr. 5.*

Emisiunea "Debreţin I"
Supratipare inversate la 180°.
Varietăţi menţionate numai într-unul sau două din cataloagele "Konrad – 1948", "M.B.K. – 1986" şI "Brainard –1993"

Tabelul nr. 4.

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoarea facială	Tirajul		
			Konrad	M.B.K.	Brainard
12	Binefaceri	10 fillér	-	-	100
14	Binefaceri	40 fillér	100-400	-	200
17	Secerători	5 fillér	-	-	100
39	Parlament	10 koronna	-	4	4
40	Parlament	10 k/80 f.	-	100	-
49	Zita	40 fillér	100-400	-	100
51	Binef. köst.	10 fillér	-	100	-
53	Binef. köst.	40 fillér	-	100	-
56	Secer. köst.	4 fillér	-	300	-
62	Parl. köst.	1 koronna	-	100	100

În ambele tabele prima rubrică, "Nr. crt." corespunde cu numărul de ordine al mărcii tipice respective, aşa cum rezultă din "Tabelul nr. 2". În figura nr. 5 sunt prezentate câteva varietăţi cu supratiparul inversat la 180 grade.

Fig. nr. 5.

3.1.5.4. Varietăţi. Supratipare răsturnate la 90° (verticale).

Pornind de la datele culese din aceleaşi cataloage, în"Tabelul nr. 5" sunt prezentate "Supratiparele răsturnate la 90°".

În "Tabel" cu "X" au fost notate varietăţile semnalate iar cu "-" cele care nu au fost menţionate.

Cataloagele "Konrad" şi "Brainard" menţionează că varietăţile semnalate au fiecare un tiraj de 100 bucăţi. Catalogul "M.B.K." nu indică tirajul.

Autorul nu a avut şansa să poată cerceta varietăţi cu supratiparul vertical.

Emisiunea "Debreţin I".
Varietăţi. Supratipare răsturnate la 90°

Tabelul nr. 5.

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoarea facială	Konrad	M.B.K.	Brainard
9	Urgenţe	2 fillér	X	X	-
20	Secerători	15 fillér supr. negru	X	X	-
56	Secer. köst.	4 fillér	X	X	X
82	Secerători Magyar-post	10 fillér	X	X	X
83	Secerători Magyar-post	20 fillér	X	X	-
84	Secerători Magyar-post	25 fillér	X	-	-

3.1.5.5. Alte tipare inversate, la 180°.

Catalogul "Konrad" menţionează că din valoarea facială 10 k/80 fillér tip "Parlament", există o coală (100 bucăţi) având răsturnată inscripţia legată de noua valoare atribuită (nu şi supratiparul oval).

În această situaţie, logic, există şi două mărci cu "eroarea", "kornna", inversată.

Catalogul "Brainard" confirmă existenţa acestor varietăţi şi menţionează existenţa unei coale (100 bucăţi) din marca tip "Secerători", cu valoare facială de 45/2 fillér, având inversate atât supratiparul care indică noua valoare facială cât şi supratiparul oval (cu "Zona de ocupaţie").

Autorul nu a avut şansa să poată analiza asemenea varietăţi.

Aşa cum se vede şi din capitolul dedicat falsurilor, toate aceste supratipare inversate la 180° şi 90°, au fost falsificate mai mult sau mai puţin grosolan. Există însă şi falsuri periculoase care pot uşor induce în eroare pe filateliştii mai puţin versaţi.

În general recomandarea noastră este ca pentru oricare supratipar inversat să se solicite buletinul de expertiză.

3.1.5.6. Varietăţi. Supratipare duble.

Acest tip de varietăţi este menţionat în cataloagele "Konrad", "M.B.K. – 1986" şi "Brainard".

În tabelul nr. 6 sunt inserate varietăţile menţionate, cu tirajele respective, în cazul cataloagelor "Konrad" şi "Brainard". Catalogul "M.B.K. – 1986" nu indică tirajele.

În figura nr. 6 este prezentat un supratipar dublu pe marca tip "Parlament köstársaság" cu valoarea facială de 1 korona.

Tabelul nr. 6.

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoarea facială	Tirajul		
			Konrad	M.B.K.	Brainard
4	Ziare	(2) fillér	100	X	100
25	Secerători	35/3 fillér	100	-	125
62	Parlament köstársaság	1 korona	100	X	200
98	Porto	10 fillér	100	-	100

Fig. nr. 6.

3.1.5.7. Supratipare deplasate.

Asemenea varietăţi sunt menţionate numai în catalogul "Brainard". Nu se indică dacă deplasarea este pe orizontală sau pe verticală. Nu rezultă criteriul după care un supratipar este considerat deplasat.

În tabelul nr. 7 sunt prezentate supratiparele deplasate, aşa cum rezultă din catalogul "Brainard".

Autorul prezentei lucrări apreciază tirajele propuse ca fiind mai curând orientative.

Unele din aceste mărci sunt prezentate în figura nr. 7, toate au supratiparul deplasat pe verticală.

În afara varietăţilor menţionate în Tabelul nr. 7, în colecţia autorului se găsesc două exemplare din marca tip "Imprimate urgente", cu valoarea facială de 2 fillér, nr. 9 în Tabelul nr. 2.

Mărcile au supratiparul deplasat pe verticală şi sunt prezentate în fig. nr. 8.

În colecţia autorului se găsesc şi numeroase alte mărci cu supratiparul deplasat pe orizontală sau verticală, cu deplasări mai mult sau mai puţin spectaculoase ale supratiparului.

Emisiunea "Debreţin I"
Varietăţi. Supratipare deplasate, menţionate în catalogul "Brainard".

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoarea facială	Tirajul	Observaţii
1	2	3	4	5
4	Ziare	(2) fillér	800	Fig. nr. 7
13	Binefaceri	15 fillér	100	
14	Binefaceri	40 fillér	100	
15	Secerători	2 fillér	1.000	
16	Secerători	3 fillér	1.700	Fig. nr. 7
18	Secerători	6 fillér	400	
20	Secerători	15 fillér	800	Supr. negru
23	Secerători	25 fillér	100	

1	2	3	4	5
25	Secerători	35/3 fillér	100	
27	Secerători	45/2 fillér	100	Nota nr. 1
28	Parlament	50 fillér	200	
29	Parlament	75 fillér	1.000	
30	Parlament	80 fillér	500	Fig. nr. 7
32	Parlament	2 korona	200	Fig. nr. 7
38	Parlament	5K/75 fillér	100	
47	Karol	25 fillér	100	Supr. roşu
49	Zita	40 fillér	300	Fig. nr. 7
54	Secerători köstársaság	2 fillér	400	
56	Secerători köstársaság	4 fillér	200	
57	Secerători köstársaság	5 fillér	200	Nota nr. 2
58	Secerători köstársaság	6 fillér	100	
61	Secerători köstársaság	40 fillér	100	
65	Parlament Köstársaság	3 korona	100	Supr. roşu
76	Karol köstársaság	25 fillér	100	Supr. roşu
80	Secerători Magyar-posta	5 fillér	200	
82	Secerători Magyar-posta	10 fillér	9.000	Fig. nr. 7
83	Secerători Magyar-posta	20 fillér	6.200	
84	Secerători Magyar-posta	25 fillér	400	
94	Porto	1 fillér	100	
95	Porto	2 fillér	100	
98	Porto	10 fillér	600	
100	Porto	15 fillér	100	
101	Porto	20 fillér	300	
102	Porto	30 fillér	100	

Nota 1.*În catalogul "Brainard" este menţionată şi marca de tip "Secerătorii" cu valoare facială 45 fillér supratipar pe marca de 2 fillér având deplasat numai supratiparul noii valori. Tiraj 200 bucăţi. Figura nr. 10.*

Nota 2. *Varietatea este prezentată şi de d-nul Flasch Dezsö (27).*

În figura nr. 9 este prezentat un bloc de 4 mărci, tip Karol, cu valoarea facială de 20 filléri, supratipar roşu, cu supratiparul deplasat atât pe verticală cât şi pe orizontală.

Menţionăm şi o serie de supratipare "oblice" mai mult sau mai puţin spectaculoase.

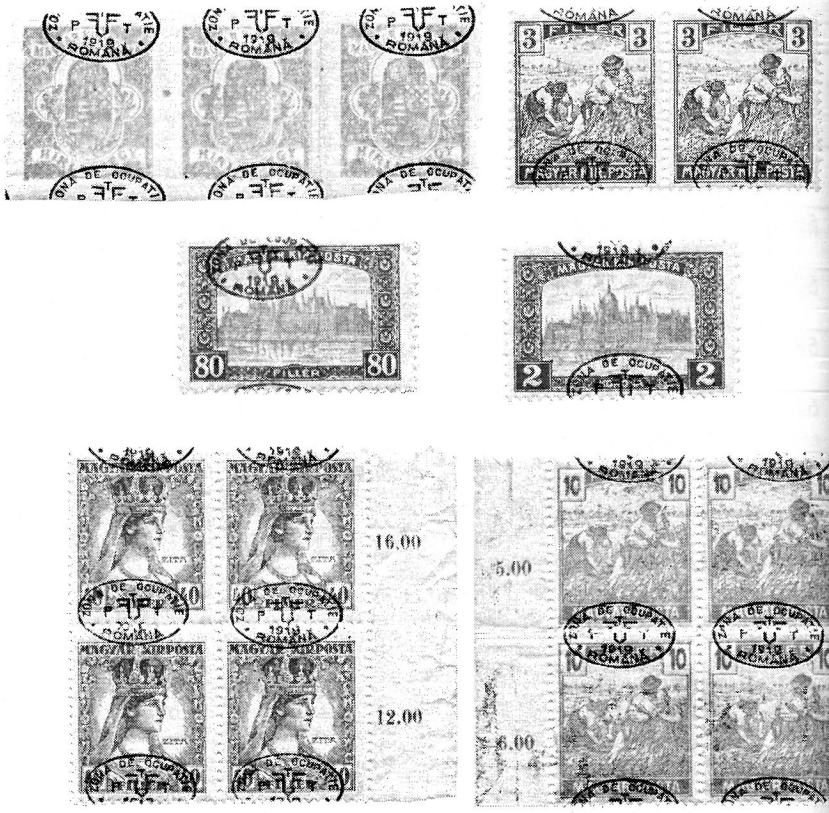

Fig. nr. 7.

În Fig. nr. 10 este prezentată o pereche de mărci tip "Secerători", 45 fillér /2 fillér nr. 27 din "Tabelul nr. 2", cu inscripţia, "45 fillér" deplasată spre dreapta.

Fig. nr. 8.

Fig. nr. 9.

Fig. nr. 10.

3.1.5.8. Varietăţi vizibile pe verso mărcilor.

a) Supratipare, în culoare originală, aplicate pe verso mărcilor.

În catalogul "Brainard" sunt menţionate următoarele varietăţi de acest gen:

- "Parlament" nr. 28, 29 şi 40, din Tabelul nr. 2, respectiv mărcile de acest tip cu valorile faciale de 50, 75 şi 10 k/80 fillér;
- "Zita köstársaság" – 50 fillér, nr. 50 din Tabelul nr. 2;
- "Secerători – Magyar posta" cu valoare facială de 10 fillér, nr. 82 din Tabelul nr. 2.

Toate aceste mărci sunt menţionate ca având un tiraj de 200 bucăţi (două coli).

Este menţionată şi marca tip "Secerători köstársaság" cu valoarea facială de 4 fillér, nr. 57 din Tabelul nr. 2, cu un tiraj de 100 bucăţi (o coală).

Autorul nu a întâlnit asemenea varietăţi.

b) Abklatsch, al supratiparului oval.

În cataloagele cercetate nu sunt menţionate asemenea varietăţi. Nici literatura de specialitate nu prezintă asemenea atipii.

În colecţia autorului sunt prezentate următoarele tipuri de mărci cu un aklatsch clar, pronunţat:

- "Ziare" – (2) fillér, nr. 4 din Tabelul nr. 2;
- "Parlament" cu valori faciale de 50,75 şi 80 fillér, numerele 28, 29 respectiv 30 din Tabelul nr. 2.

Aceste varietăţi sunt prezentate în fig. nr. 11, mai puţin marca tip "Parlament" cu valoare facială de 50 fillér. Marca tip "Parlament" cu valoare facială de 80 fillér este prezentată în bloc de patru mărci.

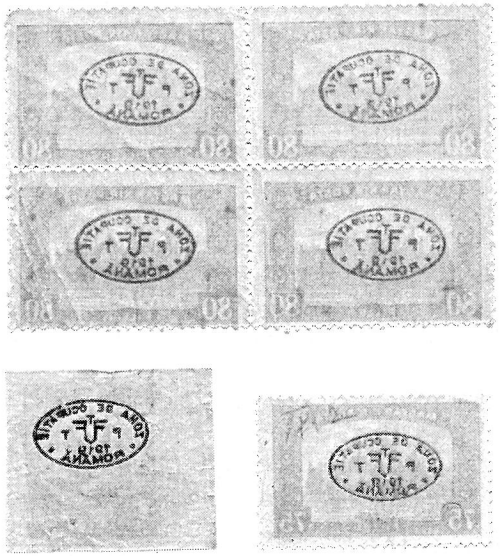

Fig. nr. 11.

În figura nr. 12 este prezentat un bloc de patru mărci tip "Secerători", valoarea facială 35/3 fillér, numărul 25 în Tabelul nr. 2 cu abklatsch numai al supratiparului "35 fillér".

Fig. nr. 12.

3.1.5.9. "Curiozităţi".

Se întâlnesc "curiozităţi", deosebit de spectaculoase, atunci când acestea au apărut ca urmare a plierii unor margini, cu supratiparul aplicat parţial pe marcă, parţial pe verso gumat al marginii de coală.

Într-un articol al d-nului Flasch Dezsö (27) sunt prezentate două asemenea exemple, ambele implicând mărci de tip "Porto". Pe unul din aceste exemplare se poate distinge clar valoarea facială - "10 fillér".

Dealungul anilor, am mai întâlnit asemenea "curiozităţi", cu implicarea unor mărci de diferite tipuri.

În figura nr. 13, din colecţia proprie este prezentată o pereche de mărci tip "Parlament", cu valoare facială de 75 fillér. Marginea din stânga a fost pliată astfel încât supratiparul apare, aplicat, în parte pe marcă, în parte pe marginea laterală.

Alte numeroase "curiozităţi" apar ca urmare a defectării, (spargerii, fisurării) unor ponsoane. Astfel supratiparul apare cu porţiuni deformate sau lipsă, atât în porţiunea ovalului cât şi afectând inscripţiile. Atât timp cât aceste deformări nu se repetă, piesele respective sunt apreciate drept "curiozităţi" şi evaluate valoric în funcţie de spectaculozitatea lor.

În figura nr. 14 este prezentat un alt tip de "curiozitate".

Pe marca de 2 fillér tip "Imprimate urgente", deasupra supratiparului oval, apare, destul de bine conturată, o bară orizontală, lată de circa 1,5 mm.

În unele cazuri, pe mărcile din această emisiune, apar puncte sau pete în culoarea supratiparului, de forme şi în poziţii aleatorii. Asemenea piese sunt apreciate tot drept "curiozităţi".

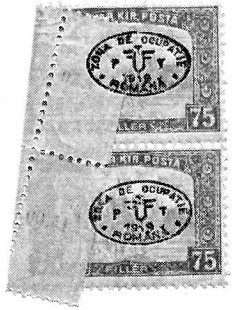

Fig. nr. 13.

Fig. nr. 14.

În cele de mai sus au fost prezentate unele aspecte ale mărcilor atipice, aspecte legate în exclusivitate de supratiparul caracteristic emisiunii "Debreţin I", aplicat pe mărcile maghiare.

Un alt capitol, legat de mărcile maghiare atipice, pe care s-a aplicat supratiparul tip "Debreţin I", rămâne în continuare un vast câmp de cercetare.

3.1.6. Falsurile emisiunii "Debreţin I".

În perioada interbelică numeroşi "întreprinzători" şi-au pus la contribuţie "măiestria" şi "imaginaţia" pentru a falsifica atât mărcile emisiunii cât şi "piesele efectiv circulate".

Dacă informaţiile noastre sunt corecte mărcile au fost falsificate mai ales în Ungaria dar şi în România, Germania şi Belgia (?).

3.1.6.1. Falsificarea mărcilor "Debreţin I – seria NEEMISĂ".

După d-nul Flasch Dezsö (26) mărcile acestei emisiuni au fost falsificate de "...românul Jean Odor şi ungurul Traján Géza...".

Sunt categoric falsuri mărcile "Zita – 40 fillér", "Secerători 4 şi 40 f." şi "Magyar posta 10 fillér" cu un supratipar într-o oarecare nuanţă de verde.

Autorul nu a întâlnit falsurile prezentate mai sus.

3.1.6.2. Falsificarea mărcilor din seria curentă.

Seria "Debreţin I" a fost realizată prin supratipărirea unor mărci maghiare uzuale, cu tiraje de milioane de exemplare, care la data realizării falsurilor se puteau obţine la preţuri derizorii.

Odată "materia primă" fiind la dispoziţia oricui, dacă constatările nostre sunt corecte, există cel puţin 6 – 8 tipuri diferite de falsuri, de la unele grosolane, la altele, pur şi simplu periculoase.

În legătură cu supratiparele false, în catalogul "Konrad – 1948", la pag. 79, poate fi întâlnită următoarea notă:

"A se feri de falsuri. Se găsesc în comerţ multe surşaje false, în culori diferite, cu "romănă" în loc de "română" etc. Există însă şi falsuri foarte bine reuşite".

În catalogul "Michel" apare menţiunea "Viele Aufdruckfälschungen" – numeroase falsuri ale supratiparului.

Catalogul "Scott" atenţionează "Excellent forgeries of this overprint are pleniful" – există numeroase falsuri excelente ale supratiparului.

Supratiparele false au fost aplicate atât pe mărcile care , cu supratipare originale, au apărut într-un tiraj redus, cât şi pe mărcile care au fost supratipărite în tiraje apreciabile.

Existenţa unor supratipare false pe mărci care în cazul emisiunii "Debreţin I" au apărut în tiraje mari, şi deci au preţuri scăzute, trebuie pusă pe seama unor negustori care doreau să-şi mărească numărul de "pacheţele diferite pentru sortimente".

O explicaţie mai subtilă leagă existenţa acestor supratipare false de necesitatea de a prezenta serii cât mai lungi cu unul şi acelaşi supratipar.

În situaţia existenţei a numeroase tipuri de supratipare false este practic imposibil de consemnat anumite caracteristici generale , specifice falsurilor.

3.1.6.3. Plicuri şi "fragmente" oferite ca "efectiv circulate".

În perioada interbelică, numeroşi negustori de timbre au aplicat pe plicuri mărci ale emisiunii "Debreţin I" pe care l-au obliterat cu o ştampilă, probabil originală, a oficiului poştal din Debreţin.

Plicurile erau oferite ca "omagiale" şi nu aveau înscrise adresele destinatarilor.

Ştampila, sustrasă, probabil, circula din mână în mână.

Ulterior unele din aceste plicuri au fost astfel "aranjate" încât să lase impresia unor circulaţii efective.

În alte cazuri plicurile s-au contrafăcut cu vădita intenţie de a fi oferite ca "efectiv circulate".

O cale simplă de a înşela buna credinţă a unor colecţionari mai puţin avizaţi a fost confecţionarea unor "fragmente" pe care mărcile emisiunii erau obliterate cu ştampila menţionată mai sus. Astfel se înlăturau şi puţinele detalii care ar fi permis o apreciere asupra unei eventuale "circulaţii efective".

În catalogul "M.B.K. – 1986" există o menţiune privind plicurile cu "francatură filatelică", deci care nu au circulat efectiv. Se dau următoarele evaluări valorice:

- "planşa I-a"... + 100...150 fillér;
- "planşa II-a"... + 40...60 fillér.

Preţurile de mai sus se adaugă valorii însumate a mărcilor lipite pe plic.

Pentru a putea aprecia supraprețul propus de catalogul "M.B.K.", menţionăm că, în respectiva lucrare, 50 fillér corespunde unor mărci din emisiunea "Debreţin I" cu un tiraj în jur de 3000 bucăţi iar 100 fillér unor mărci cu tiraje în jur de 1000 bucăţi.

În figura nr. 15 sunt prezentate două fragmente, unul "de ziar" şi unul "de plic" cu mărci ale emisiunii "Debreţin I". Data ştampilei de pe fragmentul de ziar pare a fi "1919 – 13 dec."

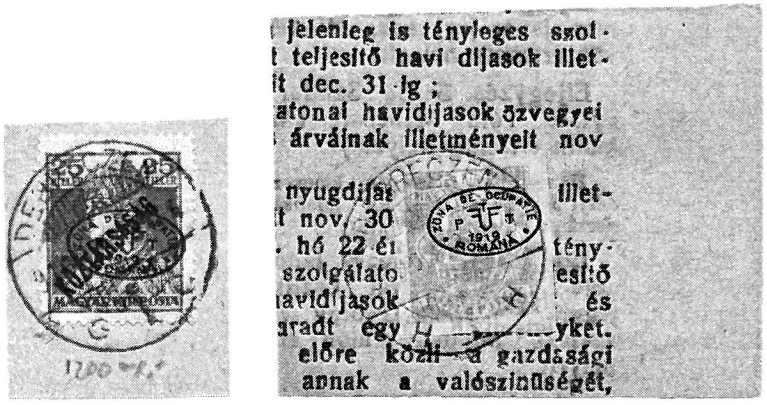

Fig. nr. 15.

3.1.7. Expertizarea mărcilor emisiunii "Debreţin I" .

Practic în toate lucrările noastre, atunci când este vorba de achiziţionarea unor mărci rare sau foarte rare, apare menţiunea "numai cu buletin de expertiză".

Dar cine poate da, în România, buletine de expertiză pentru mărcile emisiunii "Debreţin I" ?

Există, în afara oraşului Bucureşti, un număr, relativ mic, de colecţionari care au în atenţia lor mărcile emisiunii.

Din păcate aceşti colecţionari au ezitat să publice, până în prezent, materiale referitoare la rezultatele cercetărilor pe care le-au efectuat sau chiar să prezinte piese deosebite din colecţia proprie.

În Bucureşti se apelează, de regulă la autorul acestei lucrări.

Astfel au ajuns la noi numeroase piese , mărci, fragmente sau plicuri, însoţite de rugămintea de a ne pronunţa asupra autenticităţii lor.

Din păcate, în lipsa unui material de comparaţie suficient de bogat, şi mai ales diversificat, în unele cazuri am fost nevoiţi să înapoiem materialele (piesele primite) fără a ne putea pronunţa.

În afara unor falsuri excelente, cercetând coli întregi ale unor mărci cu tiraje mari, am constatat că pe o coală există cel puţin două-trei exemplare care, dacă ne-ar fi fost prezentate individual, probabil că am fi ezitat să afirmăm că sunt originale.

Cititorilor noştri care doresc să demareze colecţionarea mărcilor din emisiunea "Debreţin I" le sugerăm să (re) citească cu atenţie capitolul dedicat mărcilor curente ale emisiunii, respectiv paragrafele care se referă la "portretul robot" al unui supratipar original.

Procurarea unor coli întregi sau chiar a unor fragmente mari de coală este, în toate cazurile, benefică.

Recomandăm ca, în cazul unor mărci cu tiraje reduse, achiziţionarea să se facă "condiţionat" astfel încât să existe un minim timp în care să se poată aprecia originalitatea pieselor.

Atenţie, se întâlnesc piese având pe verso "ponsonul de garanţie" a unor negustori/specialişti, care la o cercetare atentă sunt falsuri categorice.

3.1.8. Circulaţia mărcilor emisiunii "Debreţin I".

Din anexa nr. 2 rezultă că mărcile emisiunii "Debreţin I" ar fi putut circula în jur de 125 zile.

Statistic, la o asemenea perioadă, pe un teritoriu de circa 25.000 km² cu un oraş de mărimea Debreţinului precum şi a multor oraşe şi localităţi cu populaţie numeroasă, dacă francarea s-ar fi făcut numai cu mărcile emisiunii "Debreţin I", numărul scrisorilor şi al cărţilor poştale de acest gen ar fi putut fi cel puţin de ordinul miilor.

Cu toate acestea, cel puţin în literatura filatelică cercetată, nu sunt prezentate plicuri efectiv circulate şi nu se fac trimiteri la asemenea piese.

Catalogul "M.B.K. – 1986), aşa cum am arătat într-un capitol anterior, inserează preţul numai pentru plicuri cu "francatură filatelică".

Până în prezent autorul a putut cerceta cel puţin 15-20 plicuri pe care erau lipite şi obliterate mărci ale emisiunii "Debreţin I" . Cea mai mare parte din aceste plicuri erau "tapetate" cum ne place nouă să le numim, "de complezenţă" sau "omagiale" cum sunt, de regulă, denumite.

Cele două-trei plicuri care s-ar fi putut presupune că ar fi putut circula efectiv, ridicau numeroase probleme, încât au prezentat pentru noi motive de serioase reţineri în privinţa autenticităţii lor.

În fond evenimentele s-au petrecut pe teritoriul Ungariei iar autorul care nu a avut acces la presa locală din respectiva perioadă, nu a găsit menţiuni în arhivă Poştei Române şi nici în literatura de specialitate, nu are premizele (cunoştinţele) necesare elucidării controversatei probleme a circulaţiei poştale ale mărcilor emisiunii "Debreţin I".

In cele de mai jos se propune un inventar al poblemelor care ar trebui abordate, şi elucidate, în perspectiva elablorării unei monografii a mărcilor poştale româneşti:

- de ce emisiunea "Debreţin I" a apărut numai după 7 luni de la ocuparea oraşului Debreţin ? ;
- în ce localităţi din "Zona de ocupaţie" au fost distribuite mărcile şi în ce cantitate ? ;
- care au fost tarifele poştale din "Zonă" în lei şi fillér ? ;
- care au fost teritorile (ţările) spre care puteau fi trimise scrisorile din "Zona de ocupaţie" ? ;
- dacă în perioada respectivă erau admise la francare mărci româneşti (emise de Poşta Română) /vechile mărci curente emise de Poşta Ungară ? .Şi întrebările nu se opresc aici.

Este posibil ca în arhivele Armatei Române, la care autorul nu a avut acces, să existe o serie de documente care ar putea lămuri,cel puţin parţial, unele din întrebările formulate mai sus.

În capitolul respectiv dedicat emisiunii "Debreţin II" sunt prezentate tarifele Poştei Române pentru respectiva perioadă, precum şi problemele legate de aceste tarife.

În ceea ce priveşte eventualele necesităţi de mărci pentru francarea corespondenţei, atât cantităţile emise dar mai ales marea lor diversitate, ca tipuri şi valori faciale, erau în flagrantă neconcordanţă cu cele reale.

Cu atât mai mult cu cât, la data emiterii emisiunii, se întrevedea o eminentă retragere a trupelor Armatei Române.

3.1.9. Interpretări.

Într-una din lucrările d-lui Flasch Dezsö se face o scurtă trecere în revistă a genezei emisiunii "Debreţin I" (23), preluată în bună parte după monografiile lui Biró Marcel (21).

După această lucrare organizarea poştală a "Zonei de ocupaţie" s-a făcut conform unei decizii nr. 4899 din 16 octombrie 1919.

Câteva zile mai târziu a fost numit ca director al administraţiei poştale din Debreţin, din partea Armatei Române, Constantin Boboiceanu iar ca inspector principal poştal Sipos Gyula.

Supratipărirea mărcilor curente maghiare s-ar fi făcut în tipografia Hajdúföld din Debreţin.

Este menţionată şi o altă ordonanţă a administraţiei militare române din 20 octombrie 1919.

Cum a reuşit, conducerea numită ca în decurs de numai o lună să ia hotărârea emiterii unor mărci poştale, să realizeze şi să prezinte "probele neacceptate" (3.1.3), să se pronunţe asupra lor să realizeze alte probe (25), să comande şi să se realizeze matriţa cu 100 ponsoane diferite, să tipărească mărcile "Debreţin I-seria NEEMISA" (3.1.3), să constate că respectivele ponsoane nu corespund, să comande şi să se realizeze o altă matriţă cu 100 ponsoane diferite, să adune peste 1.000.000 de timbre pe care să le supratipărească în trei culori diferite, în tiraje de la câteva zeci la sute de mii de exemplare, este greu de înţeles.

Şi mai ales de ce atâta stăruinţă, insistenţă, grabă, când s-au pierdut 6 luni de la ocuparea oraşului şi când era previzibilă o iminentă retragere a Armatei Române.

În bună parte aspectele prezentate mai sus au dus la divizarea unor filatelişti de primă mână, în ceea ce priveşte interpretarea emisiunii.

Detractorii emisiunii o consideră o mare "cacialma". "O gogoaşă maghiară preparată în ulei românesc, pudrată de nemţi şi distribuită de evrei".

Filateliştii "neutri" apreciază că atâta timp cât emisiunea este inserată în marile cataloage filatelice, cu circulaţie internaţională, nu este nici un motiv să o ocolească.

Entuziaştii emisiunii apreciază că este cea mai rară şi mai interesantă emisiune din perioada modernă a filateliei etc., etc.

3.1.10. Concluzii.

Se apreciază că emisiunea "Debreţin I" trebuie inclusă în toate cataloagele filatelice româneşti în capitolul "Poşta Română peste hotare", subcapitolul nr. 1 "Ocupaţii militare". (Subcapitolul nr. 2 – "Birouri poştale").

Emisiunea "Debreţin I" aparţine atât patrimoniului filatelic român cât şi celui maghiar. În primul caz prin autoritatea emitentă iar în al doilea caz prin teritoriu naţional.

Ca numeroase emisiuni filatelice "De ocupaţie", din perioada respectivă, "Debreţin I" este controversată din multe puncte de vedere şi este greu de crezut că în zilele noastre, după 80 de ani de la apariţie, ar putea apare noi documente originale care să clarifice aspectele neelucidate.

Numeroase aspecte ale emisiunii "Debreţin I" sunt necunoscute sau interpretabile.

O serie de asemenea aspecte au fost prezentate în capitolele anterioare. Dintre cele neabordate până în prezent menționăm:

- soarta imensei cantități de mărci nefolosite, în perioada retragerii Armatei Române;
- tratamentul la care au fost supuse mărcile emisiunii odată ce autoritățile maghiare au recuperat teritoriul "Zonei de ocupație";
- modul în care mărcile emisiunii au ajuns în circuitul filatelic;
- modul în care mărcile cu tiraje reduse au ajuns direct în mâinile unor versați filateliști sau negustori;
- care a fost soarta matrițelor, dacă, când și cum au fost distruse, cu ce documente etc., etc.

Cercetarea filatelică autohtonă este mult rămasă în urmă. 40 de ani emisiunea "Debreţin I" a fost "interzisă". Chiar în perioadele active articolele referitoare la această emisiune au fost cu totul sporadice.

Prețurile mărcilor emisiunii nu au fost detailate în "Listele de prețuri". În cel mai bun caz s-au făcut trimiteri la catalogul "Michel".

În "Catalogul specializat" de la sfârșitul lucrării sunt prezentate prețurile de catalog, propuse de autor.

Emisiunea "Debreţin I" – BIBLIOGRAFIE

1) **Konstantin Kiriţescu**
Istoria Războiului pentru întregirea României.
Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică. Bucureşti – 1989.

2) **Florin Constantiniu**
O istorie sinceră a poporului român.
Editura Univers enciclopedic. Bucureşti – 1997.

3) **C. Nămoloiu şi G. Nosca**
Catalogul timbrelor poştale româneşti. Bucureşti – 1938.

4) **Dr. George P. de Macarovici**
Catalogul timbrelor poştale româneşti.
Tipografia C. Vlădescu-Câmpulung (Muscel) – 1945.

5) **F. Konrád**
România. Catalog filatelic. 1948.
Tipografia "Grafica" – Oradea – 1948.

6) **C.M.P.R. – 1959, 1964.**

7) **C.M.P.R. – 1974.**

8) **C.M.P.R. – 1984.**

9) **G. Nosca**
Falsificarea timbrelor poştale româneşti.
Seria surchargeată zisă de Debreţin.
Revista Societăţii Filatelice Române nr. 10/1940.

10) **Avocat Dem. I. Ionescu**
Contribuţii la Studiul Timbrelor Române de ocupaţie
Debreţin-Eseuri.
Revista Societăţii Filatelice Române nr. 9-10/1943.

11) **Dr. Ing. Marcel Sapira**
Contribuţii la studiul timbrelor de ocupaţie "Debreţin" Eseuri.
Revista Filatelia nr. 7-8/1996.

12) **Dr. Marcel Sapira**
Poşta Română peste hotare. Emisiunea "Debreţin II"
Revista Colecţionarul nr. 6/1997, 1/1998 şi 2-3/1998.

13) **Dr. Marcel Sapira**
Mărci atipice "de adopţiune".
Revista Filatelia nr. 5/1994.

14) **Catalogul "Magyar bélyegek árjegyzéke"** – Budapesta – 1970.

15) **Catalogul specializat "A Magyar Bélyegek Kézikönyve.**
Budapesta – 1986.

16) **Catalogul M.B.K. – 1997.**

17) **Cristopher E. Brainard**
Catalogue of hungarian occupation issues 1919-1921 –
S.U.A. – martie 1993.

18) **Catalogul "Scott".**

19) **Catalogul "Michel".**

20) **Catalogul "Yvert".**

21) **Biró Marcel**
Monografia mărcilor "Debreţin" – 1920
(cu reveniri în anii 1941 şi 1942).

22) **Dr. R.A. Schroeder**
Schach den Felschungen.
Vol. 2. Berlin, ediţia II-a, aprilie 1937.

23) **Flasch Dezsö**
A debreceni zónabélyegek elsö tervezetei.
Revista Philatelica nr. 2/1989.

24) **Nicolae Iorga**
"Adevăr şi greşală" în volumul "Generalităţi cu privire la studiile istorice". Bucureşti 1944 – pag. 205.

25) **Flasch Dezsö**
A debreceni zónabélyegek elsö kiodásának próbanyomatai.
Beyegvilag filatéliai szemle. Nr. 9/1997.

26) **Flasch Dezsö**
Az 1919 évi Debrecen I kiadas I lemezének bélyegei.
A filatéliai szemle melléklete – mai 1988.

27) **Flasch Dezsö**
A debreceni zónabélyegek ujabb változatai.
A filatéliai szemle melléklete – 1990.

3.2. EMISIUNEA "DEBRETIN II".

Istoria "Zonei de ocupaţie" a trupelor Armatei Române pe teritoril Ungariei, din timpul Primului Război Mondial, este prezentată succint în capitolul dedicat emisiunii "Debreţin I".

Din respectivul capitol rezultă deasemenea că, după circa 7 luni de la ocuparea oraşului Debreţin a apărut emisiunea "Debreţin I" cu cortegiul său de 108 poziţii, cu un tiraj total de peste 1.000.000 mărci. Mărcile au apărut la 20 (21) noiembrie 1919 şi au fost puţin (sau deloc) folosite în circuitul poştal.

După numai o lună apare în "Zona de ocupaţie" o nouă emisiune de mărci numită curent "Debreţin II".

Emisiunea "Debreţin II" a apărut la 23 decembrie 1919 şi poate fi uşor identificată prin două caracteristici principale:

- ca suport s-au folosit mărci maghiare dintr-o serie neemisă, cu desene originale;
- inscripţia supratiparului este înconjurată de un cerc (un oval în cazul emisiunii "Debreţin I").

În condiţiile de mai sus necesitatea apariţiei în "Zona de ocupaţie" a unei noi emisiuni, "Debreţin I", este controversată.

Această atitudine este justificată atât de faptul că inscripţiile de pe supratiparele emisiunilor "Debreţin I" şi "Debreţin II" sunt identice, astfel încât nu poate fi invocată necesitatea unor noi precizări, cât şi de faptul că la apariţia emisiunii "Debreţin II" era previzibilă o eminentă retragere a trupelor Armatei Române, din "Zona de ocupaţie".

3.2.1. RETRAGEREA ARMATEI ROMÂNE DIN "ZONA DE OCUPAŢIE".

Această retragere s-a desfăşurat în perioada 14 februarie – 28 martie 1920. (1).

În aceste condiţii, pentru un studiu corect al emisiunii ar trebui să cunoaştem, pe zile, localităţi, etc. dinamica de retragere a Armatei Române.

După unele date, oraşul Debreţin a fost părăsit la 23 martie 1920, dată perfect verosimilă.

Pornind de la această dată, arbitrar, în anexa nr. 2 s-a menţionat ca dată de retragere a emisiunii "Debreţin II" 23-28 martie 1920. (odată cu emisiunea "Debreţin I").

3.2.2. MĂRCILE TIPICE ALE EMISIUNII.

Aşa cum am arătat emisiunea "Debreţin II" nu a fost inclusă în cataloagele filatelice româneşti apărute după anul 1948. Pentru a se informa

asupra acestei emisiuni, colecţionarul român a apelat, de regulă, la cataloagele străine de largă circulaţie.

3.2.2.1. Mărcile componente ale emisiunii

Emisiunea "Debreţin II" include 46 de mărci diferite, grupate astfel, conform tabelului:

- poz. 1-22: mărci poştale imprimate pe hârtie obişnuită;
- poz. 23-34: mărci poştale imprimate pe hârtie lucioasă (cretată);
- poz. 35-38: timbre de ajutor imprimate pe hârtie obişnuită;
- poz. 39-41: timbre de ajutor imprimate pe hârtie colorată;
- poz. 42-46: timbre "porto".

3.2.2.2. Ilustrarea mărcilor.

Mărcile emisiunii "Debreţin II" se prezintă sub forma a cinci imagini originale diferite, astfel:

- mărci tip "Vultur" (abr. "V" în tabel), cu imaginea utilizată pentru mărcile poştale, pe hârtie obişnuită şi lucioasă, cu valorile faciale cuprinse între 2 şi 20 de filléri (fig. 1). Dimensiunea imaginii este de 23 x 27 mm;
- mărci tip "Herghelia" (abr. "H" în tabel), cu imaginea utilizată pentru mărcile poştale cu valorile faciale cuprinse între 25 şi 75 de filléri (fig. 2). Dimensiunea imaginii este de 41,5 x 22 mm;
- mărci tip "Răsăritul soarelui" (abr. "RS" în tabel), cu imaginea utilizată pentru mărcile poştale, pe hârtie obişnuită şi lucioasă, cu valorile faciale cuprinse între 80 de filléri şi 10 koroane (fig. 3). Dimensiunea imaginii este de 35,5 x 22 mm;
- mărci tip "Brancardieri" (abr. Br" în tabel), cu imaginea utilizată pentru timbrele de ajutor, pe hârtie obişnuită şi colorată (fig. 4). Dimensiunea imaginii este de 42 x 23 mm;
- mărci tip "Porto" (abr. "Prt" în tabel). Dimensiunea imaginii este de 22 x 19 mm (fig. 5).

Toate mărcile poartă supratiparul, în cerc, "România – Zona de ocupaţie – P.T.T. – F.F. – 1919". Mărcile tip "Brancardieri" poartă supratiparul suplimentar "Segély – bélyeg" deasupra, în stânga cercului. Toate supratiparele sunt imprimate în culoarea neagră.

Fig. nr. 1. "Vultur" (V)

Fig. nr. 2. "Herghelia" (H)

Fig. nr. 3. "Răsăritul soarelui" (RS)

Fig. nr. 4. "Brancardieri" (Br)

Fig. nr. 5. "Porto" (Prt)

3.2.2.3. Tirajele mărcilor emisiunii.

Tirajul mărcilor, inserat în tabel (coloana nr. 4), este preluat din catalogul M.B.K. –1986 (2); ediția din 1997 a aceluiași catalog nu mai menționează tirajele. Catalogul românesc Konrad – 1948 prezintă și el tirajele emisiunii "Debreţin II". Față de cifrele prezentate în tabel, catalogul propune 16.300 de exemplare pentru valoarea facială de 3 filléri – hârtie obișnuită și 16.300 de exemplare pentru valoarea facială de 6 filléri – hârtie obișnuită (3).

Tirajul este prezentat și în catalogul Brainard (4), fiind defalcat pe mărci tipice și mărci atipice, de diferite categorii.

3.2.2.4. Modul de prezentare a cotelor în cataloagele citate, în tabel.

Cataloagele menționate prezintă cotele astfel:

- Nămoloiu-Nosca: coloane separate pentru mărci obliterate și neobliterate (practic, identice);
- "M.B.K. – '86": o singură coloană pentru mărci neobliterate, fără șarnieră și obliterate (2);
- "M.B.K. – '97/'98": o coloană comună pentru mărcile neobliterate și obliterate ;
- "Konrad – 1948": o coloană comună pentru mărcile neobliterate și obliterate (3);
- "Michel": o coloană comună pentru mărcile neobliterate și obliterate de complezență (5);
- Yvert & Tellier": două coloane, pentru mărcile neobliterate și obliterate, cu cote identice (6);
- "Brainard": două coloane, identice, pentru mărcile neobliterate și obliterate (4).

Menționăm că, în cazul catalogului "M.B.K. –1997", cota propusă poate fi apreciată la paritatea de 100 filléri = 1 DM (marcă germană).

3.2.2.5. Mărcile "neemise" (nicht zur Ausgabe gelangt" – germ, "unissued values" – engl.).

Catalogul "Michel" menționează următoarele mărci "neemise":

- 20 fillér – albastru – tip "Brancardieri": cotă: 1,40 DM
- 50 fillér – roz – tip ""Brancardieri": cotă: 0,60 DM
- 1 korona – verde - - tip "Brancardieri": cotă: 0,70 DM
- 2 korona – verde închis – tip "Brancardieri": cotă: 1,40 DM

Catalogul Brainard inserează următoarele mărci "neemise":

- 95 filléri – tip "Răsăritul soarelui", hârtie obișnuită, tiraj 8.000 de exeplare: cotă: 20 $ U.S.A.
- 3 korona – tip "Răsăritul soarelui", hârtie lucioasă, tiraj 7.950 de exeplare: cotă: 20 $ U.S.A.
- 5 korona – tip "Răsăritul soarelui", hârtie lucioasă, tiraj 8.050 de exeplare: cotă: 20 $ U.S.A.
- 10 korona – tip "Răsăritul soarelui",hârtie obișnuită, tiraj 7.950 de exeplare: cotă: 20 $ U.S.A.

- 2 korona – tip "Brancardieri", hârtie colorată, de exeplare: tiraj 9.850 cotă: 20 $ U.S.A.
- 5 korona – tip "Brancardieri", hârtie obişnuită, de exeplare: tiraj 8.300 cotă: 20 $ U.S.A.

În acest catalog nu sunt menţionate culorile mărcilor, se precizează însă că întreg tirajul mărcilor "neemise ar fi trebuit ars, dar un număr necunoscut din acestea a "supravieţuit" acestei operaţiuni.

Celelalte cataloage analizate în tabel nu menţionează existenţa unor mărci "neemise".

3.2.2.6. Aprecierea valorică propusă de autor.

În coloana nr. 13 a tabelului, sunt propuse cotele individuale pentru toate cele 46 de mărci ale seriei. Cota totală a întregii emisiuni este de 22 $ U.S.A. ((traductibili în lei, la cursul zilei).

Pentru stabilirea valorilor individuale s-a ales criteriul tirajului fiecărei mărci. Grila utilizată a fost următoarea:

- peste 50.001 de exemplare: cota: 0,1 $
- 30.001 – 50.000 de exemplare: cota: 0,2 $
- 20.001 – 30.000 de exemplare: cota: 0,4 $
- 15.001 – 20.000 de exemplare: cota: 0,5 $
- 10.001 – 15.000 de exemplare: cota: 0,7 $
- 8.001 – 10.000 de exemplare: cota: 0,9 $
- mai mic decât 8.000 de exemplare: cota: 1,2/1,8 $

Cotele din tabel se referă la mărci neobliterate, fără şarnieră, cu dantelura practică, oarecum artizanală, caracteristică emisiunii, cu guma originală intactă.

Cota propusă de noi pentru seria neobliterată, cu gumă originală, fără şarnieră (22 $ U.S.A.), se apropie de cota acordată de catalogul M.B.K. – 1997/98, care este de 42 DM.

Tabel nr. 1

EMISIUNEA "DEBREŢIN II" – ASPECTE PRIVIND COTELE ATRIBUITE

CATALOG					Nămoloiu N. 1938	Konrad 1948	M.B.K. 1986	M.B.K. 1997/98	Michel 1994/95	Yvert 1996	Brainard 1993	Cota propusă 1999
Nr. crt.	Val. facială	Tip	Culoare	Tiraj	Cota exprimată în:							
					lei	lei	forinţi	forinţi	DM	franci	$ USA	$ USA
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	2 F	V	Bistru	15.773	20	5	10	50	0,4	1,5	2,25	0,5
2	3 F	V	Lila	10.458	20	5	14	70	0,4	1,5	2,25	0,7
3	4 F	V	Gri	16.400	20	5	10	50	0,4	1,5	2,25	0,5
4	5 F	V	Verde	87.126	20	2,5	2	10	0,2	1	0,50	0,1
5	6 F	V	Verde-albăstrui	16.400	20	5	10	50	0,5	1,5	2,25	0,5
6	10 F	V	Roşu	73.727	16	2	2	10	0,2	1	0,50	0,1
7	15 F	V	Violet închis	11.300	20	5	12	60	0,6	1,5	3	0,7
8	20 F	V	Maro	62.708	16	2,5	2	10	0,2	1	0,60	0,1
9	25 F	H	Albastru	25.708	22	5	7	50	0,4	1,5	1,25	0,4
10	30 F	H	Ocru	61.917	22	3	2	10	0,4	1	0,65	0,1
11	35 F	H	Violet-roşu	25.693	22	6	7	50	0,4	1,5	1,25	0,4
12	40 F	H	Oliv	48.776	24	3,5	4	40	0,5	1	0,75	0,2
13	45 F	H	Cărămiziu	31.000	24	5	6	50	0,4	1,5	1	0,2
14	50 F	H	Violet	55.425	24	3,5	4	40	0,4	1	0,75	0,1
15	60 F	H	Verde deschis	44.675	26	3,5	4	40	0,5	1	0,90	0,2
16	75 F	H	Verde-albăstrui	55.842	26	3,5	4	40	0,4	1	0,75	0,1
17	80 F	RS	Verde	47.568	28	3,5	4	40	0,5	1,5	0,85	0,2
18	1 K	RS	Roşu	12.050	32	15	12	150	0,6	2	3	0,7
19	2 K	RS	Brun	12.100	42	15	12	60	1	3	3	0,7
20	3 K	RS	Maro	16.400	46	10	10	100	1,2	6	2,25	0,5
21	5 K	RS	Gri-brun	16.000	64	10	10	100	1,2	6	2,25	0,5
22	10 K	RS	Lila	16.000	80	10	10	100	1,5	6	2,25	0,5
23	2 F	hârtie lucioasă V	Bistru	10.458	20	10	14	70	0,6	3	3	0,7
24	3 F	hârtie lucioasă V	Lila	10.600	20	10	14	70	0,6	3	3	0,7
25	4 F	hârtie lucioasă V	Gri	10.148	20	10	14	70	0,6	3	3	0,7
26	5 F	hârtie lucioasă V	Verde	10.900	20	5	14	70	0,2	2	3	0,7
27	6 F	hârtie lucioasă V	Albastru-verzui	11.850	20	10	12	60	0,7	3	3	0,7
28	10 F	hârtie lucioasă V	Roşu	54.182	16	4	4	20	0,2	2	0,75	0,1
29	15 F	hârtie lucioasă V	Violet închis	10.766	16	10	14	70	0,9	3	3	0,7
30	20 F	hârtie lucioasă V	Maro	34.829	14	5	6	30	0,2	2	1	0,2
31	80 F	hârtie lucioasă RS	Verde	21.076	-	6	8	40	0,7	3	1,50	0,4
32	1 K	hârtie lucioasă RS	Roşu	8.622	-	60	20	300	0,8	4	4	0,9
33	1,2 K	hârtie lucioasă RS	Galben	7.746	320	150	24	800	10	36,5	8	1,8
34	2 K	hârtie lucioasă RS	Brun	7.815	-	100	24	600	1,5	6	4,50	1,2
35	20 F	Br	Verde	27.263	24	4	7	50	0,7	4	1,25	0,4
36	50 F	Br	Brun	16.150	60	5	10	80	0,7	2	2,25	0,5
37	1 K	Br	Verde	16.150	24	5	10	80	0,7	3	2,25	0,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
38	2 K	Br	Verde	16.300	24	5	10	80	1,4	2	2,25	0,5
39	20 F	hârtie colorată Br	Verde/albastru	10.300	30	30	14	200	1,5	3	3	0,7
40	50 F	hârtie colorată Br	Brun/roz	10.237	30	20	14	100	0,4	2,5	3	0,7
41	1 K	hârtie colorată Br	Verde/verde	12.440	32	12	12	100	0,5	2,5	3	0,7
42	5 F	Prt	Verde-albăstrui	23.100	8	5	8	40	0,3	3	1,50	0,4
43	10 F	Prt	Verde-albăstrui	22.900	8	5	8	40	0,3	3	1,50	0,4
44	20 F	Prt	Verde-albăstrui	34.392	8	5	6	30	0,3	3	0,75	0,2
45	30 F	Prt	Verde-albăstrui	34.213	8	5	6	30	0,3	3	0,75	0,2
46	40 F	Prt	Verde-albăstrui	27.568	8	5	7	35	0,3	3	1,25	0,4

3.2.3. ASPECTE PRIVIND MĂRCILE MAGHIARE.

3.2.3.1. Consideraţiuni generale.

Mărcile emisiunii "Debreţin II", cronologic, au fost realizate în două etape distincte – prima etapă, "Oradea", ca mărci maghiare neemise, - a doua etapă, "Debreţin" ca emisiune a "Poştei Române în Zona de Ocupaţie", prin supratipărirea unor mărci realizate în prima etapă.

În acest capitol ne vom ocupa, în exclusivitate, de aspecte tipice/atipice caracteristice primei etape, cu menţiunea că ne vom restrânge la cele 46 de mărci emise.

Conform unor ipoteze enunţate mărcile maghiare ar fi fost tipărite la Oradea, în perioada 21 martie – 20 aprilie 1919, sub o mare presiune militaro-politică. Astfel, la 28 februarie 1919, Consiliul Militar Aliat care, printre altele, coordona înaintarea trupelor române pentru eliberarea Transilvaniei admite mutarea liniei de demarcaţie spre vest, fixând ca limită linia ferată Satu-Mare-Oradea-Arad, fără a permite intrarea armatei în aceste oraşe. La 21 martie 1919 este proclamată Republica Sovietică Ungară. Este deci posibil ca mărcile maghiare să fi fost tipărite cu Armata Română la porţile Oradiei şi cu revoluţia maghiară bolşevică în plină desfăşurare. O perioadă de totală incertitudine în care, de regulă, impostura ia proporţii...

Se poate aprecia că apariţia unui număr impresionant de varietăţi ale mărcilor maghiare aferente emisiunii "Debreţin II" este indisolubil legată de această situaţie.

Aspecte similare au fost semnalate şi în alte momente de criză. În România, sunt de notorietate numeroasele varietăţi ale emisiunilor cu supratipar "25 BANI", "1918", "P.T.T." şi "Taxa de plată".

În aceste condiţii filatelistii care se vor hotărî să colecţioneze mărci ale emisiunii "Debreţin II" vor trebui să adopte o poziţie plasată undeva, între cele două tendinţe extreme: cea de a considera toate mărcile atipice drept urmări ale unor accidente curente în procesul de tipărire, ori de a considera toate mărcile atipice ca o consecinţă directă a unor operaţiuni speculative.

În lipsa unor documente oficiale, (re) – publicate în literatura filatelică din România, după aproape 80 de ani, este practic imposibil să facem afirmaţii absolute în legătură cu geneza acestor mărci atipice. În această situaţie, prezentul capitol îşi propune doar, între altele, să inventarieze – în anumite limite – o serie de piese menţionate în literatura de specialitate parcursă, sau existente în colecţia autorului.

3.2.3.2. Aspecte tehnice.

În perioada respectivă, principala tipografie din Oradea era Sonnenfeld. În această tipografie s-au supratipărit mărcile emisiunii "Oradea – 1919" (în perioada 9 septembrie – 25 octombrie 1919) şi, 25 de ani mai târziu, mărcile maghiare "suport" ale emisiunii "Oradea I – 1945". Nu excludem posibilitatea ca mărcile maghiare aferente emisiunii "Debreţin II" să fi fost realizate în această tipografie.

3.2.3.2.1. Machetatorul; mărimea colilor.

Numele machetatorului L'JANESCH este imprimat, în culoarea corespunzătoare, sub cadrul de jos – pe centru – pe mărcile de tip "Vultur", "Herghelia", "Răsăritul soarelui" şi "Brancardierii", care au desene originale, dar nu şi pe timbrele de tip "Porto". Imprimarea s-a făcut în coli de 100 de bucăţi în cazul mărcilor de tip "Vultur" şi "Porto" respectiv 50 de bucăţi în cazul mărcilor de tip "Herghelia", "Răsăritul soarelui" şi "Brancardierii".

Colile aveau marginile laterale fără inscripţii. Uneori, pe marginile laterale, apar linii de culoare, mai subţiri sau mai groase (fig. nr. 6).

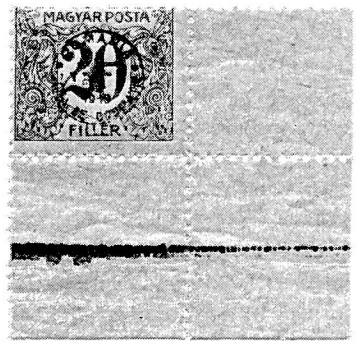

Fig. nr. 6.

3.2.3.2.2. Hârtia utilizată.

Pentru imprimarea mărcilor maghiare s-au folosit două tipuri de hârtie: una obişnuită, albă sau colorată, de diferite grosimi şi o alta cretată (lucioasă). După 80 de ani, este greu de apreciat dacă actuala tentă a hârtiei albe – uneori gălbuie, alteori gri – este cea iniţială, sau este urmare a degradării în timp. Utilizarea hârtiei cretate, de regulă scumpă, folosită de serviciile poştale pentru a împiedica falsificarea mărcilor, ridică numeroase probleme, în situaţia în care a dat naştere unui număr suplimentar de mărci catalogate distinct.

Să menţionăm şi un aspect inedit legat de utilizarea hârtiei cretate. Ca şi numeroase alte mărci din perioada respectivă, mărcile emisiunii "Debreţin II" au fost utilizate la aşa-zisele "sortimente", în pachetele de câte 100 de bucăţi. Numai că, mărcile pe hârtie cretată nu au rezistat, dealungul anilor acestui procedeu. Practic, ele s-au lipit unele de altele, formând blocuri compacte. Încercările de a desface asemenea pachete provoacă exfolierea mărcilor care, astfel, sunt – din puncte de vedere filatelic – distruse.

Ca o apreciere statistică strict personală, numeroase mărci, în special de tip "Vultur", au suportat o asemenea depreciere, încât astăzi, obţinerea unor mărci pe hârtie cretată în stare impecabilă este mai dificilă decât ar putea-o presupune tirajul publicat.

Există şi o anume problemă a mărcilor pe o aşa-zisă *hîrtie uleioasă*. Personal, am avut ocazia să întâlnesc două sau trei asemenea mărci. Apoi, având posibilitatea să cercetez un important lot de mărci, am întâlnit exemplare cu hârtie uleioasă pe anumite porţiuni, diforme. Apreciem că nu poate fi vorba de o *hârtie uleioasă* - în sensul propriu – ci, mai curând, de accidente în cursul procesului de tipărire.

3.2.3.2.3. Culorile folosite.

Emisiunea "Debreţin II" prezintă puţine varietăţi de culoare. În afara valorii faciale de 50 fillér violet, tip "Herghelia" şi, eventual, cea de 10 fillér tip "Vultur", culorile sunt stabilite pe întregul tiraj. O asemenea performanţă implică o înaltă personalitate. Oricum, este greu de apreciat, în prezent, în ce măsură culorile iniţiale s-au estompat în decursul timpului.

3.2.3.2.4. Dantelura.

Toate mărcile au dantelura "B" (11½ x 11½), mai mult sau mai puţin "primitivă", aşa cum o caracterizează catalogul Konrad (3). Aşa cum va rezulta din cele ce urmează, numeroase varietăţi ale emisiunii sunt legate de modul în care s-au realizat, accidental sau intenţionat, respectiva dantelură.

3.2.3.2.5. Gumajul.

Probabil, s-au folosit mai multe tipuri de gumă, în tente diferite, azi greu de precizat. Şi gumajul a fost realizat cu personalitate, înfruntând – cu succes – trecerea timpului.

3.2.3.2.6. Tirajul.

Din unele menţiuni (3), rezultă că tirajul prezentat în tabel este cel al mărcilor supratipărite care au fost vândute, restul fiind arse. Rezultă că s-a tipărit un număr necunoscut – de noi – de mărci şi, conform unor cataloage (4), există cel puţin încă două valori distincte şi anume cea de 95 fillér tip "Răsăritul soarelui" de culoare galbenă (?) – fig. 7 şi cea de 5 korona tip "Brancardieri", pe hârtie colorată, de culoare brun-roşcat (?) – fig. 8, valori care nu au fost supratipărite, sau au fost supratipărite şi distruse.

Fig. nr. 7.

Fig. nr. 8.

3.2.3.3. Au fost falsificate mărcile maghiare aferente emisiunii "Debreţin II" ?

Dealungul anilor, în câteva rânduri, la solicitarea unor parteneri sau din pură curiozitate, am încercat să răspund acestei întrebări. Deşi am consumat mult timp comparând imaginile unor mărci îndoielnice, ca autenticitate, cu mărci din coli incontestabil originale, nu am putut determina nici un element care să confirme că mărcile (imaginile) provin de la matriţe diferite.

Concluzia noastră a fost că mărcile au fost realizate cu una şi aceeaşi matriţă dar, probabil, în condiţii de imprimare diferite. Ţinând seama că nu avem nici o informaţie în legătură cu soarta matriţelor după terminarea imprimării oficiale, nu putem exclude posibilitatea ca, în anumite condiţii, să se fi imprimat suplimentar un număr de coli.

Constatarea că nici culorile nu diferă semnificativ, implică ipoteza că respectivele – potenţialele – coli suplimentare au fost realizate chiar în cadrul tipografiei în care s-au imprimat tirajele oficiale. Au existat cazuri în care hârtia folosită a fost oarecum diferită de cea uzuală dar, în condiţiile în care s-au imprimat mărcile, un asemenea aspect cu greu poate fi apreciat ca semnificativ. Dacă a existat, totuşi, un tiraj suplimentar neoficial, mărcile rezultate ar putea fi caracterizate, după opinia noastră, mai curând drept "reimpresiuni particulare" decât falsuri. Realitatea este că, până în prezent, nu avem nici un motiv să putem afirma că mărcile maghiare aferente emisiunii "Debreţin II" au fost falsificate folosind matriţe contrafăcute.

Desigur însă că există şi opinii cu totul diferite, inclusiv despre existenţa unor "falsuri" cu supratipare originale.

3.2.3.4. Mărcile atipice "de adopţiune".

Noţiunea de "mărci atipice de adopţiune" a fost propusă de autor într-un articol publicat în revista "Filatelia" (7). Explicam acolo necesitatea adoptării unei noţiuni de acest gen, ca urmare a faptului că există emisiuni ale Poştei Române, respectiv al unor poşte locale de pe teritoriul României, realizate prin supratipărirea unor mărci străine. Întradevăr, odată cu mărcile tipice, au fost supratipărite şi piesele atipice aflate pe respectivele coli.

După părerea autorului, dacă acceptăm să introducem în zestre autohtonă unele emisiuni realizate prin supratipărirea de mărci străine, trebuie să admite – implicit - şi "mărcile atipice de adopţiune" corespunzătoare. Această apreciere vizează, bineînţeles, şi emisiunea "Debreţin II".

Particularizând, condiţia esenţială a caracterizării de mai sus implică necesitatea ca marca maghiară "suport" să aibă supratiparul (supratiparele) curent (curente) "România – Zona de ocupaţie" şi, atunci când este cazul, "Ségely-bélyeg". Vor exista însă, fără îndoială, şi situaţii discutabile.

Aşa cum vom relata, la supratipărirea mărcilor magiare au "scăpat" câteva coli fără supratipar, coli ce au ajuns în circuitul filatelic. Este discutabil modul în care vor fi apreciate eventualele atipii de pe aceste coli "scăpate fără supratipar". După opinia noastră, opţiunea este pur personală.

Înaintea noastră, unii cercetători din Ungaria au analizat aspecte privind multitudinea mărcilor atipice ale emisiunii "Debreţin II". În cele ce urmează, va fi adesea citat cercetătorul Flasch Dezsö (abr. F. Dz.) care, într-un documentat articol (8), prezintă numeroase detalii ale unor mărci atipice aferente emisiunii "Debreţin II".

3.2.3.5. Aspecte privin erorile de adopţiune ale emisiunii.

Vor fi prezentate câteva erori "majore" publicate în lucrările de specialitate de peste hotare şi altele, probabil inedite, aflate în cel puţin două exemplare în colecţia autorului. Deşi am putut cerceta un număr mare de mărci ale emisiunii "Debreţin II", acestea au provenit – în marea lor majoritate – din desfacerea unor "pachetele" sau din coli incomplecte, astfel încât nu am putut stabili cu precizie poziţia în coală a unor asemenea erori.

3.2.3.5.1. Eroarea "151".

Pe o marcă poştală de 5 fillér tip "Vultur", în dreapta şi în stânga cifrei "5" apar dungi albe, mai mult sau mai puţin conturate, astfel încât, cu puţină imaginaţie, se poate citi "151". Eroarea este reprodusă în catalogul "M.B.K.", sugerând probabil că aceasta este cea mai semnificativă eroare a emisunii (2). Exemplarele din colecţia personală sunt, din păcate, dezamăgitoare, în sensul că liniile albe suplimentare sunt slab conturate (fig. 9).

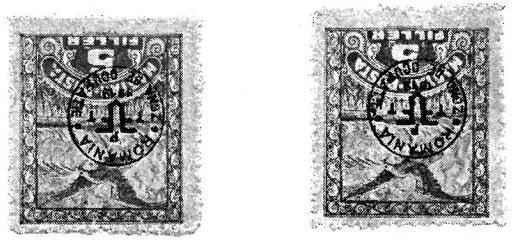

Fig. nr. 9.

3.2.3.5.2. "A" spart în "POSTA".

Tot pe marca cu valoare facială de 5 fillér, apare o altă eroare care se caracterizează printr-o spărtură în segmentul din dreapta literei "A" din "POSTA", sub linia orizontală care, în unele cazuri, lipseşte în totalitatea ei (fig. 10).

Pe acceaşi valoare facială, se remarcă şi exemplare cu puncte albe, în diferite poziţii, pe penajul vulturului.

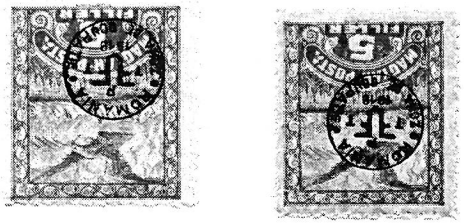

Fig. nr. 10.

3.2.3.5.3. 10 fillér tip "Vultur" cu pete de culoare.

Pe coala valorii faciale de 10 fillér tip "Vultur" apar, după F. Dz. (11), 10 erori identice caracterizate printr-o pată de culoare (roşie) pe aripa vulturului, plasate în poziţiile 56, 58, 60, 66, 73, 74, 80, 81, 84, 88, 91 şi 92. În fig. 11 pe mărcile din poziţiile 71, 81, 91 şi 92, este evidenţiată această eroare care, şi în alte cazuri, apare (şi) în alte poziţii decât cele menţionate mai sus. Pe marca din poziţia 66 apar două puncte clar distincte, din care unul în afara chenarului. În figura 12 sunt prezentate două mărci, una pe hârtie obişnuită şi cea de a doua pe hârtie lucioasă (cretată), cu punctul de culoare în stânga aripii vulturului.

Fig. nr. 11.

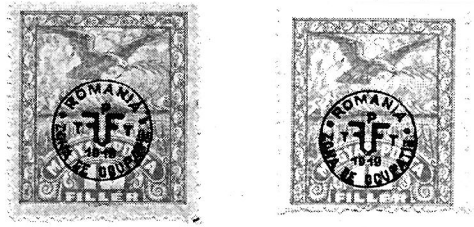

Fig. nr. 12.

3.2.3.5.4. Eroarea "FILCER".

Această eroare apare pe marca de 35 fillér tip "Herghelia", la cel de al doilea "L" din "FILLÉR", în stânga, care are – în partea de sus – o bară albă suplimentară, astfel încât litera poate fi citită mai curând "C" (fig. 13).

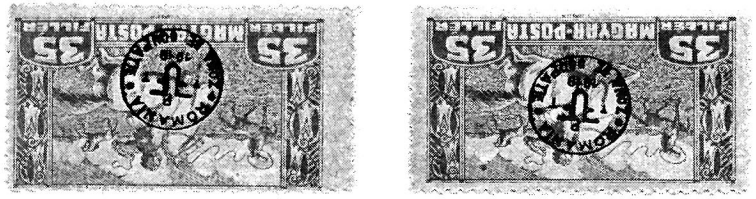

Fig. nr. 13.

3.2.3.5.5. Eroarea "O cu pinten".

Pe marca cu valoare facială de 40 fillér, cifra "0" din inscripţia "40" din partea stângă are un "pinten" în interior, în dreapta (fig. 14).

Fig. nr. 14

3.2.3.5.6. Eroarea mână ruptă.

Apare pe marca de 1 KORONA, tip "Brancardieri". Pe mâna stângă a brancardierului din dreapta apare o pată prelungită până în cadru. Pata acoperă o parte a antebraţului, astfel încât acesta apare ca rupt (fig. 15).

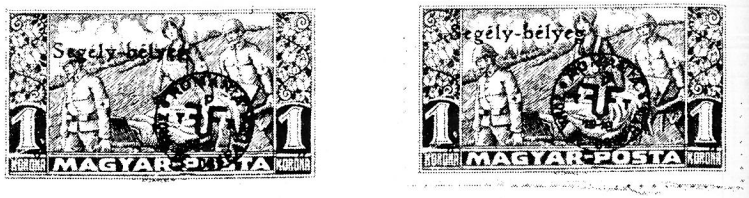

Fig. nr. 15.

3.2.3.5.7. Eroarea "POSTÁ".

Eroarea, care se citeşte "poştă", apare pe marca tip "Porto" cu valoare facială de 40 fillér şi se caracterizează printr-un accent pe litera "A" din "POSTA" (fig. 16).

Am avut ocazia să indentific şi alte erori, precum: un punct alb după inscripţia "POSTA" – pe valoarea de 5 fillér tip "Vultur"; "Q" în "50" din dreapata – pe 50 fillér tip "Herghelia"; "R" spart în "MAGYAR" – pe 40 fillér tip "Porto", prin marca din coală, etc.

Fig. nr. 16.

3.2.3.6. Aspecte privind variaţiile de dantelură, "de adopţiune".

Sunt piese spectaculoase, uşor sesizabile – la prima vedere - şi nu pun , în cele mai multe cazuri, probleme de autenticitate. Toate variaţiile prezentate în acest episod au supratiparul (-ele) şi guma caracteristice emisiunii şi, în afară de cazul de la punctul următor, au trecut prin dispozitivul de perforare.

3.2.3.6.1. Mărci nedantelate.

Din catalogul Brainard (4), rezultă că în circuitul filatelic a ajuns o coală (50 bucăţi) din valoarea facială de 80 fillér tip "Răsăritul soarelui", pe hârtie obişnuită, nedantelate în totalitatea lor.

3.2.3.6.2. Perechi nedantelate la mijloc (fig. 17).

Sunt cunoscute următoarele varietăţi:

- 3 fillér tip "Vultur", nedantelat orizontal (8);
- 4 fillér tip "Vultur", nedantelat orizontal (6);
- 20 fillér tip "Vultur" (4);
- 80 fillér tip "Răsăritul soarelui", pe hârtie lucioasă (4);
- 1 korona tip "Răsăritul soarelui", pe hârtie lucioasă, nedantelat orizontal, (4);
- 50 fillér tip "Brancardieri", pe hârtie colorată (4);
- 1 korona tip "Brancardieri", pe hârtie albă, nedantelat orizontal (9) (n.a. – în paranteză este menţionată sursa din care provine informaţia). Catalogul Brainard (4) nu menţionează latura nedantelată. Nu s-au semnalat, până în prezent, şiraifuri de 3 sau mai multe mărci nedantelate între ele. Perechile nedantelate la mijoc sunt piese spectaculoase, rare, sau – mai curând – foarte rare.

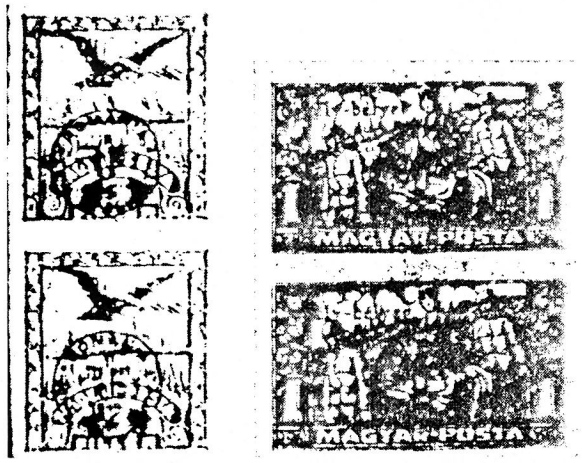

Fig. nr. 17.

3.2.3.6.3. Mărci nedantelate lateral (fig. 18).

Sunt cunoscute următoarele varietăţi:
- 6 fillér tip "Vultur", nedantelat stânga, hârtie lucioasă (4);
- 10 fillér tip "Vultur", nedantelat dreapta, hârtie lucioasă (4);
- 15 fillér tip "Vultur", nedantelat sus, hârtie obişnuită (8);
- 20 fillér tip "Vultur", nedantelat stânga, hârtie lucioasă (4);
- 1 korona tip "Răsăritul soarelui", nedantelat dreapta, hâtrie lucioasă, (din colecţia autorului);
- 60 fillér tip "Herghelia", nedantelat jos, hârtrie obişnuită (din colecţia autorului) – piasă asupra căreia vom reveni;
- 50 fillér tip "Brancardieri", nedantelat jos, hârtie colorată (8).

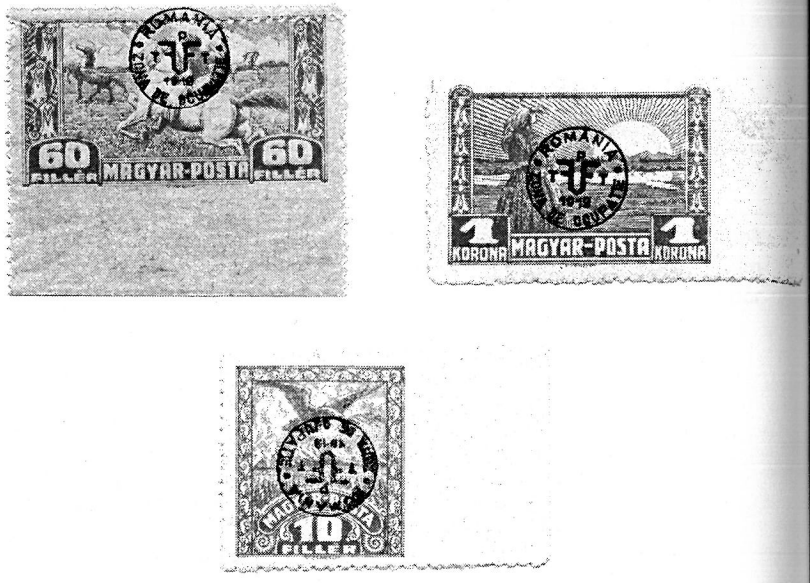

Fig. nr. 18.

3.2.3.6.4. Mărci nedantelate pe două laturi.

F. Dz. (8) semnalează existenţa unor mărci de 15 fillér tip "Vultur", pe hîrtie obişnuită şi 50 fillér tip "Brancardieri", pe hârtie colorată, nedantelate pe orizontală, sus şi jos. Presupunem că ar putea fi vorba de unele coli sau porţiuni de coală care au fost dantelate numai pe verticală.

Considerăm că nu este vorba de "ştraifuri", care se caracterizează prin mărcile din capete, dantelate pe trei laturi.

3.2.3.6.5. Danteluri deplasate

Prin deplasarea unor danteluri, pot apărea două tipuri de varietăţi:
- cele cu dimensiuni tipice, cu o imagine completă sau cu mai puţin de o imagine;
- cele cu dimensiuni atipice, sub – sau supradimensionate.

Mărcile supradimensionate pot include o imagine completă sau mai mult decât o imagine.

3.2.3.6.5.1. Danteluri deplasate, varietăţi cu dimensiuni tipice, cu o imagine complectă (n.a. – indicaţia: stânga; dreapta; sus; jos se referă la poziţia benzii albe dintre mărci).

În fig. 19, prezentăm următoarele varietăţi cu dantelura deplasată pe orizontală:
- 10 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, stânga;
- 6 fillér tip "Vultur", hârtie lucioasă, stânga;
- 25 fillér tip "Herghelia", dreapta;
- 5 fillér tip "Porto", <u>stânga</u> şi dreapta.

Fig. nr. 19.

Alte câteva exemple, din colecţia personală:

- 6 fillér tip "Vultur", hârtie lucioasă, dreapta;
- 35 fillér tip "Herghelia", dreapta;
- 75 fillér tip "Răsăritul soarelui", hârtie obişnuită, stânga.

În fig. 20, prezentăm următoarele varietăţi cu dantelura deplasată pe verticală:

- 4 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, sus;
- 4 fillér tip "Vultur", hârtie lucioasă, jos;
- 30 fillér tip "Herghelia", jos;
- 60 fillér tip "Herghelia", jos;
- 75 fillér tip "Herghelia", sus;
- 40 fillér tip "Porto", jos.

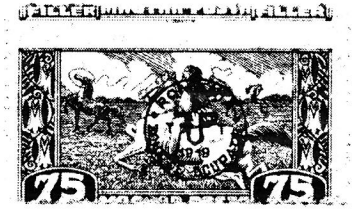

Fig. nr. 20.

Alte exemple din colecţia personală:

- 6 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, jos;
- 25 fillér tip "Herghelia", sus;
- 40 fillér tip "Porto", sus.

3.2.3.6.5.2. Danteluri deplasate, varietăţi cu dimensiuni tipice, cu mai puţin de o imagine.

În fig. 21 prezentăm următoarele asemenea varietăţi:

- 30 fillér tip "Herghelia";
- 75 fillér tip "Herghelia";
- 40 fillér tip "Porto".

Fig. nr. 21.

În colecţia noastră, se mai găseşte şi o marcă de 40 fillér tip "Herghelia" vizibil "scurtată" în partea dreaptă.

3.2.3.6.5.3. Danteluri deplasate, mărci supradimensionate cu mai puţin de o imagine.

În fig. 22 sunt prezentate varietăţile:
- 20 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită;
- 1 korona tip "Răsăritul soarelui", hârtie lucioasă.

Fig. nr. 22.

3.2.3.6.5.4. Danteluri deplasate, mărci supradimensionate cu mai mult de o imagine.

Fig. 23 prezintă următoarele varietăţi:
- 4 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită;
- 20 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită.

Fig. nr. 23.

3.2.3.6.5.5. Danteluri deplasate, mărci supradimensionate, cu o imagine completă.

În fig. nr. 24, sunt prezentate varietăţile următoare: 75 fillér tip "Herghelia"; 1 korona tip "Brancardieri", hârtie colorată; 10 fillér tip "Porto". În colecţia personală se mai află şi două exemplare din valoarea facială de 80 fillér tip "Răsăritul soarelui", hârtie obişnuită.

Fig.nr.24.

3.2.3.6.6. Danteluri duble.

În fig. 18 am prezentat o marcă de 50 fillér tip "Herghelia", cu o dublă dantelură pe partea superioară a mărcii. În fig. 25 prezentăm un bloc de 8 mărci cu valoare facială de 5 fillér tip "Vultur", pe hârtie obişnuită. Se remarcă o dantelură suplimentară atât pe marginea de coală, cât şi pe marca adiacentă, în partea dreaptă.

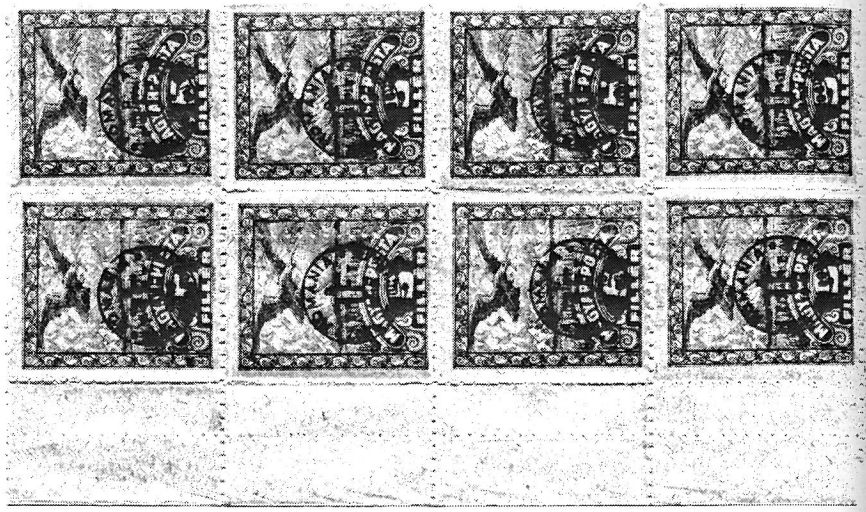

Fig. nr. 25.

În fig. 26, este prezentat un bloc de 4 mărci din valoarea facială de 10 korona tip "Răsăritul soarelui", pe hârtie obişnuită. Pe ambele rânduri apare o dantelură suplimentară, în partea de sus a mărcilor.

Catalogul Brainard menţionează existenţa unor perechi de mărci cu valoare facială de 20 fillér tip "Vultur", pe hârtie lucioasă, cu o dublă dantelură între ele şi cu un tiraj de 100 de exemplare.

Fig. nr. 26.

3.2.3.6.7. "Abklatsch".

În fig. 27, vă sunt prezentate următoarele piese cu *abklatsch* al imaginii originale:

- 4 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită;
- 5 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, în pereche.

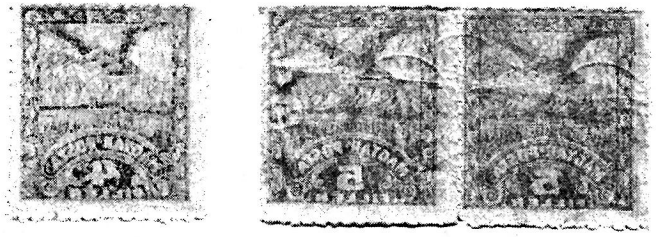

Fig. 27.

3.2.3.7. Curiozităţi.

De-a lungul anilor, am întâlnit numeroase curiozităţi cu pete de culoare, porţiuni estompate, inserţii în hârtie, pliuri, etc. pe care nu le-am achiziţionat. Regret doar o marcă de 6 fillér tip "Vultur", pe hârtie lucioasă, cu un pliu spectaculos. În colecţia proprie există o marcă de 1 korona tip "Brancardieri", pe hârtie albă, cu un pliu puţin spectaculos pe toată lăţimea mărcii.

În articolul său, F. Dz. (8) prezintă un ştraif de trei mărci în valoare facială de 50 fillér tip "Herghelia". În ştraif, o marcă este normală, a doua imprimată pe jumătate, iar cea de a treia este complet neimprimată. În fig. 28, este prezentat un bloc de patru mărci cu valoare nominală de 60 fillér tip "Herghelia", cu dantelura superioară a blocului în poziţie oblică.

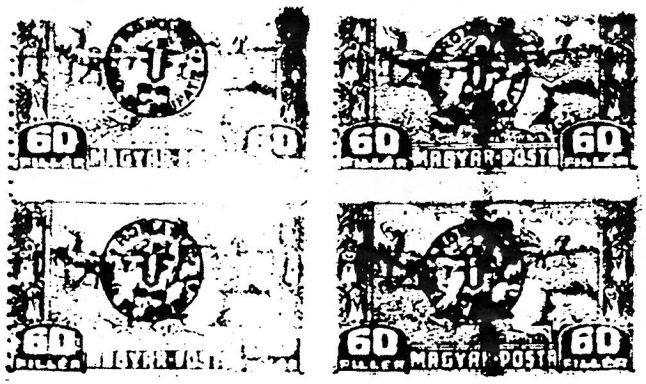

Fig. nr. 28.

3.2.3.8. Precizări: aspecte neelucidate .

Ani de zile, în tradiţia orală filatelică, s-a vehiculat ideea existenţei unor mărci maghiare cu un *tête-bêche* al imaginii. De fapt, este vorba de o confuzie, lămurită de catalogul filatelic maghiar M.B.K. – 1986 (2), care specifică existenţa unor perechi *tête-bêche* cu referire la poziţia supratiparului.

Am acceptat ipoteza după care mărcile maghiare "suport" ale emisiunii "Debreţin II" au fost tipărite la Oradea, în perioada 21 martie-20 aprilie 1919. Varianta conform căreia mărcile maghiare ar fi fost tipărite cândva , în perioada cuprinsă între ianuarie 1919 (data apariţiei primelor mărci curente maghiare cu inscripţia "MAGYAR POSTA") şi 21 martie 1919, ar fi implicat multe alte aspecte printre care, nu ultimul, ar fi fost legat de motivul (ele) pentru care emisiunea nu a intrat în circulaţie efectivă înainte de eliberarea oraşului Oradea de către trupele române. Din lipsa unor date oficiale, autorul nu se poate pronunţa asupra motivului care a determinat imprimarea acestor mărci. Este exclusă alternativa legată de lipsa unor mărci maghiare curente. După ce Oradea a fost eliberată, din oraş şi de pe teritoriul limitrof s-a putut strânge un număr impresionant de mărci maghiare curente, care au fost supratipărite în acţiunea care a generat apariţia emisiunii "Oradea

1919". Este greu de accepat şi alternativa conform căreia mărcile maghiare ar fi fost concepută ca o emisie comemorativă. Într-un asemenea caz, nu se emit 46 de mărci diferite. Mai mult, mărcile maghiare au un număr impresionant de valori faciale diferite, mult apropiate de cele ale mărcilor uzuale ale timpului.

Conform ipotezei acceptate de noi, mărcile au fost transportate la Debreţin unde, după un anumit timp, au fost supratipărite. Nu cunoaştem nici cantitatea de mărci imprimate şi nici data la care au fost transportate la Debreţin. Nu ştim dacă operaţiunea de transport a avut loc înainte sau după eliberarea oraşului Oradea. Nu ştim care a fost soarta matriţelor, dacă (unde şi când ?) au fost distruse. Nu ştim dacă, eventual, la Oradea au rămas – "din greşeală" sau ca "amintire" – unele coli cu mărci maghiare, dantelate şi gumate...

3.2.4. ASPECTE PRIVIND SUPRATIPARELE MĂRCILOR.

3.2.4.1. Generalităţi.

Cum, necum, mărcile maghiare cu desene originale, imprimate la Oradea, au ajuns la Debreţin unde au fost supratipărite. Operaţia s-a realizat cu un ponson cu inscripţia "ROMÂNIA – ZONA DE OCUPAŢIE – P.T.T. – F.F. – 1919" iar pentru timbrele de ajutor şi cu un ponson suplimentar cu inscripţia "Segély – bélyeg".

Pentru supratipărirea mărcilor maghiare s-au confecţionat cadre cu 100 ponsoane pentru mărcile de tip "Vultur " şi "Porto" şi 50 ponsoane pentru mărcile de tip "Herghelia", "Răsăritul soarelui" şi "Brancardierii".

Nu ştim care a fost ordinea în care au fost supratipărite mărcile, pe tipuri şi nici nu cunoaştem tirajele imprimate iniţial. Nu ştim în ce măsură toate mărcile aduse de la Oradea au fost supratipărite.

Apreciem că ponsoanele au fost confecţionate bucată cu bucată, cu diferenţe mai mult sau mai puţin evidente, ţinând seama că sunt mult mai puţin fine decât ponsoanele realizate pentru emisiunea "Cluj – 1919".

Nu ştim cine a comandat ponsoanele, cine le-a conceput, cine şi unde le-a realizat.

Printre ponsoanele realizate sunt unele cu caracteristici individuale clar distincte. Un asemenea exemplu este dat în fig. nr. 29 unde este prezentat un ştraif de 5 mărci din coloana nr. 1, rândurile 1-5, din valoarea facială de 10 bani tip "Vultur", hârtie obişnuită. Pe acest ştraif mărcile din rândurile 1, 3 şi 5 au o spărtură a cercului aproximativ în dreptul "minutului 7". Ponsoanele pot totuşi să fie diferenţiate după deformarea literii "I" din "ROMÂNIA".

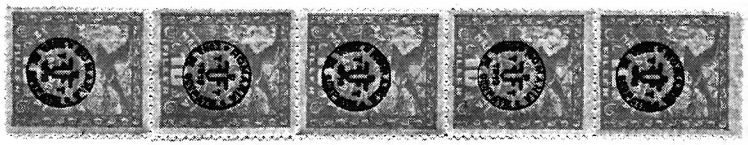

Fig. nr. 29. Supratipare distincte pe 10 fillér tip "Vultur"

În fig. 30 sunt prezentate alte supratipare realizate cu ponsoanele citate mai sus, de data aceasta pe mărcile cu val;oare facială de 3 fillér tip "Vultur" pe hârtie lucioasă, 5 fillér tip "Vultur" pe hârtie obişnuită şi 80 fillér tip "Răsăritul soarelui" pe hârtie obişnuită, 1 K şi 1,20 K pe hârtie lucioasă.

Fig. nr. 30. Alte supratipare realizate cu ponsoane clar distincte.

Nu cunoaştem să existe un studiu al caracteristicilor ponsoanelor utilizate şi nici un studiu de "congruenţă", altfel spus a modului în care aceleaşi ponsoane au fost amplasate pe cele 5 tipuri de coli.

Cu atât mai puţin cunoaştem uzura ponsoanelor, în procesul de supratipărire, accidentele suferite, etc.

Supratiparele au fost aplicate destul de neglijent cu exemplare bine conturate dar şi, în unele cazuri, cu exemplare estompate, sau cu porţiuni din inscripţii lipsă.

În fig. nr. 31 sunt prezentate asemenea exemplare.

Fig. nr. 31. Exemple de supratipare cu inscripţiile afectate.

3.2.4.2. Au fost falsificate ponsoanele folosite la supratipărirea mărcilor maghiare?

În urmă cu circa 40 de ani, atunci când am început să achiziţionez mărci din emisiunea "Debreţin II", furnizorii mei erau doi cunoscuţi negustori de timbre din perioada interbelică, unul sibian, care venea lunar la Bucureşti şi unul bucureştean.

Ambii negustori ofereau "erorile" "Debreţin II", dantelate fără supratipar, cu supratipar inversat sau cu supratipar dublu, la acelaşi preţ.

Cel puţin în cercurile bucureştene această tradiţie s-a păstrat până în zilele noastre.

Cum nici un falsificator nu-şi pierde timpul decât în cazul că poate obţine un serios beneficiu din "munca" sa, este puţin probabil ca el să fi "stricat" mărci fără supratipar.

Poate doar să fi aplicat un asemenea ponson fals pe o margine de coală, pe verso unor mărci sau pentru a realiza supratipare duble.

Am avut ocazia să expertizez o coală originală din valoarea facială de 10 fillér tip "Vultur" pe hârtie obişnuită, şi câteva fragmente de coli, toate cu supratipare duble. În toate cazurile, după opinia noastră, s-au folosit numai ponsoane originale.

Nu am avut şansa să pot cerceta mărci cu supratiparul aplicat pe verso.

Nu cunoaştem soarta ponsoanelor după epuizarea lucrărilor de supratipărire a mărcilor maghiare. Nu este exclus ca unele din ele să fi ajuns în mâinile unor particulari.

Ipoteza autorului este că unii funcţionari incorecţi şi-au însuşit o parte din ponsoanele utilizate şi le-au folosit apoi pentru realizarea unor piese care puteau aduce un profit real.

În asemenea cazuri, cum am mai arătat, denumirea corectă a pieselor rezultate este mai curând "reimpresiuni particulare", de cele mai multe ori greu, dacă nu imposibil de identificat cu precizie.

Nu excludem nici posibilitatea falsificării unor ponsoane cu menţiunea că, până în prezent, nu am putut depista, categoric, un asemenea caz.

Să faci după 80 de ani procesul unor eventuale "reimpresiuni particulare" este neproductiv. Nu mai puţin să te pronunţi care marcă atipică a apărut accidental şi care în scopuri speculative.

Astăzi, de regulă, amatorii mărcilor din emisiunea "Debreţin II", cumpără câteva fragmente de coli din mărcile cele mai ieftine şi atunci când au un caz mai deosebit compară supratiparele.

3.2.4.3. Mărcile maghiare dantelate şi gumate ajunse în circuitul filatelic, fără supratipar.

Teoretic asemenea mărci pot proveni:
- din coli sau porţiuni de coală sustrase la Oradea sau Debreţin;
- din coli sau porţiuni de coală rămase fără supratipar voit sau accidental, în timpul procesului de supratipărire.

După catalogul Brainard (4) au ajuns în circuitul filatelic, următoarele mărci dantelate şi gumate, "scăpate fără supratipar":
- 6 fillér tip "Vultur", hârtie lucioasă, tiraj 50 buc.;
- 10 fillér tip "Vultur", hârtie lucioasă, tiraj 100 buc.;
- 5 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, tiraj 100 buc.;
- 10 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, tiraj 100 buc.;
- 20 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, tiraj 100 buc.;
- 35 fillér tip "Herghelia", tiraj 50 buc.;
- 50 fillér tip "Herghelia", tiraj 50 buc.;
- 2 korona tip "Răsăritul soarelui", hârtie lucioasă, tiraj 50 buc.;
- 20 fillér tip "Brancardierii", hârtie albă, tiraj 50 buc.

În figura nr. 32 sunt prezentate două blocuri de 4 mărci, din valorile faciale de 35 şi 50 fillér tip "Herghelia" fără supratipar.

Fig. nr. 32. Mărci din emisiunea "Debreţin II" ajunse în circuitul filatelic, fără supratipar.

După tirajele propuse de catalogul filatelic Brainard ar fi vorba de mărci "scăpate" fără tipar în coli întregi sau semicoale (6 fillér tip "Vultur").

Există şi posibilitatea ca unele mărci să fi rămas fără supratipar în procesul de imprimare.

Un exemplu clasic, de acest gen, sunt colile de 20 fillér tip "Brancardieri", pe hârtie albă, cu supratiparul întors la 90°.

Pe asemenea coli un rând, de sus sau de jos, au rămas fără supratipar.

În figura nr. 33 este prezentat un ştraif vertical de 3 mărci care confirmă existenţa acestei situaţii. De remarcat că marca din mijlocul ştraifului conţine doar fragmente din supratiparul auxiliar "Segély-bélyeg".

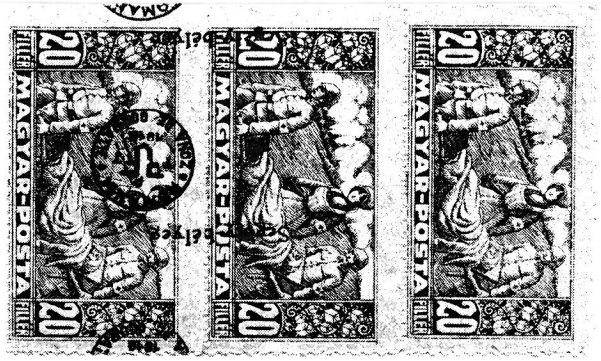

Fig. nr. 33. Ştraif din valoarea facială de 20 fillér tip "Brancardieri", cu supratiparul întors la 90°, cu o marcă rămasă în totalitate, fără supratipar.

3.2.4.4. Problema supratiparului "Szegély-bélyeg" (Timbrul de ajutor).

Acest supratipar, care indică transformarea unor mărci în timbre de ajutor, a fost aplicat, suplimentar, pe mărci tip "Brancardieri".

Primele timbre obligatorii de ajutor au apărut în Vechiul Regat în anul 1915 (10).

În conformitate cu circulara nr. 65.564 din 28 septembrie 1920 pe corespondenţa prezentată la oficiile poştale din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş trebuiau aplicate şi "timbrele de ajutor" cu începere de la data de 15 octombrie 1920.

Dar emisiunea "Debreţin II" a fost emisă şi retrasă din circulaţie cu luni de zile înaintea acestei date. Este destul de greu de acceptat că "timbrele de ajutor" au fost obligatorii în "Zona de ocupaţie" înainte ca această obligaţie să fi fost implementată în teritoriile eliberate din Transilvania.

Din punct de vedere tehnic s-a pus problema dacă supratiparul "Szegély-bélyeg" a fost aplicat concomitent sau succesiv cu supratiparul "ZONA DE OCUPAŢIE...".

Un răspuns la această întrebare este dat de exemplele prezentate în fig. nr. 34.

Mărcile din această figură au abklatsch al ambelor supratipare ceea ce indică, că respectivele ponsoane au fost fixate concomitent pe matriţa cu care s-a realizat supratiparele.

Mărcile din figura nr. 34 sunt 50 fillér pe hârtie colorată şi 1 korona pe hârtie albă.

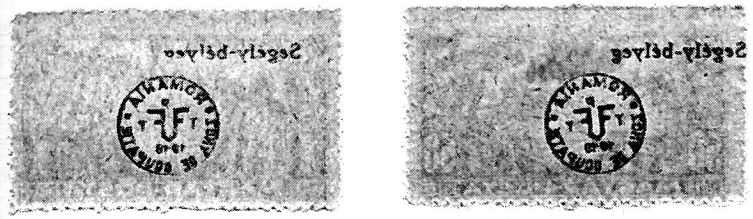

Fig. nr. 34. Mărci tip "Brancardieri" cu abklatsch concomitent al supratiparelor "ZONA DE OCUPAŢIE..." şi "Szegély-bélyeg".

În articolul său, citat şi în capitolul anterior, d-nul Flasch Dezsö (8) prezintă o pereche verticală din valoarea facială de 10 fillér tip "Vultur" cu marca din partea superioară rămasă fără supratipar, ca urmare a îndoirii colii, după opinia d-sale.

3.2.4.5. Erorile supratiparelor.

Apreciem că se poate vorbi doar de două erori, devenite clasice, pe supratiparul "Szegély-bélyeg".

Prima eroare se caracterizează prin a doua literă "e" din "bélyeg" inversată.

În figura nr. 35 sunt prezentate exemplare din timbrele de 1 korona şi 2 korona tip "Brancardieri", pe hârtie albă, cu această eroare.

În catalogul Brainard (4) sunt menţionate toate mărcile tip "Brancardieri", pe hârtie albă şi hârtie colorată, ca existând cu această eroare. Numărul erorilor menţionate pentru fiecare valoare facială şi tip de hârtie este echivalent cu existenţa erorii odată pe coala de 50 timbre.

Fig. nr. 35. Eroarea "bélyeg" cu al doilea "e" răsturnat.

A doua eroare se caracterizează printr-o literă "c" în loc de cel de-al doilea "e" (cel cu accent) din "Segély".

Eroarea este menţionată de F. Dz. (8) dar nu şi de catalogul Brainard.

Presupunem că şi această eroare se găseşte odată pe coală pe toate mărcile tip "Brancardieri".

În figura nr. 36 sunt prezentate mărci de tip "Brancardieri", cu valoare facială de 1 korona pe hârtie albă şi aceeaşi valoare pe hârtie colorată, cu eroarea "Segcly".

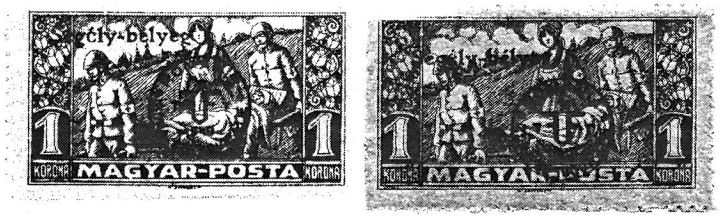

Fig. nr. 36. Eroarea "Segély" cu "c" în loc de al doilea "e".

3.2.4.6. Varietăţi ale supratiparelor

3.2.4.6.1. Supratipare în poziţii atipice

3.2.4.6.1.1. Supratipare întoarse la 180 grade (inversate).

Catalogul Brainard menţionează următoarele supratipare inversate (în paranteză tirajul inserat):

- 3 fillér (100) , 4 fillér (100), 5 fillér (200), 6 fillér (2000), 10 fillér (400), 15 fillér (200) şi 20 fillér (200), tip "Vultur" pe hârtie lucioasă;
- 3 fillér (100), 5 fillér (200), tip "Vultur" hârtie obişnuită;
- 25 fillér (150), 30 fillér (50), 35 fillér (50), 40 fillér (50), 45 fillér (50), 50 fillér (1000), 60 fillér (50), 75 fillér (50) tip "Herghelia";
- 80 fillér (50), 1 korona (50), 1.20 korona (50), 2 korona (50) tip "Răsăritul soarelui" pe hârtie lucioasă;
- 80 fillér (50), 1 korona (50), 3 korona (50) tip "Răsăritul soarelui" pe hârtie obişnuită;
- 20 fillér (50), 50 fillér (100), 1 korona (50), 2 korona (50) tip "Brancardieri" pe hârtie albă;
- 5 fillér (100) tip "Porto".

F. Dz. (8) confiră, prin studiul său, o parte din varietăţile descrise mai sus şi prezintă în premieră o marcă de 10 fillér, tip "Porto" cu supratiparul inversat.

Prin exemplarele existente în colecţia sa, autorul confirmă existenţa majorităţii supratiparelor menţionate în catalogul filatelic Brainard (4) şi prezintă în premieră, în figura nr. 37, două perechi de mărci cu valoare facială de 2 fillér, tip "Vultur", pe o pereche de hârtie obişnuită şi o pereche (orizontală) pe hârtie lucioasă, cu supratiparele inversate.

Fig. nr. 37. Supratipare inversate pe mărcile de 2 fillér tip "Vultur", pe hârtie obişnuită şi hârtie lucioasă.

În figura nr. 38 este prezentată o varietate multiplă.

Marca de 1 korona tip "Brancardieri" are supratiparul inversat, dar şi deplasat, astfel încât lipseşte supratiparul suplimentar "Segély-bélyeg".

Fig. nr. 38. 1 korona tip "Brancardieri" cu supratiparul inversat şi deplasat (fără "Szegély-bélyeg").

Tot o varietate multiplă este prezentată în figura nr. 39.

Mărcile cu valoarea facială de 1 korona, tip "Răsăritul soarelui", pe hârtie obişnuită, au supratiparele inversate şi deplasate. Marca din partea inferioară a perechii include numai jumătate din supratipar.

Varietatea cu supratipar inversat şi deplasat este menţionată în catalogul filatelic Brainard, cu un tiraj de 50 bucăţi, respectiv o coală. Va exista deci un rând de mărci, în partea de jos a colii, cu numai jumătate din supratipar (fig. 39) şi un rând, în partea superioară, unde jumătate din supratipar se va găsi pe marginea neimprimată a colii, în măsura în care aceasta s-a păstrat.

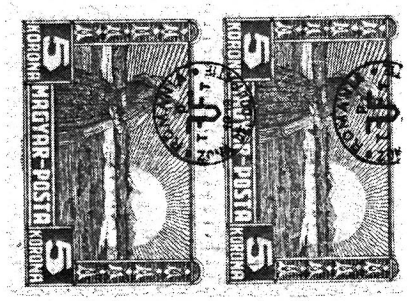

Fig. nr. 39. 5 korona "Răsăritul soarelui" cu supratiparul inversat şi deplasat.

La varietăţile multiple exemplificate mai sus va trebui să adăugăm, pe cele extrem de rare, 1...3 exemplare, a unor mărci tip "Brancardieri" cu supratiparul inversat, care implică deci şi inscripţia "Segély-bélyeg", cu erorile menţionate la punctul 3.2.4., cu "e" întors în "bélyeg" şi "c" în loc de "e", în "Szegély".

3.2.4.6.1.2. Supratipare întoarse la 90 grade (culcate).

Un asemenea exemplu a fost prezentat în figura nr. 33.

Alte două piese de acest gen sunt prezentate în figura nr. 40. De remarcat marca din partea inferioară a perechii verticale care, ca urmare a deplasării supratiparului, nu mai include supratiparul suplimentar "Szegély-bélyeg".

Supratiparul culcat pe marca de 20 fillér tip "Brancardieri" pe hârtie albă este menţionat de catalogul Brainard cu un tiraj de 50 exemplare.

Admiţând acest tiraj, în figurile nr. 35 şi 40 se poate distinge poziţionarea supratiparului pe 6 rânduri diferite.

În catalogul M.B.K. – 1986 (2) este prezentată o marcă cu valoarea facială de 20 fillér, tip "Brancardieri", cu supratiparul "întors la 90 grade". Nu se specifică dacă marca este pe hârtie albă sau pe hârtie colorată.

Fig. nr. 40. 20 fillér tip "Brancardieri" cu supratiparul întors la 90 grade (culcat).

F. Dz. (8) prezintă, la rândul său, o pereche verticală de mărci cu valoare facială de 6 fillér (?), cu supratiparul culcat, aplicat atât pe mărcile respective cât şi pe marginea de coală. Nu se specifică dacă respectivele mărci, tip "Vultur", sunt pe hârtie obişnuită sau lucioasă.

3.2.4.6.1.3. Supratipare oblice.

În lucrarea d-lui F. Dz. (8) este prezentată o pereche de mărci tip "Răsăritul soarelui" cu valoarea facială de 80 fillér, cu supratiparul oblic (înclinat la circa 60 grade faţă de verticală).

Am mai întâlnit şi alte supratipare oblice dar cu înclinări nesemnificative, în jur de 10 grade, faţă de verticală.

3.2.4.6.1.4. Supratipare deplasate.

Ţinând seama că supratiparul a fost aplicat destul de neglijent ne vom referi numai la deplasări care afectează două mărci adiacente, orizontale sau verticale.

În catalogul Brainard (4) sunt menţionate ca varietăţi cu supratiparul deplasat, fără să se indice direcţia sau în ce măsură a avut loc deplasarea, următoarele valori:

- 2 fillér (200), 6 fillér (50), 10 fillér (300) tip "Vultur" pe hârtie lucioasă;
- 5 fillér (300), 20 fillér (200) tip "Vultur" pe hârtie obişnuită;
- 25 fillér (50) tip "Herghelia";
- 80 fillér (50) tip "Răsăritul soarelui" pe hârtie obişnuită.

În articolul său F. Fz. (8) prezintă mai multe cazuri de supratipare deplasate. Remarcăm prin, frumuseţea sa, o marcă cu valoarea facială de 20 fillér tip "Brancardieri" cu o deplasare lateral-stânga a inscripţiei "Szegély-bélyeg", astfel încât aceasta apare, în totalitatea sa, pe marginea laterală a colii.

Şi în colecţia noastră există numeroase piese cu supratiparul deplasat, pe orizontală sau pe verticală. Câteva din aceste piese, pe tipuri diferite de mărci sunt prezentate în figura nr. 41.

Fig. nr. 41. Exemple de mărci cu supratiparul deplasat.

3.2.4.6.2. Supratipare duble.

3.2.4.6.2.1. Cu ambele supratipare în poziţie normală.

În catalogul Brainard (4) şi M.B.K. – 1986 (2) sunt menţionate o serie de supratipare duble fără să se precizeze poziţia lor relativă.

În figura nr. 42 sunt prezentate, din colecţia proprie următoarele piese cu supratipar dublu, ambele impresiuni în poziţie normală:

- 10 fillér tip "Vultur" pe hârtie obişnuită;
- 80 fillér tip "Răsăritul soarelui", hârtie obişnuită;
- 5 fillér tip "Porto".

În figura 26, am prezentat un bloc de 4 mărci din valoarea facială de 10 korona tip "Răsăritul soarelui", hârtie obişnuită, cu supratipar dublu, cu ambele impresiuni în poziţie normală. Reamintim că mărcile au o dublă dantelură iar piesa din colţul din dreapta-sus, cunoscutul "cerc spart la minutul 7", normal, pe ambele supratipare.

3.2.4.6.2.2. Cu supratipar dublu din care unul inversat.

În figura nr. 43 sunt prezentate, din colecţia proprie, următoarele piese cu supratipar dublu, din care unul inversat:

- 10 fillér tip "Vultur" şi 20 fillér tip "Vultur", ambele pe hârtie obişnuită;
- 80 fillér tip "Răsăritul soarelui", hârtie obişnuită.

Fig. nr. 42. Supratipare duble. Poziţii normale.

Fig. nr. 43. Supratipare duble, unul inversat.

După cum am mai arătat autorul a avut posibilitatea să cerceteze o coală completă din valoarea facială de 10 fillér tip "Vultur", hârtie obişnuită, cu toate mărcile având supratipar dublu, unul inversat. După opinia noastră atât mărcile maghiare "suport" cât şi matriţa cu care s-au realizat cele 100 supratipare au fost originale.După piesele care au putut fi cercetate au existat cel puţin trei asemenea coli, astfel încât pare, cel puţin curios, că ele nu sunt menţionate în catalogul Brainard.

În schimb respectivul catalog menţionează, fără să precizeze poziţia relativă, următoarele varietăţi cu dublu supratipar:

- 6 fillér (100) tip "Vultur", hârtie lucioasă;
- 50 fillér (50) tip "Herghelia";
- 80 fillér şi 10 korona tip "Răsăritul soarelui", hârtie obişnuită, fiecare cu un tiraj de 50 bucăţi (mult mai mare după opinia noastră).

3.2.4.6.2.3. Supratipare duble, ambele inversate.

În catalogul filatelic Brainard este menţionată valoarea facială de 1 korona tip "Brancardieri", pe hârtie albă, cu dublu supratipar, ambele impresiuni fiind inversate. Tiraj 50 bucăţi.

3.2.4.6.3. Supratipare în perechi téte-bêche.

În catalogul Brainard sunt menţionate asemenea supratipare pe perechi de 10 fillér şi 20 fillér tip "Vultur", pe hârtie lucioasă, cu tiraje de 100 bucăţi. Nu se specifică dacă este vorba de perechi orizontale sau verticale.

Şi catalogul "M.B.K – 1986" menţionează asemenea perechi pe valorile faciale de 10 şi 20 fillér tip "Vultur", hârtie lucioasă, precum şi pe alte trei valori pe care nu le-am identificat cu precizie.

Autorul nu a avut şansa să poată cerceta mărci în perechi téte-bêche.

3.2.4.6.4. Supratipare aplicate pe verso mărcilor.

În articolul său d-nul F. Dz. (8) menţionează ca existând mărci cu supratiparul aplicat pe verso din valorile faciale de 45 şi 50 fillér tip "Herghelia" şi 80 fillér tip "Răsăritul soarelui" pe hârtie obişnuită. Nu se specifică dacă mărcile au sau nu supratipar pe recto.

În catalogul Brainard (4) sunt menţionate:

- 10 fillér tip "Vultur" pe hârtie lucioasă (100) cu supratipar numai pe verso;
- 25 fillér tip "Herghelia" (50) cu supratipar atât pe recto cât şi pe verso.

3.2.4.6.5. Abklatsch.

În figura nr. 34 am prezentat mărci cu supratiparele abklatsch din valorile faciale de 50 fillér, pe hârtie colorată, şi 1 korona pe hârtie albă, ambele de tip "Brandardieri".

În figura nr. 44 sunt prezentate mărci cu abklatsch al supratiparului pe valorile faciale de 6 fillér tip "Vultur", 5 korona tip "Răsăritul soarelui" şi 40 fillér tip "Porto", toate pe hârtie obişnuită.

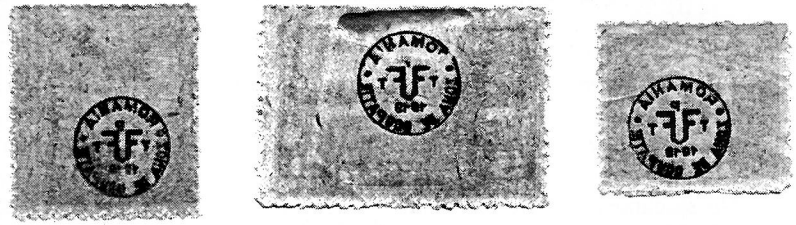

Fig. nr. 44. Mărci cu abklatsch al supratiparului.

Am întâlnit şi alte varietăţi cu abklatsch al supratiparului, mai mult sau mai puţin pronunţate.

3.2.4.7. Curiozităţi.

Există numerase curiozităţi ale supratiparului de tipul unor deformări, ale unor litere parţial sau total lipsă, ale unor impresiuni ancrasate sau estompate etc.

În figura nr. 31 au fost prezentate mărci cu inscripţiile supratiparelor afectate. Este posibil ca aceste mărci să poată fi caracterizate drept "curiozităţi".

În colecţia autorului există mai multe exemplare din mărcile de tip "Brancardieri" cu literele "eg" din "bélyeg" având o porţiune din partea inferioară, mai mare sau mai mică, estompată sau lipsă.

În figura nr. 45 este prezentată o pereche de mărci tip "Vultur" pe hârtie obişnuită, cu valoarea facială de 6 fillér, pe care este imprimată, o bară orizontală, lată de circa 1,5 mm, amplasată dedesubtul supratiparului normal. Nu avem nici o explicaţie asupra modului în care această bară a putut fi imprimată.

Fig. nr. 45 a. "Curiozitate". O linie orizontală, groasă., imprimată dedesubtul supratiparului curent.

3.2.4.8. Câteva precizări.

3.2.4.8.1. Supratiparele aplicate pe mărcile maghiare au culoarea neagră, în diferite nuanţe.

Nu se cunosc supratipare în alte culori, care ar fi putut fi prezentate ca eseuri sau varietăţi.

3.2.4.8.2. Cataloagele Brainard (4) şi M.B.K. – 1986 (2) apreciază, implicit, că mărcile atipice ale emisiunii "Debreţin II" au rezultat în procesul normal de supratipărire.

Catalogul Konrad 1948 (3) are o opinie mai nuanţată. Citãm: "Surşajele răsturnate şi duble nu au fost emise. Ele provin din maculatură" şi "...falsuri făcute cu un clişeu original furat".

3.2.4.8.3. În privinţa unor falsuri ale supratiparului catalogul Konrad (3) consideră că "Există falsuri foarte bine reuşite. Ele poartă un surşaj mai curat".

Dacă am înţeles corect, şi catalogul M.B.K. – 1986 admite existenţa unor falsuri ale supratiparului.

3.2.4.8.4. După opinia noastră tirajele indicate de catalogul filatelic Brainard (4) trebuiesc privite cu oarecare prudenţă, cel puţin atât timp cât nu cunoaştem sursele din care provin aceste informaţii.

După opinia noastră emisiunea "Debreţin II" poate produce încă numeroase surprize.

3.2.5. CIRCULAŢIA MĂRCILOR.

3.2.5.1. Tarifele poştale.

În perioada în care emisiunea "Debreţin II" ar fi putut avea putere de circulaţie principalele tarife ale Poştei Române au fost următoarele:

Corespondenţă internă

- scrisori loco până la 20 g	15 bani;
- trepte de greutate, 20 g	15 bani;
- scrisori, alte localităţi, până la 20 g	15 bani;
- idem, trepte de greutate, 20 g	15 bani;
- cărţi poştale simple	10 bani;
- imprimate până la 20 g	5 bani;
- ziare până la 20 g	1 ban;
- taxe de recomandare, adeverinţă de primire	25 bani.

Corespondenţă externă

- scrisori simple până la 20 g	25 bani;
- trepte de greutate 15 g	15 bani;
- cărţi poştale simple sau ilustrate	10 bani;
- imprimate până la 50 g	5 bani;
- ziare până la 50 g	5 bani;
- taxa de recomandare, adeverinţă de primire	25 bani.

Să admitem, deşi nu avem documente edificatoare, că aceste tarife au fost practicate şi în "Zona de ocupaţie".

O eventuală utilizare poştală a mărcilor emisiunii "Debreţin II" ridică serioasa problemă a cursului oficial de schimb leu-coroană.

Dacă în cazul emisiunilor "Cluj" şi "Oradea" 1919 cursul de schimb, din perioada respectivă este doar un element auxiliar, preţul mărcilor fiind imprimat în bani, lei, pentru emisiunea "Debreţin II", cu preţul mărcilor

exprimat în fillér şi korona, acesta este un parametru fundamental pentru a putea judeca posibilele francaturi.

Nu avem date oficiale în legătură cu paritatea agreată de Poşta Română.

Menţionăm următoarele:

- este greu de înţeles de ce a fost supratipărit un număr atât de mare de valori faciale, din care unele, evident, nu corespundeau nici unor necesităţi de francare;
- nu ştim dacă localităţile din România erau taxate pe tariful intern sau pe cel aferent corespondenţei externe;
- nu avem date în legătură cu ţările pentru care era acceptată corespondenţa;
- aşa cum am mai arătat, necesitatea francării corespondenţei cu timbre de ajutor "Szegély-bélyeg" ridică serioase probleme.

3.2.5.2. Mărcile care au putut avea putere de circulaţie în "Zona de ocupaţie" în perioada ianuarie-martie 1920.

Din datele menţionate în cataloagele maghiare şi de largă circulaţie, rezultă că în respectiva perioadă aveau putere de circulaţie şi mărcile emisiunii "Debreţin I".

Pornind de la ceea ce s-a întâmplat în Transilvania se pune problema dacă, în perioada respectivă, Poşta Română a admis sau nu la francare mărci emise în România/Ungaria. Nu cunoaştem date care ar putea elucida această problemă.

3.2.5.3. Au circulat efectiv mărcile emisiunii "Debreţin II"?

Este problema fundamentală a emisiunii şi probabil, cea mai controversată.

Dealungul anilor, prin mâna noastră au trecut 10-12 plicuri francate cu emisiunea "Debreţin II". Marea lor majoritate erau "tapetate", cu sau fără destinatar, deci realizate de complezenţă.

Cele două-trei plicuri care ar fi putut ridica anumite probleme erau, conform unei butade, "prea frumoase ca să fie efectiv circulate".

Fragmentele cercetate nu ne-au putut edifica asupra genezei lor.

Pentru obliterarea mărcilor, întâlnite la noi, s-a utilizat o ştampilă "cu bandă" şi "haşuri". Lăţimea benzii mediane a fost de 8,5 mm, pe ea fiind înscrisă data obliterării. Cercul exterior are diametrul de 24 mm. Inscripţia din partea superioară este DEBRECZEN iar în partea inferioară "1" (Oficiul poştal nr.) şi o indicaţie de timp.

Tradiţia orală susţine că ştampilele originale au fost sustrase şi vândute unor negustori de timbre, care au realizat cu ele numeroase piese obliterate de complezenţă.

Legat de o eventuală circulaţie efectivă a mărcilor ar trebui abordată şi problema cenzurilor la care a fost supusă corespondenţa. Nici în această problemă nu avem date edificatoare.

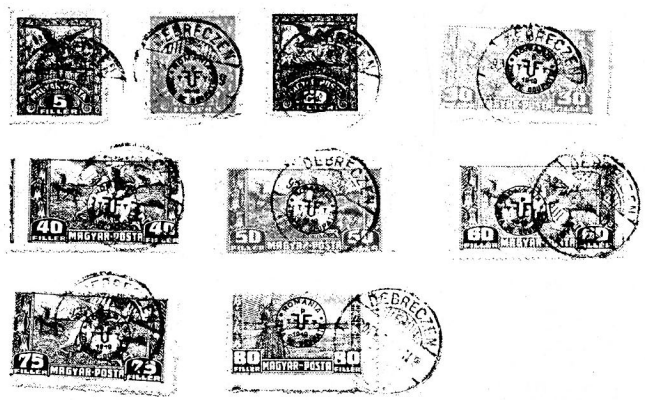

Fig. 45 b.

În figura 45 b. este prezentată faţa unui "plic tapetat" pe care au fost lipite mărci tip "Vultur", "Herghelia" şi "Răsăritul soarelui" din emisiunea "Debreţin I".

Obliterarea s-a făcut cu o ştampilă tip "Debrezen I". Nu ne putem pronunţa asupra originalităţii ştampilei.

Ceea ce putem afirma este că ştampila maghiară a fost "romanizată", data curentă începând cu ziua şi nu cu anul. De altfel anul, care nu poate fi decât "1920", lipseşte de pe "bandă".

Să remarcăm şi spaţiul liber din colţul din dreapta-jos, tocmai bun pentru a se insera o adresă !

3.2.6. CONCLUZII.

Emisiunea "Debreţin II",ca şi numeroase alte emisiuni din respectiva perioadă, care au fost realizate prin supratipărirea unor mărci şi au circulat o perioadă restrânsă, ridică numeroase probleme.

Din păcate, în lipsa unor documente originale (sau a unor copii indiscutabile) autorul nu a putut să rezolve niciuna. Recitind întregul material se poate întocmi o listă întreagă de probleme neelucidate.

După opinia noastră o parte din aceste probleme au fost sau vor putea fi desluşite, altele, probabil, nu vor avea un răspuns univoc, generând în continuare dispute, mai mult sau mai puţin aprinse.

Probleme suplimentare ridică retragerea din circulaţie a mărcilor.

Nu ştim dacă şi ce cantitate de mărci a fost retrasă de Poşta Română, modul în care au tratat autorităţile maghiare eventualele mărci găsite pe teritoriul "Zonei de ocupaţie".

Nu cunoaştem soarta matriţelor.

Nu ştim cum au ajuns un număr impresionant de mărci în circuitul filatelic.

După opinia noastră emisiunea "Debreţin II" aparţine în egală măsură patrimoniului filatelic român şi maghiar.

Din păcate cercetarea filatelică românească, aferentă acestei emisiuni, este mult rămasă în urmă ca urmare a faptului că, tradiţional, emisiunea a fost "interzisă" peste 40 de ani.

Din informaţiile pe care le deţinem cea mai mare parte a materialului filatelic legat de emisiunea "Debreţin" se găseşte în momentul de faţă în afara graniţelor României, ceea ce va îngreuna mult, în viitor, cercetările autohtone.

Apreciem că emisiunea "Debreţin II" este controversată din multe puncte de vedere cu unele aspecte greu, foarte greu, dacă nu imposibil de elucidat.

Autorul a încercat, pe cât a fost posibil, să prezinte cititorilor săi principalele probleme pe care emisiunea le ridică fără a lua o atitudine tranşantă asupra modului în care ea este adoptată, de unii sau de alţi cercetători.

O consecinţă firească a acestei atitudini este aprecierea valorică pe care autorul o propune pentru mărcile acestei serii.

O apreciere de 22 $ S.U.A. , pentru o serie din anul 1920, cu un tiraj mai mic de 8000 serii complete, este nejustificat de mică pentru o emisiune care a circulat efectiv, mai puţin de trei luni şi nejustificat de mare pentru o serie neemisă, speculativă, dacă nu cacialma, pentru detractorii ei.

Indiferent de opinia adoptată, emisiunea "Debreţin II" nu va trebui să lipsească, în continuare, din nici unul din cataloagele mărcilor poştale româneşti.

Pentru capitolul respectiv din "Monografia mărcilor poştale româneşti", care , cât mai curând va trebui realizată, vor fi necesare eforturi deosebite ale unor cercetători care vor trebui să evite orice idei preconcepute.

În "Catalogul specializat" sunt prezentate propunerile de preţuri pentru mărcile tipice şi atipice al emisiunii "Debreţin II".

3.2.7. MĂRCI MAGHIARE CURENTE CU SUPRATIPARUL ROTUND AL EMISIUNII "DEBREŢIN II".

3.2.7.1. Problema mărcilor maghiare curente pe care s-a aplicat supratiparul caracteristic emisiunii "Debreţin II".

În circuitul filatelic au ajuns un număr de mărci curente maghiare pe care s-a aplicat supratiparul, monogramă, rotund, caracteristic emisiunii "Debreţin II".

În "Revista Societăţii Filatelice Române" nr.9-10 din septembrie-octombrie 1943, a fost publicat un articol cu titlul "Contribuţie la Studiul Timbrelor Româneşti de ocupaţie Debreţin" autor ""Avocat Dem. N. Ionescu" (11).

Primul capitol se intitulează "ESEURI".

După opinia lui D. N. I. Pentru realizarea "Emisiunilor Debreţin", Administraţia română a confecţionat (se înţelege concomitent) două tipuri de surşaje, unul rotund şi altul oval, ambele cu inscripţia "România – Zona de ocupaţie – P.T.T. – F.F.". Apoi, transcriem textual, "Făcându-se încercările cuvenite cu ambele surşaje s-a constatat că surşajul oval este mai potrivit pentru mărcile ungare obişnuite aflate în curs ("Secerători", "Parlament", "Carol" şi "Zita", etc.); în schimb surşajului rotund apare mai vizibil pe timbrele din aşa zisa serie "Vederi" (prin "Vederi" D. N. I. înţelege mărcile cu desene originale, tipărite la Oradea, "suportul " emisiunii "Debreţin II").

Citǎm în continuare:

"De pe urma încercărilor făcute cu ambele surşaje au rămas câteva coli de timbre din cele obişnuite ("Secerători", "Parlament" etc.) cu surşaj rotund, timbre care în mod oficial, după cum am mai spus mai sus, au apărut cu surşaj oval. Aceste timbre cu surşaj rotund sunt considerate eseuri".

O cu totul altă opinie găsim în catalogul "Konrad – 1948" (3). Citǎm: "Surşajul rotund al mărcilor de mai sus (autorul se referă la emisiunea "Debreţin II") pe mărci din Ungaria sunt falsuri făcute cu un clişeu original furat. Fără valoare filatelică".

Deşi, aşa cum ne-am obişnuit, opiniile sunt împărţite, variind de la "eseuri oficiale" la "falsuri fără valoare filatelică", în ambele cazuri citate există o opinie comună, respectiv că supratipărirea mărcilor maghiare s-a făcut cu o matriţă originală.

Cu anumite amendamente, noi subscriem la această opinie.

În figura nr. 46 sunt prezentate două blocuri cu mărci maghiare, cu supratipar tip "Debreţin II". Primul cu mărci de tip "Secerători" MKP cu valoarea facială de 3 fillér iar al doilea cu mărci maghiare tip "Porto", verde şi roşu, cu valoarea facială de 15 fillér. În ambele cazuri microsemnele arată că cele patru matriţe, cu care blocurile au fost supratipărite, au fost distincte.

Fig. nr. 46. Mărci curente maghiare cu supratipar, monogramă, rotund, caracteristic emisiunii "Debreţin II".

În figura nr. 47 este prezentat pe verso, un alt bloc de aceeaşi factură. Mărcile , tip "Porto" verde şi roşu, au valoarea facială de 10 fillér. Blocul are un pronunţat abklatsch. Şi de această dată microsemnele indică că supratipărirea s-a făcut în coală sau în fragmente mari.

Fig. nr. 47. Mărci maghiare de tip "Porto", 10 fillér, verde cu roşu, supratipar tip "Debreţin II", cu abklatsch.

Autorul apreciază că supratipărirea mărcilor prezentate mai sus, s-a făcut pe o maşină tipografică, în coli întregi sau fragmente de coli, şi în nici un caz bucată cu bucată, cu un singur clişeu furat. Altfel spus dacă a fost un furt atunci s-au sustras cadre totale, cu 100 (50) ponsoane sau, poate, mari porţiuni dintr-un asemenea cadru.

Dacă cineva are cea mai mică îndoială în legătură cu matriţele originale cu care s-a făcut supratipărirea, e suficient să privească atent partea de jos a fragmentului de supratipar de pe marca tip "Porto" 20 fillér din figura nr. 49 - pe acest fragment se remarcă clar spărtura cercului la "minutul 7" cu "I"-ul caracteristic, cu vârful aplecat spre stânga.

Autorul a încercat să stabilească, pe baza uzurii matriţelor, ordinea cronologică în care s-a aplicat surşajul pe mărcile tip "Vederi" respectiv pe mărcile curente maghiare, dar nu a reuşit să ajungă la o concluzie.

Studiul comparativ al uzurii planşelor ne-a inspirat ipoteza după care este posibil ca mărcile maghiare să fi fost supratipărite concomitent cu mărcile care au constituit emisiunea "Debreţin II", în aceeaşi tipografie de către unii funcţionari incorecţi, la sugestia şi cu complicitatea unor filatelişti versaţi.

În ceea ce priveşte ipoteza lui D.N.I. (11) după opinia noastră, aceasta ar fi implicat să ajungă în circuitul filatelic şi mărci cu imagini originale, tipărite la Oradea, cu supratiparul oval, caracteristic emisiunii "Debreţin I".

După D.N.I. (11) există (are cunoştinţă) următoarele "timbre cu surşaj rotund care sunt considerate eseuri":

- 2 fillér tip "Inundaţia", surşaj inversat;
- 16 fillér tip "Turul", surşaj deplasat;
- 3 şi 5 fillér tip "Secerători";
- 10, 15 şi 20 fillér tip "Carol";
- 10 + 2 fillér tip "Binefaceri, supratipar "KÖSTÁRSASÁG";
- 40 fillér tip "Secerători", supratipar "KST.", răsturnat;
- 40 fillér tip "Zita", supratipar "KST.";
- 20 fillér tip "Imprimate urgente – 1916";
- 10 fillér tip "Casa de economii";
- 2 şi 50 fillér tip "Porto", verde şi negru;
- 1, 2, 5, 6, 10, 12, 15, 20 şi 30 fillér tip "Porto", verde şi roşu.

În afara variantelor citate mai sus în colecţia autorului se mai găsesc:

- 6 fillér tip "Secerători";
- 10 fillér tip "Secerători – Maghiar – Posta";
- 15 + 2 fillér tip "Binefaceri", supratipar "KST" – abklatsch.

Cele trei piese de mai sus sunt prezentate în figura nr. 48.

Fig. nr. 48. Mărci maghiare curente cu supratipar rotund caracteristic emisiunii "Debreţin II".

Ca varietăţi sunt prezentate în figura nr. 49:
- 1 fillér tip "Porto", supratipar inversat;
- 12 şi 20 fillér tip "Porto" verde şi roşu, supratipar deplasat;
- 5 şi 20 fillér tip "Poro", abklatsch al supratiparului.

Fig. nr. 49. Varietăţi ale supratiparului rotund aplicat pe mărci curente maghiare.

După opinia noastră, aceste mărci, cu supratipar caracteristic emisiunii "Debreţin II", aplicat pe mărcile maghiare curente ar trebui menţionate în orice lucrare sau capitol de catalog care se ocupă de emisiunile "Debreţin" , cu sublinierea poziţiei autorului, indiferent care ar fi acesta.

Nu există nici o menţiune privind tirajul acestor piese. Statistic, după apariţia lor în cercurile filatelice bucureştene, apreciem că aceste tiraje variază între 100 şi 1000 – 1500 bucăţi, în funcţie de "suportul" utilizat. Tirajele cele mai mari le au piesele cu supratiparul aplicat pe mărcile maghiare curente de tip "Porto", în culorile verde şi roşu.

3.2.8. ESEURILE MĂRCILOR MAGHIARE, CU DESENE ORIGINALE,TIPĂRITE LA ORADEA, ÎN ANUL 1919.

Autorul a clarificat, în mare măsură, problema acestor eseuri, într-un articol, publicat în Revista Filatelia nr. 7-8/1996 (12).

În figura nr. 50 este prezentată o copie după o coală originală de eseuri. Coala include eseuri de tip "Vultur", "Răsăritul soarelui" şi "Brancardieri".

Menţionăm că pe această coală apar şi valorile faciale de 95 fillér tip "Răsăritul soarelui" şi 5 korona tip "Brancardieri", cu o soartă incertă în procesul de imprimare şi supratipărire.

Eseurile de tip "Herghelia" şi "Porto" au apărut, fiecare, în coli separate, descrise în respectivul articol (12).

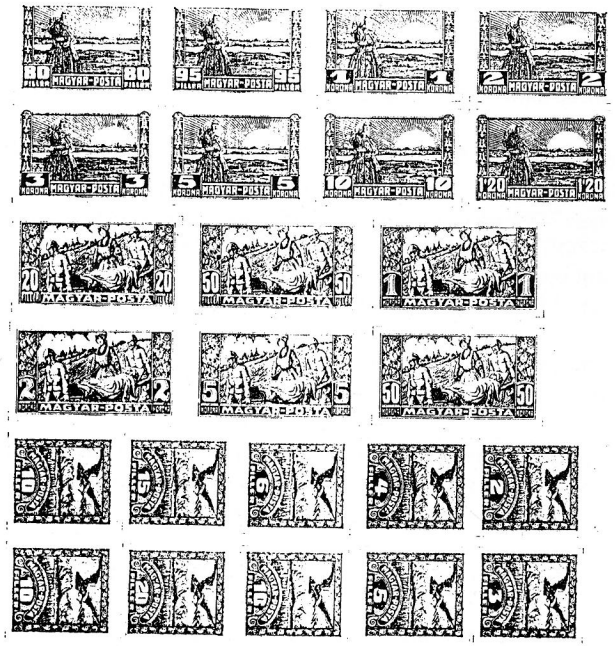

Fig. nr. 50. Coală de eseuri în culoare verde, atribuită valorii faciale de 80 fillér tip "Răsăritul soarelui".

3.2.9. MĂRCILE MAGHIARE, CU DESENE ORIGINALE, TIPĂRITE LA ORADEA, NEDANTELATE, FĂRĂ SUPRATIPAR.

D.N.I. (11) atestă existenţa a numeroase piese de acest gen apărute în coli, gumate sau negumate, în culori originale, pe diferite tipuri de hârtii, pe care le consideră eseuri.

Catalogul Konrad – 1948 precizează că "există probe nedinţate, fără gumă şi fără surşaj, din culori originale...". Tiraj 10 coli de 100 sau 50 bucăţi după format".

Sunt menţionate ca existând marea majoritate a mărcilor apărute precum şi valorile faciale de 95 fillér tip "Răsăritul soarelui" şi 5 korona tip "Brancardieri".

Rezultă că atât D.N.I. (11) cât şi catalogul Konrad 1948 (3) consideră că asemenea piese sunt eseuri (probe).

Şi autorul a împărtăşit această apreciere până când a intrat în posesia colilor de eseuri descrise la punctul nr. 3.2.8.

În prezent autorul ia în consideraţie ipoteza după care aceste coli au fost sustrase din circuitul lor firesc, la Oradea sau Debreţin, şi au ajuns, pe căi oculte, în circuitul filatelic.

Nu este exclusă nici ipoteza după care aceste coli au fost imprimate de funcţionarii incorecţi, la sugestia unor versaţi filatelişti.

Este puţin probabil că astăzi, după aproape 80 de ani, vom găsi răspunsuri univoce. Practic, fiecare filatelist va accepta o anumită variantă, care-l va hotărî să colecţioneze, sau nu, asemenea piese.

În figura nr. 51 este prezentată o pereche verticală de piese tip "Brancardieri" cu valoare facială de 2 korona, nedantelate, negumate, pe hârtie carton. Brancardierul din stânga, de pe piesa de jos are un "colier" în jurul gâtului.

Fig. nr. 51 . 2 korona tip "Brancardieri" fără supratipar, nedantelat, negumat, pe hârtie carton, piesa de jos cu varietatea "colier".

Eseurile de la punctele 3.2.8. şi 3.2.9. au fost prezentate la sfârşitul materialului care se referă la emisiunea "Debreţin II" deoarece, neavând nici o contingenţă cu obliterarea tip "ZONA DE OCUPAŢIE" este discutabilă apartenenţa lor la filatelia română.

1) **Konstantin Kiriţescu**
Istoria Războiului pentru întregirea României.
Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică. Bucureşti – 1989.
2) **"A Magyar Bélyegek Kézikönyve"** (M.B.K. – catalogul specializat al mărcilor maghiare)
Budapesta 1986
3) **F. Konrád**
România. Catalog filatelic. 1948.
Tipografia "Grafica" – Oradea – 1948.
4) **Cristopher E. Brainard**
Catalogue of hungarian occupation issues 1919-1921 – S.U.A. – martie 1993.
5) **Catalogul "Michel"- 1994/95.**
6) **Catalogul "Yvert"- 1996.**
7) **Dr. Ing. Marcel Sapira**
Mărci atipice "de adopţiune".
Revista Filatelia nr. 5/1994.
8) **Flasch Dezsö**
A debreceni zónabélyegek yjabb változatai.
(Noi aspecte ale timbrelor din "Zona de ocupaţie")
A filatéliai szemle melléklete – 1990.
9) **Dr. Ing. Marcel Sapira**
Catalogul mărcilor poştale româneşti – atipice, vol. II
Bucureşti 1992.
10) **C.M.P.R. – 1974.**
11) **Avocat Dem. I. Ionescu**
Contribuţii la Studiul Timbrelor Române de ocupaţie Debreţin-Eseuri.
Revista Societăţii Filatelice Române nr. 9-10/1943.
12) **Dr. Ing. Marcel Sapira**
Contribuţii la studiul timbrelor de ocupaţie "Debreţin" - Eseuri.
Revista Filatelia nr. 7-8/1996.
13) **Biró Marcel**
Monografia mărcilor "Debreţin" – 1920
(cu reveniri în anii 1941 şi 1942).
14) **Dr. Ing. Marcel Şapira**
Emisiunea "Debreţin II"
Revista Colecţionarul Nr. 6/1997, Nr. 1,2,3/1998.

EVENIMENTELE ISTORICE CARE AU PRECEDAT, DETERMINAT ŞI SUCCEDAT APARIŢIA "EMISIUNILOR DE OCUPAŢIE DIN NORD-VESTUL ROMÂNIEI"

1918 – 1 decembrie	Marea Adunare de la Alba Iulia
1919 – 1 ianuarie	Intrarea trupelor franceze în Arad
1919 – 21 martie	Proclamarea Republicii Sovietice Maghiare
1919 – 20 aprilie	Eliberarea oraşului Oradea
1919 – 23 aprilie	Ocuparea oraşului Debreţin
1919 – 29 aprilie	Trupele Române ocupă malul răsăritean al râului Tisa
1919 – 22-24 mai	Trupele Române ocupă Pocuţia
1919 – 28 iunie	Semnarea Tratului de la Versailles dintre Puterile Aliate şi Germania
1919 – 10-12 iulie	Oraşul Arad este transferat Armatei Române
1920 – 23-28 martie	Armata Română se retrage din "Zona de ocupaţie – Debreţin"
1920 – 4 iunie	Semnarea Tratatului de la Trianon

ANEXA nr. 2

EVENIMENTELE FILATELICE LEGATE DE "EMISIUNILE DE OCUPAŢIE DIN NORD-VESTUL ROMÂNIEI"

Nr. crt.	Emisiunea	Data apariţiei		Data retragerii		Zile potenţiale de circulaţie
		Anul	Ziua	Anul	Ziua	
1	Arad – 1919	1919	5 mai	1919	10-12 iulie	(36-38) NEEMISE
2	C.M.T.	1919	12 (14) iunie	1919	17-25 august	În jur de 50 zile
3	Debreţin I	1919	20 (21) noiembrie	1920	23-28 martie	În jur de 125 zile
4	Debreţin II	1919 (1920)	23 decembrie (2 ianuarie)	1920	23-28 martie	În jur de 85 zile
Spre	comparaţie					
A	Cluj	1919	27 iunie	1921	31 decembrie	
B	Oradea	1919	26 octombrie	1921	31 decembrie	

NOTA:

Prin "Data retragerii" s-a înţeles data la care trupele de ocupaţie s-au retras din respectivul areal.
Trupele Armatei Române s-au retras din "Zona de ocupaţie – Debreţin" în perioada 14 februarie – 28 martie 1920.
Data de 23 martie 1920 corespunde cu părăsirea oraşului Debreţin, centrul "zonei" respective.
Data retragerii 23-28 martie 1920 este propusă tradiţional (probabil pentru a nu se întinde pe o perioadă prea mare).

DR. ING. MARCEL ŞAPIRA

EMISIUNILE DE OCUPAŢIE DIN NORD-VESTUL ROMÂNIEI

5 MAI 1919 – 28 MARTIE 1920

CATALOG SPECIALIZAT

OCUPAŢIA FRANCEZĂ ÎN ARAD

C.M.T.

DEBREŢIN I

DEBREŢIN II

Bucureşti 1999

CATALOGUL SPECIALIZAT

"Catalogul " este de tip "observator" în sensul că nu este afectat de nici un interes comercial şi prezintă preţurile medii în relaţiile dintre filatelişti.

Sunt prezentate atât preţuri nete cât şi "Coeficienţi de preferinţă" atunci când aprecierile se referă la grupe de piese cu anumite caracteristici comune. "Coeficientul de preferinţă" ("Cp.") se înmulţeşte cu preţul respectivei mărci tipice.

Atunci când o piesă este afectată de mai mulţi "Coeficienţi de preferinţă" aceştia se adună şi rezultatul se înmulţeşte cu preţul mărcii tipice.

Toate preţurile sunt exprimate în dolari S.U.A. care trebuiesc transformaţi în lei, la cursul zilei. Preţurile se socotesc actuale până la 31 decembrie 1999. Apoi, de regulă, pentru următorii 10 ani, la preţurile de catalog se adaugă o creştere de 4-5 % pentru fiecare an care a fost depăşit.

În afara cazului emisiunii "Debreţin II", în "Catalogul specializat" nu sunt prezentate preţuri ale seriilor tipice, deoarece asemenea serii nu apar decât cu totul şi cu totul excepţional. Pentru asemenea serii se pot acorda majorări de 10-20% peste suma mărcilor individuale.

Preţurile mărcilor atipice nu ţin seama de geneza acestor piese (astăzi, practic, imposibil de precizat).

În "Catalog" nu sunt prezentate preţurile unor piese efectiv circulate. Asemenea piese, prin raritatea lor, ridică deosebite probleme de identificare şi preţuire, probleme care depăşesc nivelul prezentei lucrări.

Mărcile emisiunilor "Ocupaţia franceză în Arad", "C.M.T." şi "Debreţin I" au fost falsificate în masă şi deci trebuie acordată o deosebită atenţie autenticităţii pieselor tranzacţionate.

Mărcile false nu au nici o valoare filatelică.

Pentru emisiunile incluse în prezenta lucrare nu există experţi naţionali confirmaţi ca atare. În acest sens orice abordare a unui specialist se face doar pe baza încrederii pe care acesta o prezintă solicitatorului.

CATALOG SPECIALIZAT – "Ocupaţia franceză în Arad"

1) Mărcile tipice.

Supratipar "Ocupation française" pe mărci maghiare curente.

Nr. crt.	Tipul mărcii maghiare	Valoare facială	Culoare supratip.	Tiraj	Cota $ USA
0	1	2	3	4	5
1	Ziare	2 f.	A	34.000	0,2
2	Urgenţe	2 f.	R	67.000	0,1
3	Secerători cifre albe	15 f.	R	?	PA
4	Binefaceri-1916	10 f.	A	300	30
5	Binefaceri-1916	10 f.	R	?	P.A.
6	Binefaceri-1916	15 f.	R	4.200	2,5
7	Binefaceri-1916	15 f.	A	?	P.A.
8	Binefaceri-1916	40 f.	A	3.200	2,5
9	Binefaceri-1916	2 f.	R	24.000	0,4
10	Binefaceri-1916	3 f.	R	53.900	0,1
11	Secerători	5 f.	R	2.000	3,5
12	Secerători	6 f.	R	21.000	0,4
13	Secerători	10 f.	A	9.900	0,9
14	Secerători	15 f.	R	22.300	0,4
15	Secerători	20 f.	R	500	15
16	Secerători	35 f.	R	300	30
17	Secerători	35 f.	A	?	P.A.
18	Secerători	40 f.	R	800	9
19/I	Secerători	45/2 f.	R	10.000	0,8
19/II	Secerători	45/2 f.	R	10.000	0,8
20/I	Secerători	50/3 f.	R	10.000	0,8
20/II	Secerători	50/3 f.	R	10.000	0,8
21	Parlament	50 f.	A	6.800	2
22	Parlament	75 f.	A	20.700	0,4
23	Parlament	80 f.	A	14.700	0,5
24	Parlament	1 K.	A	2.000	3,5
25	Parlament	2 K.	A	13.000	0,7
26	Parlament	3 K.	A	2.300	3
27	Parlament	5 K.	A	2.940	3
28	Parlament	10 K.	A	260	35

0	1	2	3	4	5
29	Karol	10 f.	A	400	15
30	Karol	20 f.	R	46.000	0,2
31	Karol	25 f.	R	12.000	0,7
32	Zita	40 f.	R	12.000	0,7
33	Secerători-Köstársaság	2 f.	R	21.300	0,4
34	Secerători-Köstársaság	3 f.	R	3.700	2,5
35	Secerători-Köstársaság	4 f.	R	22.000	0,4
36	Secerători-Köstársaság	5 f.	R	65.300	0,1
37	Secerători-Köstársaság	6 f.	R	3.300	3
38	Secerători-Köstársaság	10 f.	A	300	30
39	Secerători-Köstársaság	20 f.	R	2.700	3
40	Secerători-Köstársaság	40 f.	R	21.700	0,4
41	Parlament-Köstársaság	1 K.	A	12.500	0,7
42	Parlament-Köstársaság	3 K.	A	2.600	3
43/I	Parlament-Köstársaság	10 K / 1 K.	A	3.000	3
43/II	Parlament-Köstársaság	10 F / 1 K.	A	3.000	3
44	Karl-Köstársaság	25 f.	R	14.500	0,5
45	Zita-Köstársaság	40 f.	R	400	15
46	Zita-Köstársaság	50 f.	R	5.000	2
47	Secerători-Magyar Posta	5 f.	R	?	P.A.
48	Secerători-Magyar Posta	10 f.	A	6.000	2
49	Porto	2 f.	A	5.300	2
50	Porto	10 f.	A	10.200	0,8
51	Porto	12 f.	A	900	7

0	1	2	3	4	5
52	Porto	15 f.	A	700	11
53	Porto	20 f.	A	3.100	3
54	Ziare	10 / 2 f.	A	5.000	2
55	Ziare	15 / 2 f	A	5.000	2
56	Ziare	30 / 2 f.	A	5.000	2
57	Ziare	50 / 2 f.	A	5.000	2
58	Ziare	100 / 2 f.	A	5.000	2

Mărcile din pozitiile 19 şi 20 s-au supratipărit în rânduri succesive notate cu "Tip I" şi "Tip II". Mărcile de "Tip I" au înălţimea cifrelor de 5 mm şi sunt ceva mai groase decât cele de "Tip II", cu înălţimea cifrelor de 4 mm.

Perechi tip I + tip II – Cp. = 4...5.

2) MĂRCILE ATIPICE.

Supratipare inversate la 180°.

Nr. crt.	Tipul	Valoarea facială	Preţ $ U.S.A.
12	Secerători	6 fillér	5
25	Parlament	2 korona	8
31	Carol	25 fillér	8
33	Secerători köstarsaság	2 fillér	6
37	Secerători köstarsaság	6 fillér	25
40	Secerători köstarsaság	40 fillér	40
44	Carol köstarsaság	25 fillér	6
45	Zita köstarsaság	40 fillér	50

- Supratipare duble — valoarea mărcii + 8-12 $
- Supratipare deplasate — valoarea mărcii + 3-5 $
- Idem cu trecerea pe margine de coală sau cu supratiparul parţial lipsă (50-50%) — valoarea mărcii + 5-8 $
- Abklatsch al supratiparului — valoarea mărcii + 3-4 $

Preţuri negociabile, minim 10 $, pentru:

- "française" fără "f";
- "française" cu "ç" întors;
- 45/2 fillér (în loc de 45/3 fillér);
- nr. 43, Parlament köstarsaság, 10 K/1 K. fără KÖSTARSASÁG.

"Curiozităţile" se negociază în funcţie de spectaculozitate.

Toate preţurile presupun mărci neobliterate, cu gumă intactă, fără şarnieră.

Atât la mărcile tipice cât şi la mărcile atipice se pot aplica următorii coeficienţi de preferinţă sau reduceri de cotă:

- Blocuri de 4 mărci Cp. = 5;
- Mărci cu şarnieră 70 – 75 % din cotă
- Mărci obliterate de complezenţă 50 – 60 % din cotă;
- Mărci neobliterate fără gumă 30 – 40 % din cotă.

ATENŢIE LA FALSURI.

CATALOG SPECIALIZAT – "C. M. T."

1) MĂRCILE TIPICE.

Supratipar pe mărci austriece 1916-1917.

a) Mărci poştale.

Nr. crt.	Valoarea facială	Valoarea iniţială	Culoarea mărcii	Tiraj	Cota $
1	2	3	4	5	6
1	40 H. (1908)	3 H	roşu-violet	?	30
2	40 H. (1916)	3 H.	violet	20.272	1
3	40 H.	5 H.	verde	16.044	2
4	40 H.	6 H.	portocaliu	780	20
5	40 H.	10 H.	roşu-violet	9.063	3
6	40 H.	12 H.	albastru-verzui	722	9
7	40 H. (Karl)	15 H.	roşu-brun	?	20
8	40 H. (Karl)	20 H.	verde	?	20
9	40 H. (Karl)	25 H.	albastru	4.000	5
10	40 H. (Stemă)	40 H.	oliv	?	30
11	60 H. (1916)	3 H.	violet	?	30
12	60 H.	5 H.	verde	?	30
13	60 H.	6 H.	portocaliu	?	20
14	60 H.	10 H.	roşu-violet	?	30
15	60 H.	12 H.	verzui	?	30
16	60 H. (Karl)	15 H.	roşu-bun	14.589	2
17	60 H.	20 H.	verde	68.307	1
18	60 H. (Karl)	25 H.	albastru	6.313	4
19	60 H.	30 H.	violet	5.237	5
20	60 H.	40 H.	oliv	3.564	6
21	60 H.	50 H.	verde	3.200	6
22	60 H.	60 H.	albastru	10.256	3
23	1 K. 20 H.	3 H.	violet	?	30
24	1 K. 20 H.	5 H.	verde	?	30
25	1 K. 20 H. (Karl)	15 H.	roşu-brun	?	30
26	1 K. 20 H. (Karl)	25 H.	albastru	?	30
27	1 K. 20 H.	50 H.	verde	15.094	2
28	1 K.20 H.	60 H.	albastru	7.650	4
29	1 K. 20 H.	80 H.	brun-roşu	6.750	4
30	1 K. 20 H.	90 H.	violet	184	30
31	1 K. 20 H.	1 K.	roşu-gălbui	2.262	7

Supratipar pe mărci tip "Porto" austriece – 1916-1917.

b) Taxe de plată.

Nr. crt.	Valoarea facială	Valoarea inițială	Culoarea mărcii	Tiraj	Cotă $
32	40 H.	5 H.	roşu	9.565	3
33	40 H.	10 H.	roşu	1.725	8
34	60 H.	15 H.	roşu	?	30
35	60 H.	20 H.	roşu	737	20
36	60 H.	1 K.	albastru	?	30
37	1 K. 20 H.	25 H.	carmin (1910)	85	30
38	1 K. 20 H.	25 H.	roşu (1916)	300	28
39	1 K. 20 H.	30 H.	roşu	72	30
40	1 K. 20 H.	40 H.	roşu	498	28
41	1 K. 20 H.	50 H.	roşu	?	30
42	1 K. 20 H.	1 K.	albastru	3.325	6
43	40 H.	15/36 H.	violet	?	20
44	40 H.	20/54 H.	portocaliu	?	20
45	60 H.	15/36 H.	violet	1.334	10
46	60 H.	20/54 H.	portocaliu	?	20
47	1 K. 20 H.	20/54 H.	portocaliu	900	12
48	1 K. 20 H.	50/42 H.	brun	1.504	9

2) MĂRCILE ATIPICE.

Ca urmare a faptului că supratipărirea mărcilor s-a făcut manual nu există date credibile în legătură cu tirajele unor mărci atipice.

De regulă, pe piaţa filatelică, negocierile se fac pe bază de tipuri de atipii.

Trebuiesc tratate cu circumspecţie afirmaţiile care recomandă o marcă atipică, de o anumită valoare facială, ca fiind "foarte rară", "deosebit de rară" etc.

Pornind de la premizele de mai sus, preţurile propuse sunt prezentate pe grupuri de mărci atipice, pentru valorile faciale inserate (propuse) în literatura de specialitate sau existente în colecţia autorului.

2.1. Mărci cu supratiparul întors la 180° (inversat).

Nr. 2, 3, 4, 5, 6, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 27, 28, 31, 33, 37, 38, 41, 42, 43 şi 48.

Coeficient de preferinţă Cp. = 2…3, dar nu mai puţin de 10 $ bucata şi nici mai mult ca 50 $ bucata.

2.2. Mărci cu supratiparul întors la 90° (orizontal, culcat) .

Nr. 2, 3, 4, 5, 6, 15 şi 17.

Coeficient de preferinţă Cp. = 3,5…5, dar nu mai puţinca 18 $ bucata şi nici mai mult ca 50 $ bucata.

2.3. Mărci cu supratiparul dublu (inclusiv a unui supratipar inversat).

Nr. 2, 4, 31.

Coeficient de preferinţă Cp. = 3…4, dar nu mai puţin ca 17 $ bucata şi nici mai mult ca 50 $ bucata.

2.4. Supratipar şi pe verso.

Nr. 16 , preţ 25 $ bucata.

Coeficientul de preferinţă "Cp." Se înmulţeşte cu preţul mărcii tipice de la poziţia respectivă.

2.5. Perechi de mărci cu supratipare diferite

Nr. 3 + nr. 12;
Nr. 22 + nr. 28;
Nr. 36 + nr. 42.
Toate perechile au P.A. (preţ de amator) şi se negociază de la caz la caz.

3. PROBELE DE CULOARE

(mărcile cu supratipar roşu sau albastru)

3.1. Supratipar roşu

Nr. 2, 3, 10, 12, 18, 19, 22, şi 1 K. 20 H./30 H.

3.2. Supratipar albastru

Nr. 3, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 31, 38, 41, 48 şi 1 K. 20 H./30 H.

3.3. Supratipar albastru, inversat

Nr. 31 şi 48.
Preţ pentru probele de culoare 15…30 $/ bucată.

Atât la mărcile tipice cât şi la mărcile atipice se pot aplica următorii coeficienţi de preferinţă sau reduceri de cote:

- Blocuri de mărci Cp. = 6
- Mărci cu şarnieră 70-85% din cotă;
- Mărci obliterate de complezenţă 65-70% din cotă;
- Mărci neobliterate fără gumă 45-50% din cotă.

ATENŢIE LA FALSURI.

CATALOG SPECIALIZAT – "DEBREŢIN I"

1) MĂRCILE TIPICE.

Supratipar "Zona de ocupaţie..." în oval – pe mărci maghiare curente, 1913-1919.

a) Mărci poştale.

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoarea facială	Culoarea supratip.	Tiraj	Cotă $ S.U.A.
1	2	3	4	5	6
1	Turul (vultur)	2 fillér	A	170	40
2	Turul	3 fillér	A	100	50
3	Turul	6 fillér	R	600	12
4	Ziare	2 fillér	A	73.200	0,10
5	Turul-supr. "Hady segély"	2 (+2) fillér	A	100	50
6	Turul-supr. "Hady segély"	3 (+2) fillér	A	100	50
7	Casa de economii	10 fillér	R	500	15
8	Casa de economii	10 fillér	A	200	35
9	Imprimate urgente	2 fillér	A	12.900	0,70
10	Secerători cifre albe	10 fillér	A	200	35
11	Secerători cifre albe	15 fillér	A	300	30
12	Binefaceri – 1916	10 (+2) fillér	A	10.100	0,70
13	Binefaceri – 1916	15 (+2) fillér	N	2.500	3
14	Binefaceri – 1916	40 (+2) fillér	A	4.000	2,50
15	Secerători	2 fillér	A	28.430	0,40
16	Secerători	3 fillér	A	57.600	0,10
17	Secerători	5 fillér	A	8.700	0,90
18	Secerători	6 fillér	R	24.400	0,40
19	Secerători	10 fillér	A	100	50
20	Secerători	15 fillér	N	92.600	0,10
21	Secerători	15 fillér	R	200	35
22	Secerători	20 fillér	A	100	50
23	Secerători	25 fillér	N	8.800	0,90
24	Secerători	35 fillér	A	500	15
25	Secerători	35/3 fillér	A	20.000	0,50
26	Secerători	40 fillér	A	10.500	0,70
27	Secerători	45/2 fillér	A	20.000	0,50
28	Parlament	50 fillér	A	5.200	2
29	Parlament	75 fillér	N	23.500	0,40
30	Parlament	80 fillér	R	12.300	0,70
31	Parlament	1 korona	A	8.700	0,90

1	2	3	4	5	6
32	Parlament	2 korona	N	23.276	0,70
33	Parlament	3 korona	R	950	6
34	Parlament	3 korona	A	300	30
35	Parlament	3 korona	N	150	40
36	Parlament	3k/75 fillér	N	10.000	0,90
37	Parlament	5 korona	N	1.162	5
38	Parlament	5k/75 fillér	N	15.000	0,70
39	Parlament	10 korona	A	80	P.A.
40	Parlament	10 k/80 fillér	R	13.000	0,70
41	Carol (Karl)	10 fillér	A	500	15
42	Carol (Karl)	15 fillér	R	200	35
43	Carol (Karl)	15 fillér	N	100	50
44	Carol (Karl)	20 fillér	R	6.800	2
45	Carol (Karl)	20 fillér	N	1.000	6
46	Carol (Karl)	20 fillér	A	200	35
47	Carol (Karl)	25 fillér	R	5.800	2
48	Carol (Karl)	25 fillér	N	300	30
49	Zita	40 fillér	A	13.800	0,70
50	Zita	50 fillér	A	600	12
51	Binefaceri-köstársaság	10 (+2) fillér	A	700	11
52	Binefaceri-köstársaság	15 (+2) fillér	N	200	35
53	Binefaceri-köstársaság	40 (+2) fillér	A	900	7
54	Secerători-köstársaság	2 fillér	A	13.950	0,70
55	Secerători-köstársaság	3 fillér	A	300	30
56	Secerători-köstársaság	4 fillér	R	23.700	0,40
57	Secerători-köstársaság	5 fillér	A	63.000	0,10
58	Secerători-köstársaság	6 fillér	R	1.100	5,50
59	Secerători-köstársaság	10 fillér	A	800	9
60	Secerători-köstársaság	20 fillér	A	12.900	0,70
61	Secerători-köstársaság	40 fillér	A	23.100	0,40
62	Parlament-köstársaság	1 korona	A	14.311	0,60
63	Parlament-köstársaság	2 korona	N	500	15
64	Parlament-köstársaság	2 korona	A	100	50
65	Parlament-köstársaság	3 korona	R	4.217	2,5
66	Parlament-köstársaság	3 korona	A	400	17
67	Parlament-köstársaság	3 korona	N	200	35
68	Parlament-köstársaság	5 korona	N	54	P.A.
69	Parlament-köstársaság	10 korona	A	25	P.A.
70	Carol-köstársaság	10 fillér	A	1.300	5
71	Carol-köstársaság	15 fillér	N	650	12
72	Carol-köstársaság	15 fillér	R	100	50
73	Carol-köstársaság	20 fillér	N	800	9

1	2	3	4	5	6
74	Carol-köstársaság	20 fillér	R	600	12
75	Carol-köstársaság	20 fillér	A	200	35
76	Carol-köstársaság	25 foller	R	12.100	0,70
77	Carol-köstársaság	25 fillér	N	1.200	5
78	Zita-köstársaság	40 fillér	A	100	50
79	Zita-köstársaság	50 fillér	A	17.600	0,50
80	Secerători Magyar posta	5 fillér	A	85.900	0,10
81	Secerători Magyar posta	6 fillér	N	1.600	4
82	Secerători Magyar posta	10 fillér	A	271.000	0,06
83	Secerători Magyar posta	20 fillér	A	235.900	0,06
84	Secerători Magyar posta	25 fillér	N	33.100	0,20
85	Secerători Magyar posta	40 fillér	A	100	50
86	Secerători Magyar posta	45 fillér	A	2.700	3
87	Parlament Magyar posta	95 fillér	A	100	50
88	Parlament Magyar posta	1,20 korona	A	100	50
89	Parlament Magyar posta	1,40 korona	A	100	50
90	Parlament Magyar posta	5 korona	A	15	P.A.
91	Secerători supratipar "MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG"	10 fillér	A	200	35

Pentru mărcile poştale tipice, taxele de plată tipice şi toate categoriile de mărci atipice, preţurile se înţeleg pentru exemplarele neobliterate, cu guma intactă, fără şarnieră. Se aplică următorii coeficienţi de preferinţă sau reduceri de cotă:

- Blocuri de 4 mărci — Cp. = 5...5,5
- Mărci cu şarnieră — 75...80% din cotă;
- Mărci obliterate de complezenţă — 70...75% din cotă;
- Mărci neobliterate, fără gumă — 50...60% din cotă.

b) Taxe de plată ("Porto").

Nr. crt.	Tipul mărcii	Valoarea facială	Culoarea supratip.	Tiraj	Cotă $ S.U.A.
92	Porto verde-filig. (1909) coroană	50 fillér	N	100	50
93	Idem filig. cruce (1914)	50 fillér	N	15	P.A.
94	Porto-verde şi roşu (1915)	1 fillér	N	460	15
95	Porto-verde şi roşu (1915)	2 fillér	N	21.000	0,40
96	Porto-verde şi roşu (1915)	5 fillér	N	55	P.A.
97	Porto-verde şi roşu (1915)	6 fillér	N	140	42
98	Porto-verde şi roşu (1915)	10 fillér	N	40.400	0,20
99	Porto-verde şi roşu (1915)	12 fillér	N	110	42
100	Porto-verde şi roşu (1915)	15 fillér	N	2.200	3
101	Porto-verde şi roşu (1915)	20 fillér	N	9.400	0,9
102	Porto-verde şi roşu (1915)	30 fillér	N	3.300	2,5
103	Porto- köstársaság (1919)	2 fillér	N	1.300	5
104	Porto- köstársaság (1919)	3 fillér	N	1.000	6
105	Porto- köstársaság (1919)	10 fillér	N	1.000	6
106	Porto- köstársaság (1919)	20 fillér	N	1.000	6
107	Porto- köstársaság (1919)	40 fillér	N	1.000	6
108	Porto- köstársaság (1919)	50 fillér	N	1.000	6

Culoarea supratiparelor: "R" = roşu; "A" = albastru; "N" = negru
P.A. = preţ de amator.

2) MĂRCI ATIPICE.

2.1. Erori.

2.1.1. Eroarea "kornna" (în loc de "korona)
pe marca nr. 40, 10 k/80 fillér 35 $
Idem în pereche cu o marcă tip 40 $
Idem în bloc de 4 mărci (cu 3 mărci tip) 45 $

2.1.2. Erori ca urmare a uzurii planşelor Cp. = 2...3
la care se adaugă 1...1,5 $
(Vezi capitolul 3.1.5.2.)

2.2. Varietăţi.

2.2.1. Supratipare inversate la 180°:
- Cu tiraje mai mici de 100 exemplare
Nr. 39 şi 76 P.A.

- Cu tiraje de 100 exemplare
Nr. 12, 17, 20, 24, 28, 31, 32, 36, 40, 41, 49, 51, 53, 62, 70, 79 şi 84 50 $/ bucată
- Cu tiraje de 200 exemplare
Nr. 14, 44, 60, 82, 83 şi 102 35 $/ bucată
- Cu tiraje de 300 exemplare
Nr. 15, 16, 27, 56, 57 şi 98 30 $/ bucată
- Cu tiraje de 400 exemplare
Nr. 54 17 $/ bucată
- Cu tiraje de 600 exemplare
Nr. 4 12 $/ bucată
- Cu tiraj de 1.400 exemplare
Nr. 29 5 $/ bucată

Acolo unde numărul de exemplare a fost controversat varietatea este trecută la tirajul, apreciat de autor, ca cel mai credibil (Vezi şi capitolul 3.1.5.3.).

2.2.2. Supratipare răsturnate la 90° :
Nr. 9, 20, 56, 82, 83 şi 84
Toate cu tiraje de 100 exemplare 50 $/ bucată

2.2.3. Alte supratipare inversate la 180°:
- 10 k/80 fillér nr. 40 cu supratiparul care indică valoarea facială, răsturnat la 180° (nu şi supratiparul oval);
- 45/ 2 fillér nr. 27 cu supratiparul care indică noua valoare facială şi cu supratiparul oval, ambele inversate.

Tiraj 100 exemplare pentru ambele varietăţi 50 $/ bucată

2.2.4. Supratipare duble:
Nr. 4, 25, 62 şi 98
fiecare cu un tiraj de 100 de exemplare 50 $/ bucată

2.2.5. Supratipare deplasate:

Preţurile se înţeleg pentru o pereche de mărci, pe orizontală sau verticală, cu supratiparul oval poziţionat pe cele două mărci, în proporţie de 50% ± 5%.

În cazul unei singure mărci, cu îndeplinirea condiţiei de mai sus, preţul se micşorează cu 60...70%.

Deplasările situate în jur de 40% (60%) se negociază de la caz la caz.

Tiraje de 100 bucăţi (50 perechi)
Nr. 13, 14, 23, 25, 27, 38, 47, 58, 61, 65,
76, 94, 95, 100 şi 102 — 50 $/ pereche

Tiraje de 200 bucăţi (100 perechi)
Nr. 28, 32, 56, 57 şi 80 — 35 $/ pereche

Tiraje de 300 bucăţi (150 perechi)
Nr. 49 şi 101 — 30 $/ pereche

Tiraje de 400 bucăţi
Nr. 18, 54 şi 84 — 17 $/ pereche

Tiraje de 800-1.600 bucăţi
Nr. 30 şi 98 — 15 $/ pereche

Tiraje de 800-1.000 bucăţi
Nr. 4, 20 şi 29 — 6 $/ pereche

Tiraje de 1.100-1.700 bucăţi
Nr. 15 şi 16 — 5 $/ pereche

Tiraje de 6.200-9.000 bucăţi
Nr. 82 şi 83 — 2,5 $/ pereche

2.2.6. Supratiparele în culoare originală
aplicate pe verso mărcilor
Nr. 57, tiraj 100 bucăţi — 50 $/ bucată
Nr. 28, 29, 40, 50 şi 82, tiraj 200 bucăţi — 35 $/ bucată

2.2.7. Abklatsch al supratiparului.
Cp. = 2...3 dar nu mai puţin de 1,5 $/ bucată.
Preţul se înţelege pentru abklatsch clar (pronunţat).

2.3. Curiozităţi.

Piesele se tratează de la caz la caz, în funcţie de spectaculozitate.

ATENŢIE LA FALSURI !

CATALOG SPECIALIZAT "DEBREŢIN II"

1) MĂRCI TIPICE. SUPRATIPAR "Zona de ocupaţie..." ÎN CERC, PE MĂRCILE MAGHIARE CU DESEN ORIGINAL.

a) Mărci poştale.

Nr. crt.	Valoarea facială	Tip	Culoarea mărcii	Hârtia	Tiraj	Cotă $
1	2 fillér	V	bistru	obişnuită	15.773	0,5
2	3 fillér	V	lila	obişnuită	10.458	0,7
3	4 fillér	V	gri	obişnuită	16.400	0,5
4	5 fillér	V	verde	obişnuită	87.126	0,1
5	6 fillér	V	verde-albăs.	obişnuită	16.400	0,5
6	10 fillér	V	roşu	obişnuită	73.727	0,1
7	15 fillér	V	violet-închis	obişnuită	11.300	0,7
8	20 fillér	V	maro	obişnuită	62.708	0,1
9	25 fillér	H	albastru	obişnuită	25.708	0,4
10	30 fillér	H	ocru	obişnuită	61.917	0,1
11	35 fillér	H	violet-roşu	obişnuită	25.693	0,4
12	40 fillér	H	oliv	obişnuită	48.776	0,2
13	45 fillér	H	cărămiziu	obişnuită	31.000	0,2
14	50 fillér	H	violet	obişnuită	55.425	0,1
15	60 fillér	H	verde-deschis	obişnuită	44.675	0,2
16	75 fillér	H	verde-albăs.	obişnuită	55.842	0,1
17	80 fillér	RS	verde	obişnuită	47.568	0,2
18	1 korona	RS	roşu	obişnuită	12.050	0,7
19	2 korona	RS	brun	obişnuită	12.111	0,7
20	3 korona	RS	maro	obişnuită	16.400	0,5
21	5 korona	RS	gri-brun	obişnuită	16.000	0,5
22	10 korona	RS	lila	obişnuită	16.000	0,5
23	2 fillér	V	bistru	lucioasă	10.458	0,7
24	3 fillér	V	lila	lucioasă	10.600	0,7
25	4 fillér	V	gri	lucioasă	10.148	0,7
26	5 fillér	V	verde	lucioasă	10.900	0,7
27	6 fillér	V	albastru-verz.	lucioasă	11.850	0,7
28	10 fillér	V	roşu	lucioasă	54.182	0,1
29	15 fillér	V	violet închis	lucioasă	10.766	0,7
30	20 fillér	V	maro	lucioasă	34.829	0,2
31	80 fillér	RS	verde	lucioasă	21.076	0,4
32	1 korona	RS	roşu	lucioasă	8.622	0,9
33	1,2 korona	RS	galben	lucioasă	7.746	1,8
34	2 korona	RS	brun	lucioasă	7.815	1,2

b) Timbre de ajutor şi taxe de plată ("Porto")

NOTA: Timbrele de ajutor poartă supratiparul suplimentar "Segély-béleg".

Nr. crt.	Valoarea facială	Tip	Culoarea mărcii	Hârtia	Tiraj	Cotă $
35	20 fillér	Br.	verde	albă	27.263	0,4
36	50 fillér	Br.	brun	albă	16.150	0,5
37	1 korona	Br.	verde	albă	16.150	0,5
38	2 korona	Br.	verde	albă	16.300	0,5
39	20 fillér	Br.	verde	albastră	10.300	0,7
40	50 fillér	Br.	brun	roz	10.237	0,7
41	1 korona	Br.	verde	verde	12.440	0,7
42	5 fillér	Prt.	verde-albs.	albă	23.100	0,4
43	10 fillér	Prt.	verde-albs.	albă	22.900	0,4
44	20 fillér	Prt.	verde-albs.	albă	34.392	0,2
45	30 fillér	Prt.	verde-albs.	albă	34.213	0,2
46	40 fillér	Prt.	verde-albs.	albă	27.568	0,4

Abreviaţii:

Pentru tipul mărcilor: "V" = "Vultur"; "H" = "Herghelia"; "RS" = "Răsăritul soarelui"; "Br." = "Brancardieri"; "Prt." = "Porto".

Seria complectă nr. 1...46 , preţ 22...25 $.

2) MĂRCI ATIPICE.

Dacă nu se specifică altfel toate exemplarele din acest capitol trebuie să poarte obliterarea "Zona de ocupaţie..." – în cerc.

2.1. Erori.

2.1.1. Pe mărcile maghiare:

- "151" pe mărcile de 5 fillér tip "Vultur" în funcţie de intensitatea liniilor laterale 3...5 $
- "A" spart în "POSTA" pe mărcile de 5 fillér tip "Vultur" 2 $
- "FILCER" – 35 fillér tip "Herghelia" 3 $
- "O" "cu pinten" în "40" din stânga pe 40 fillér tip "Herghelia" 3 $
- "Mâna ruptă" – 1 korona tip "Brancardieri" 4 $

- "POSTĂ" pe 40 fillér tip "Porto" 2 $
- Pete, puncte de culoare etc. Cp. = 3...5

2.1.2. Erori ale spratiparului

Se cunosc două erori "clasice ale supratiparului, ambele pe mărci de tip "Brancardieri";

- al doilea "e" din "bélyeg" întors;
- - cu litera "c" de al doilea "e" din "Segély".

Ambele erori se găsesc odată pe coala de 50 de mărci atât pe mărcile tipărite pe hârtia albă cât şi pe cele tipărite pe hârtie colorată.

Preţ 25 $/ bucată pentru exemplarele tipărite pe hârtie albă şi 30 $ / bucată pentru exemplarele tipărite pe hârtie colorată.

2.2. Varietăţi. Aferente mărcilor maghiare.

2.2.1. Perechi nedantelate la mijloc, orizontal sau vertical
Se cunosc nr. 2, 3, 8, 31, 32, 37 şi 40
Preţ 20...25 $/ perechea nedantelată la mijloc.

2.2.2. Mărci nedantelate lateral (minimum 8...10 mm).
Se cunosc: nr. 7 – nedantelat sus; 15 – nedantelat dreapta; 27 – nedanelat stânga; 28 – nedantelat dreapta; 32 – nedantelat dreapta şi 40 - nedantelat jos.
Preţ 12...15 $/ bucată.

2.2.3. Danteluri deplasate. Cu minimum un cadru complet din marca adiacentă.
Cp. = 5...8 dar minim 1 $/ bucată.

2.2.4. Duble danteluri.
Cp. = 15...20 dar minim 2,50 $/ bucată.

2.2.5. Abklatsch al imaginii.
Se cunosc nr. 3 şi 4.
În funcţie de intensitatea abklatsch-ului 5...10 $/ bucată.

2.3. Varietăţi ale supratiparelor.

2.3.1. Supratipare întoarse la 180°.
Tiraj 50 exemplare.
Nr. 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 31, 32, 33, 34, 35, 37 şi 38.

Tiraj 100 exemplare.
Nr. 1, 2, 14, 24, 25, 36, 39, 40, 42 şi 43.
Tiraj 150 exemplare nr. 9 şi 41.
Tiraj 200 exemplare nr. 4, 26, 27, 29 şi 30.
Tiraj 400 exemplare nr. 28.

Tirajele specificate sunt cele menţionate în literatura de specialitate. După opinia autorului, cel puţin pentru unele poziţii tirajele sunt de două-trei ori mai mari.

Preţ 5...7 $/ bucată.

2.3.2. Supratipare întoarse la 90° (culcate).

Este cunoscută, după literatura de specialitate, o coală din marca de 20 fillér tip "Brancardieri", pe hârtie albă, cu supratiparul întors la 90° (după opinia autorului cel puţin două coli):

- Preţ pentru o marcă individual
  cu cel puţin un supratipar complet — 10 $
- Idem cu supratipar parţial — 15 $
- Pereche cu o marcă fără supratipar — 30 $

2.3.3. Supratipare deplasate pe două mărci, nu mai puţin de 50% ± 5%. Deplasarea pe verticală.

Nr. 9 şi 27 — preţ 8...10 $/ perechea
Nr. 8 şi 24 — preţ 6...7 $/ perechea
Nr. 4, 17 şi 28 — preţ 4...5 $/ perechea

În cazul unei mărci individuale preţurile se reduc cu 60...70%.

Deplasările mai mici de 25% din diametrul cercului nu primesc coeficienţi de preferinţă.

2.3.4. Supratipare deplaste pe orizontală.

Cu centru deplasat cu cel puţin 15 mm pe orizontală. Preţ 4...6 $/ bucată.

2.3.5. Mărci cu supratipar deplasat cu porţiuni pe marginea laterală.

Atunci când supratiparul se regăseşte 50% ± 5% pe marginea de coală preţurile de la punctele 2.3.3. şi 2.3.4. se majorează cu 100-150%.

2.3.6. Mărci cu supratipar parţial lipsă.

La un supratipar care apare pe marcă numai într-o porţiune de 50% preţurile de la poziţiile 2.3.3. şi 2.3.4. se majorează cu 50...75%.

2.3.7. Supratipare duble.

Nr. 6, 8, 27 şi 42 — preţ 3,5...5 $/bucată
Nr. 14, 17 şi 22 — preţ 5,5...6 $/bucată

2.3.8. Supratipare duble, unul inversat.

Nr. 6, 8 şi 17 — preţ 5...6 $/ bucată

2.3.9. Supratipare duble, ambele inversate.

Nr. 37 — preţ 10...12 $/ bucată.

2.3.10. Supratipare în perechi.
téte-bêche
Nr. 28 şi 30 — preţ 25...30 $/ perechea

2.3.11. Supratipare aplicate pe verso mărcilor.

Nr. 9, 13, 14, 17 şi 28 — preţ 15...20 $/ bucată
Cu sau fără supratipar pe faţa mărcii.

2.3.12. Abklatsch al supratiparului.

Coeficient de preferinţă Cp. = 5...8 în funcţie de intensitate abklatsch-ului.

2.4. "Curiozităţi".

Colţurile îndoite, pliuri mari, supratipare deformate etc. Se tratează de la caz la caz în funcţie de spectaculozitatea pieselor.

ATENŢIE !

Este posibil să apară şi alte erori sau varietăţi decât cele specificate în catalog.

Aceasta nu înseamnă neapărat că respectivele piese sunt o mare raritate ci mai curând că cercetarea emisiunii este încă incipientă sau că respectivele atipii nu au fost încă menţionate în lucrările de specialitate.

Pentru mărcile incluse în catalogul specializat "Debreţin II", toate preţurile se înţeleg pentru mărci tipice/atipice cu gumă intactă, fără şarnieră. Se aplică următorii coeficienţi de preferinţă sau reduceri de cote:

- Blocuri de 4 mărci — Cp. = 5
- Mărci cu şarnieră — 70-75% din cotă
- Obliterate de complezenţă — 70-75% din cotă
- Neobliterate fără gumă — 40-50% din cotă

MĂRCILE FĂRĂ SUPRATIPAR NU SUNT MENŢIONATE ÎN PREZENTUL CATALOG SPECIALIZAT

- Nedantelate, gumate, preţ informativ – 1 DM...1 $/bucată.

CUPRINS

		Pag. Nr.
1.	INTRODUCERE	3
2.	EMISIUNEA "OCUPAŢIA FRANCEZĂ ÎN ARAD" - 1919	5
	1. Localitatea Arad	5
	2. Aspecte din perioada staţionării trupelor franceze în Arad şi nu numai	6
3.	CATALOAGE FILATELICE DESPRE EMISIUNEA "ARAD – 1919"	7
4.	MĂRCILE TIPICE ALE EMISIUNII "ARAD – 1919"	8
5.	MĂRCILE ATIPICE ALE EMISIUNII "ARAD – 1919"	11
6.	DE CE NU AU CIRCULAT MĂRCILE EMISIUNII "ARAD – 1919" ?	16
7.	ASPECTE CONTROVERSATE	17
8.	FALSURI, VARIETĂŢI CONTROVERSATE, OBLITERĂRI DE COMPLEZENŢĂ	19
9.	CONCLUZII	21
	BIBLIOGRAFIE	22
2.	EMISIUNEA "C.M.T."	23
	2.1. Anul 1919	23
	2.2. Deschiderea serviciului după ocuparea Pocuţiei	23
	2.3. Geneza emisiunii C.M.T.	27
	2.4. Ştampilele originale, culoarea tuşului	28
	2.5. Soarta celor 3 ştampile de bronz cu inscripţia C.M.T.	29
	2.6. Mărcile tipice ale emisiunii C.M.T.	30
	2.7. Supratiparele în roşu şI albastru	34
	2.8. Circulaţia mărcilor	34
	2.9. Mărcile atipice ale emisiunii C.M.T.	35
	2.10. Falsuri, expertize, experţi	37
	2.11. Concluzii	38
	BIBLIOGRAFIE	40
3.	EMISIUNILE "DEBREŢIN " – 1919	41
	3.1. Emisiunea "Debreţin I"	45
	3.1.1. Probele neacceptate	45
	3.1.2. Probele acceptate	46
	3.1.3. "Debreţin I – seria NEEMISĂ"	46
	3.1.4. Mărcile curente ale emisiunii "Debreţin I"	48
	3.1.5. Mărcile atipice ale emisiunii "Debreţin I"	56

	3.1.6. Falsurile emisiunii "Debreţin I"	70
	3.1.7. Expertizarea mărcilor emisiunii "Debreţin I"	72
	3.1.8. Circulaţia mărcilor emisiunii "Debreţin I"	73
	3.1.9. Interpretări	74
	3.1.10. Concluzii	75
	BIBLIOGRAFIE	77
	3.2. Emisiunea "Debreţin II"	80
	3.2.1. Retragerea Armatei Române din "Zona de ocupaţie"	80
	3.2.2. Mărcile tipice ale emisiunii	80
	3.2.3. Aspecte privind mărcile maghiare	86
	3.2.4. Aspecte privind supratiparele mărcilor	105
	3.2.5. Circulaţia mărcilor	121
	3.2.6. Concluzii	123
	3.2.7. Mărcile maghiare curente cu supratiparul rotund al emisiunii "Debreţin II"	125
	3.2.8. Eseurile mărcilor maghiare cu desene originale, tipărite la Oradea, în anul 1919	129
	3.2.9. Mărcile maghiare, cu desene originale, tipărite la Oradea, nedantelate, fără supratipar	130
	BIBLIOGRAFIE	132
	ANEXA nr. 1 – Evenimentele istorice	133
	ANEXA nr. 2 – Evenimentele filatelice	134
	CATALOGUL SPECIALIZAT	135
	OCUPAŢIA FRANCEZĂ ÎN ARAD	137
	C.M.T.	141
	DEBREŢIN I	145
	DEBREŢIN II	151
	CUPRINS	156